

JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO SKUODO SAVIVALDYBĖJE

A T A S K A I T A

Ataskaitos atlikimo data: 2010 m. kovo 16 d.

TURINYS

1. Į vadas	3
2. Tyrimo metodika	3
3. Jaunimo problematikos tyrimo Kelmės savivaldybėje duomenų analizė	5
3.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos	5
3.2. Mokymasis ir studijos	7
3.3. Darbas	17
3.4. Laisvalaikis	31
3.5. Gyvenimo sąlygos	36
3.6. Dalyvavimas	40
3.7. Fizinė ir psichinė sveikata	49
3.8. Į pročiai ir gyvenimo būdas	56
3.9. Šeima, draugai, kaimynystė	65
4. Išvados ir rekomendacijos Skuodo rajono savivaldybei	72

1. ĮVADAS

Jaunimo problematikos tyrimas Skuodo savivaldybėje atliktas mokslininkų grupės: Jolita Buzaitytė-Kašalynienė, Vilniaus universitetas (grupės vadovas), Aušra Kazlauskienė, Šiaulių universitetas, Džiugas Dvarionas, Vytauto Didžiojo universitetas, Ilona Jonutytė, Klaipėdos universitetas, Odeta Merfeldaitė, Mykolo Romerio universitetas ir Angelė Tamulevičiūtė, Vilniaus pedagoginis universitetas, - Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu vadovaujantis tos pačios grupės parengtomis Jaunimo problematikos tyrimų metodika ir Ilgalaike jaunimo problematikos tyrimų koncepcija.

Tyrimo tikslas – iširti jaunimo problemas atspindinčių rodiklių būklę jaunimo politikos įgyvendinimo srityse:

Mokymasis ir studijos (švietimas, mokymas, mokslas, studijos ir ugdymas);

Darbas (darbas ir užimtumas);

Laisvalaikis (laisvalaikis, poilsis, kūryba ir kultūra);

Gyvenimo sąlygos (apsirūpinimas būstu);

Dalyvavimas (pilietiškumas, neformalus ugdymas);

Fizinė ir psichinė sveikata (sveikatos apsauga);

Įpročiai ir gyvenimo būdas (sveikatingumas, kūno kultūra ir sportas);

Šeima, draugai, kaimynystė (socialinė apsauga).

Nustatyti jaunimo probleminio/rizikingo elgesio apraiškas.

2. TYRIMO METODIKA

2.1. Tyrimo atlikimo metodai

Tyrimui buvo naudojami anketinės apklausos (kiekybinis) ir kokybinis apklausos raštu metodai.

Jaunimo apklausos anketa (Priedas Nr. 1) buvo sudaryta iš 14 klausimų blokų: mokyklos (1-8) ir studijų (9-15), darbo (16-32), laisvalaikio (33-37), draugų (38-41), kaimynystės (42-43), gyvenimo sąlygų (44-49), verslumo (50-52), dalyvavimo (53-64), įpročių (65-74), mitybos ir poilsio (75-80), psichologinės ir fizinės savijautos (81-84), lytinės elgsenos ir šeimos planavimo (85-89), demografinių rodiklių (90-100).

Atliekant kokybinį tyrimą buvo gilinamasi į tas pačias temas, kaip ir kiekybiniame tyrime, siekiant sužinoti kokias problemas jaunimas šiose srityse mato ir kokias problemų sprendimo būdus numato. Sritis skyrėsi 14-18 metų jaunimo grupei: mokykla, laisvalaikis, draugai, gyvenama aplinka, aktyvumas/dalyvavimas, žalingi įpročiai, maitinimasis, psichologinė savijauta, lytiniai santykiai, ir 19-29 metų jaunimui (studijos, darbas, laisvalaikis, draugai, gyvenama aplinka, aktyvumas/dalyvavimas, žalingi įpročiai, maitinimasis, psichologinė savijauta, lytiniai santykiai, šeimos planavimas).

Kokybinio tyrimo tikslas suprasti tai, kaip tiriamieji aiškina tikrovę, analizuoja priežastis, ieško problemų sprendimo būdus, siekiant atskleisti tiriamų reiškinių esmę.

2.2. Tyrimo populiacijos aprėptis

Tyrimo populiaciją sudaro jaunimas nuo 14 iki 29 metų tyrimo metu gyvenantis Skuodo savivaldybės teritorijoje. Profesinėse mokyklose, aukštojo mokslo ir studijų Įstaigose studijuojantis jaunimas priskiriamas tai savivaldybei, kurioje yra studijų Įstaiga.

Statistikos departamento duomenimis 2009 metais Skuodo savivaldybės teritorijoje gyveno 23362, jauni žmonės nuo 14 iki 29 metų, kas sudarė (24,19 proc.) visų gyventojų. Tyrime dalyvavo 44 proc. moterų ir 53 proc. vyrų (3 proc. respondentų lyties nenurodė). Pagal amžių tiriamieji pasiskirstė atitinkamai: 77 proc. 14-18 metų, 12 proc. 19-23 metų ir 3 proc. 24-29 metų (8 proc. neatsakė).

Amžiaus pasiskirstymo nukrypimai, galėjo būti nulemti tyrėjų pasirinktos dienos laiko apklausai vykdyti, darbo dienomis Į butus einama per anksti, dirbantiesiems dar negrįžus iš darbų.

2.3. Tyrimo atranka

Anketinei apklausai atlikti buvo vykdoma mišri atranka: Skuodo mieste buvo vykdoma maršrutinė atranka, o kaime netikimybinė tikslinė atranka. Maršrutinės atrankos kaime buvo atsakyta dėl tyrimo atlikimui skirto laiko apribojimų - tyrimui Skuode atlikti, duomenims surinkti, perkelti juos Į duomenų bazę, analizuoti ir ataskaitai pateikti, pagal paslaugos pirkimo sąlygas buvo skirta tik 15 darbo dienų.

Maršrutinė atranka yra viena iš tikimybinių atrankos rūšių, ji užtikrina tyrimo imties reprezentatyvumą. Maršrutinei atrankai vykdyti, naudojantis telefonų knyga, atsitiktiniu būdu buvo atrikta 50 maršruto pradinio taškų Skuodo mieste. Nuo kiekvieno pradinio taško buvo užeinama Į kas 5 butą, bute sudaromas gyventojų nuo 14 iki 29 metų amžiaus sąrašas, apklausiamas gyventojas iš sąrašo, kurio gimtadienio data buvo artimiausia tyrimo atlikimo datai. Jei šio gyventojų nėra namuose, apklausimas kitas pagal gimtadienio artimumą ir t.t. Iš kiekvieno pradinio taško apklausti po 10 tiriamųjų.

Atrankai kaime buvo pasinaudota seniūnijų atstovais, jiems perduotos, o vėliau iš jų surinktos anketos. Nors jiems buvo pristatytos maršrutinės atrankos vykdymo kaime taisyklės, tačiau tyrėjai nesitiki, kad šių taisyklių buvo laikomasi, tiriamieji kaime buvo atrasti tikslinės atrankos vykdymo principu, t.y., apklausti tie, kurie atitiko tyrimo populiacijos požymius.

Kokybinio tyrimo dalyvių imtis buvo sudaryta taikant tikslinę arba kriterijumi grindžiamą atranką. Sudarant tyrimo imtį dalyviams buvo keliami šie kriterijai: 14-18 metų jaunuoliai turėjo būti ne tik pagrindinės, vidurinės ar gimnazijos moksleiviai, bet ir besimokantys profesinio rengimo centruose, jaunimo mokykloje; gyvenantys tiek mieste, tiek rajone; 19-29 metų jaunuoliai turėjo būti dirbantys ir nedirbantys; sukūrę šeimą ir neturintys jų; dalyvaujantys jaunimo organizacijose bei priklausantys neorganizuotai jaunimo grupei, gyvenantys tiek mieste, tiek ir rajone.

2.4. Tyrimo imtis ir tiriamieji

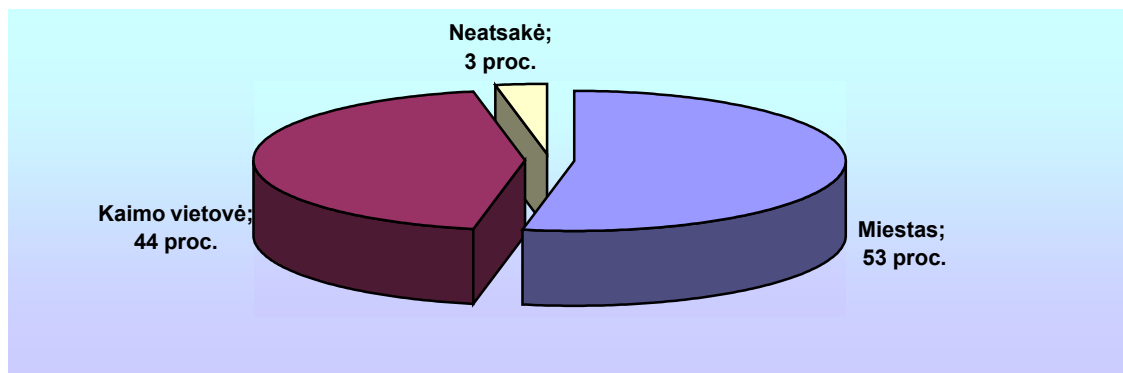
Jaunimo apklausai numatytas imties dydis buvo 400 tiriamųjų. Kadangi jaunimo skaičius savivaldybėse yra didelis (daugiau nei 1000), tai esant tikimybinei atrankai tyrimo imties didinimas mažai įtakotų duomenų patikimumą. Ši imtis užtikrina 5 proc. paklaidą ir 95 proc. patikimumą.

Apklausa vykdymo metu buvo išdalintos 400 anketų Skuodo mieste ir Aleksandrijos, Notėnų, Ylakių kaimo seniūnijose, tyrėjams sugrįžo 377 užpildytos anketos, duomenų analizei naudota 377 anketa.

Atliekant kokybinį tyrimą, buvo apklausta 20 tiriamųjų po 10 iš 14-18 metų bei 19-29 metų amžiaus grupių.

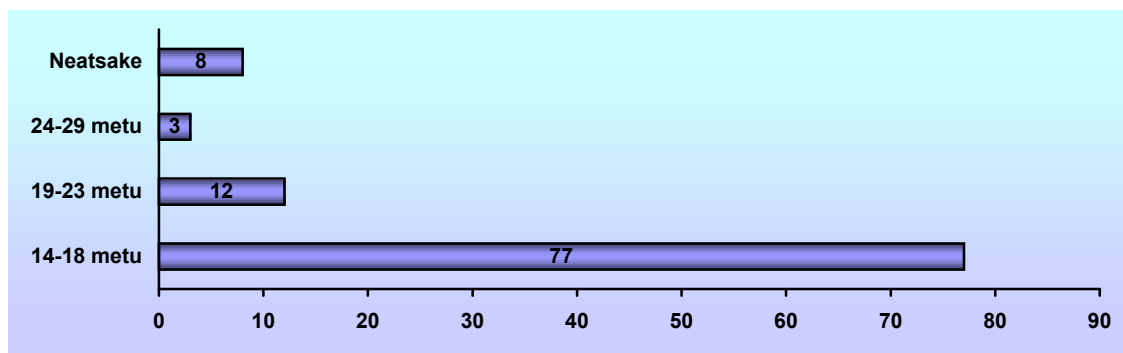
3. JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO SKUODO SAVIVALDYBĖJE DUOMENŲ ANALIZĖ

3.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos

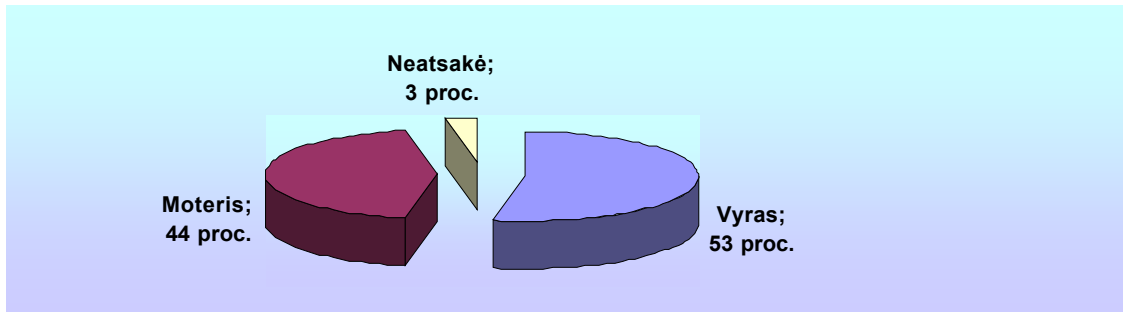
3.1.1. pav. Gyvenama vieta (proc.)

Tyrimo dalyvavo 53 proc. miesto ir 44 proc. kaimo jaunimo, tuo tarpu 3 proc. respondentų nenurodė savo gyvenamosios vietos (3.1.1. pav.)

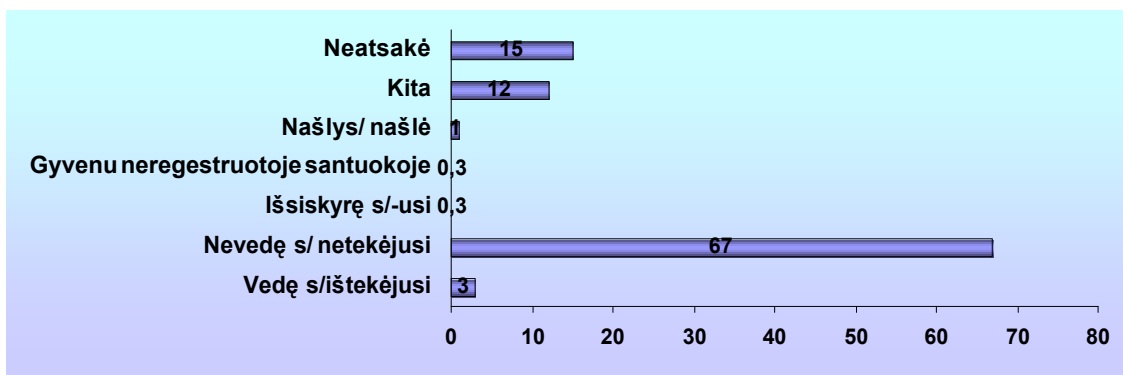
3.1.2. pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių (proc.)

Nustatyta, kad (Žr. 3.1.2. pav.), kad didžiąją respondentų dalį (77 proc.), sudaro 14 - 18 metų jaunimo grupė, 19-23 metų – 12 proc., mažiausiąją dalį (3 proc.) – 24-29 metų asmenys.

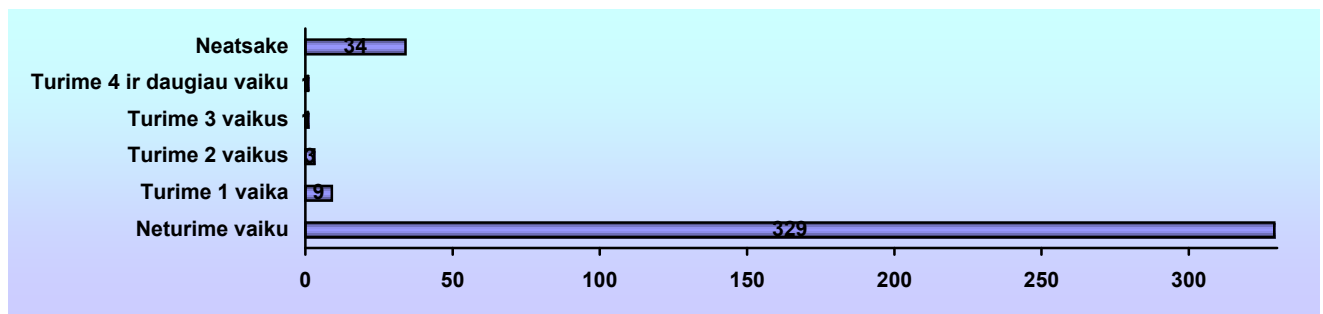
3.1.3. pav. Lytis (proc.)

Tyrimo dalyvavo 44 proc. moterų ir 53 proc. vyrų ir 3 proc. respondentų lyties nenurodė (3.1.3. pav.).

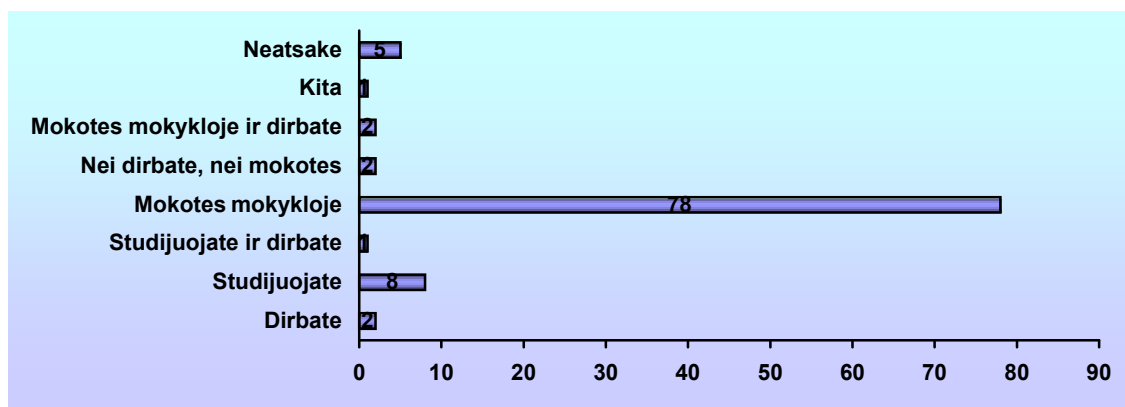
3.1.4. pav. Respondentų pasiskirstymas pagal šeimyninę padėtį (proc.)

Analizuojant tyrimo gautus duomenis paaiškėjo (3.1.4. pav.), kad daugiau nei pusė (67 proc.) tiriamųjų buvo nevedę, 3 proc.- vedę, vienas respondentas pažymėjo, kad yra išsiskyres ir vienas gyvena neregistruotoje, tuo tarpu (15 proc.) respondentų nenurodė savo šeimyninės padėties.

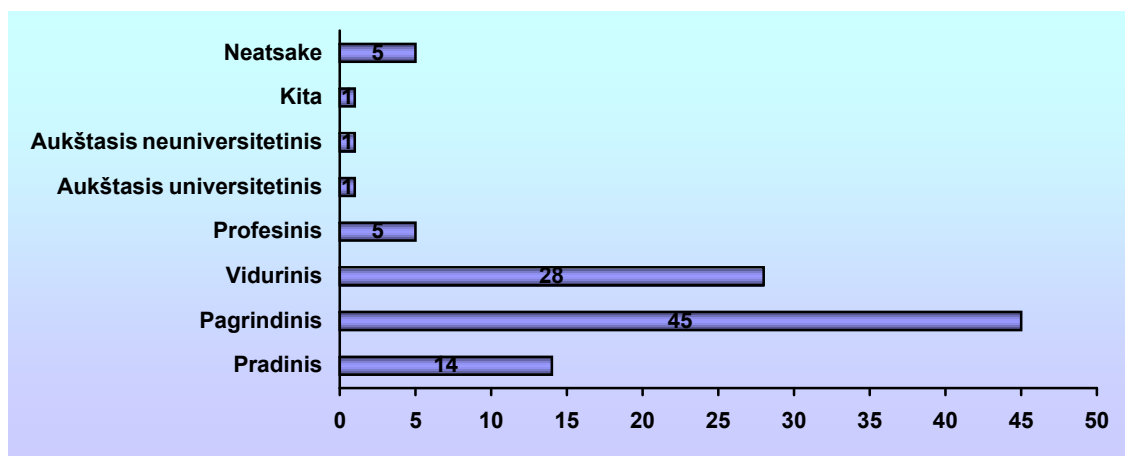
3.1.5. pav. Turimas vaikų skaičius (N=377)

Pastebėta (3.1.5. pav.), kad didžioji dalis (N=329) respondentų neturi vaikų, tiksliai 14 tyrime dalyvavusių jaunų žmonių turėjo vaikų. 34 respondentai neatsakė apie vaikų turėjimą/neturėjimą

3.1.6. pav. Padėtis visuomenėje (proc.)

Tiriant jaunimo padėtį visuomenėje nustatyta (3.1.6. pav.), kad daugiausia (78 proc.) tiriamųjų mokėsi mokykloje, 8 proc. - studijavo, 2 proc.- dirbo ir 2 proc. apklaustųjų nurodė, kad šiuo metu nei dirba nei mokosi; 5 proc. respondentų savo padėties nenurodė.

3.1.7. pav. Respondentų išsilavinimas (proc.)

Analizuojant gautus tyrimo duomenis būtina atkreipti dėmesį į tai, kad didžioji dalis (80 proc.) respondentų mokosi mokykloje. Todėl klausimas apie išsilavinimą (Žr. 3.1.7. pav.), suprastas neteisingai, nes pagal atsakymus (28 proc.) tiriamųjų jau turi vidurinį išsilavinimą ir (5 proc.) – profesinį išsilavinimą.

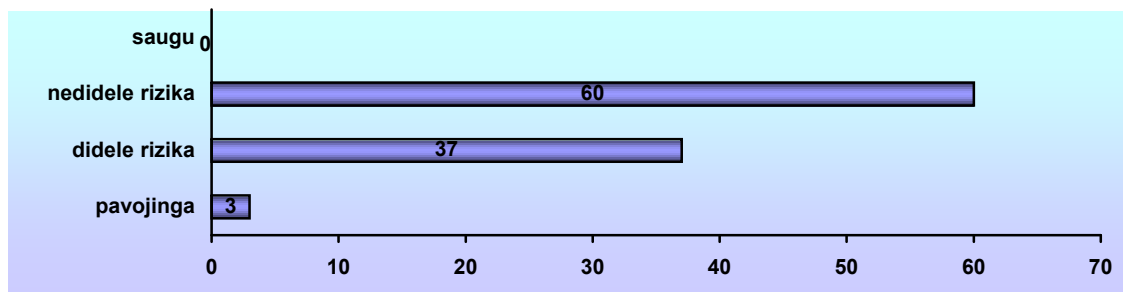
3.2. Mokymasis ir studijos

Mokymasis yra pagrindinė paauglių ir jaunų žmonių veikla, reikalaujanti išbręstančio jaunimo daug pastangų, uolaus ir kruopštaus darbo. Todėl šiai veiklai įvertinti

buvo panaudota daug rodiklių. Pirmoji rodiklių grupė skirta pagrindinių, vidurinių, jaunimo, profesinių mokyklų ir gimnazijų mokiniams, tai: mokinių savijauta, mokinių santykiai su mokytojais, patyčios mokykloje, pamokų lankomumas, pažangumas, mokyklos pasiekiamumas, galimybė naudotis mokyklos patalpomis ne pamokų metu, profesijos pasirinkimas ir studijų planai, aktyvus dalyvavimas mokyklos gyvenime. Antroji rodiklių grupė skirta studijuojantiems aukštosiose (kolegijose ir universitetuose) mokyklose, tai: aukštosios mokyklos studijų programos pasirinkimas, darbo ir studijų derinimas, studijų planai ateityje.

Tyrimė dalyvavo 302 moksleiviai, jie sudarė net 80 proc. visos tyrimo imties. Todėl mokyklos rodikliai skaičiuojami tik šiai tiriamųjų grupei.

Mokyklos saugumo rodiklis – tai suminis rodiklis matuojamas 8 indikatoriais apie tam tikrus įvykius mokykloje, kurie rodo, kad tiriamasis mokosi nesaugioje aplinkoje, kad joje patiria patyčių, pvz., kiti mokiniai užgauliojo, mušė, reketavo, seksualiai priekabiavo, mokytojai užgauliojo ar mušė (per paskutines 30 dienų). Mokyklos saugumo rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24. Kur 8 reiškia saugumo mokykloje trūkumą, o 24 reiškia stipriai išreikštą mokyklos saugumą vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo saugesnė mokykla (Žr. 3.2.1. pav.)

3.2.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal mokyklos saugumo rodiklį (proc.)

Mokyklos saugumo rodiklio vidutinė reikšmė yra 20.37. Nustatyta, kad net 37 proc. tiriamųjų buvo žemiau šios reikšmės, vadinasi jie per pastarąjį mėnesį mokykloje susidūrė su įvairiais įvykiais dėl kurių mokykloje nesijautė saugūs. Paaiškėjo, kad (3 proc.) tiriamųjų, labai dažnai kiti mokiniai užgauliojo, mušė, reketavo ar seksualiai priekabiavo, mokytojai užgauliojo ar mušė, nebuvo nė vieno tiriamojo, kurie būtų nurodę, kad per pastarąjį mėnesį mokykloje neįvyko nieko tokio, kas būtų grėšė jo saugumui.

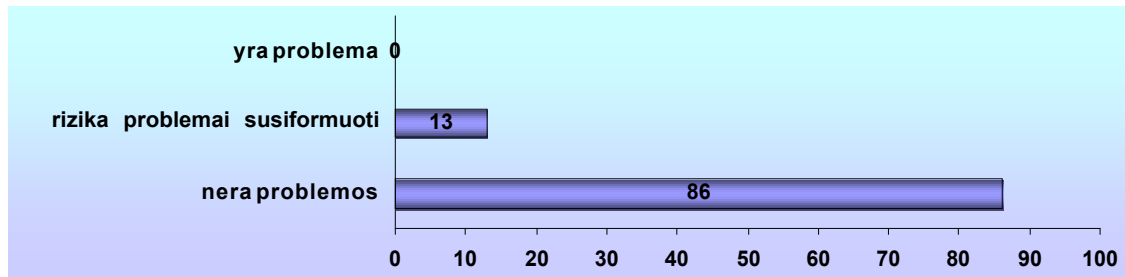
Buvo rastas statistiškai reikšmingas skirtumas tarp:

- patiriamos fizinės prievartos (*kiti mokiniai mušė (naudojo jėgą)*) ir lankomumo (*praleisti keletą pamokų dėl rimtos priežasties*) ($\chi^2 = 17,329$, $df = 8$, $p=0,027$).
- patiriamos fizinės prievartos (*kiti mokiniai mušė (naudojo jėgą)*) ir lankomumo (*be pateisinimo praleisti visas dienos pamokas*) ($\chi^2 = 49,922$, $df = 8$, $p=0,000$).

Lankomumo problemų rodiklis – tai suminis rodiklis matuojamas 6 indikatoriais apie dėl įvairių priežasčių per paskutines 30 dienų praleistas pamokas, kuris

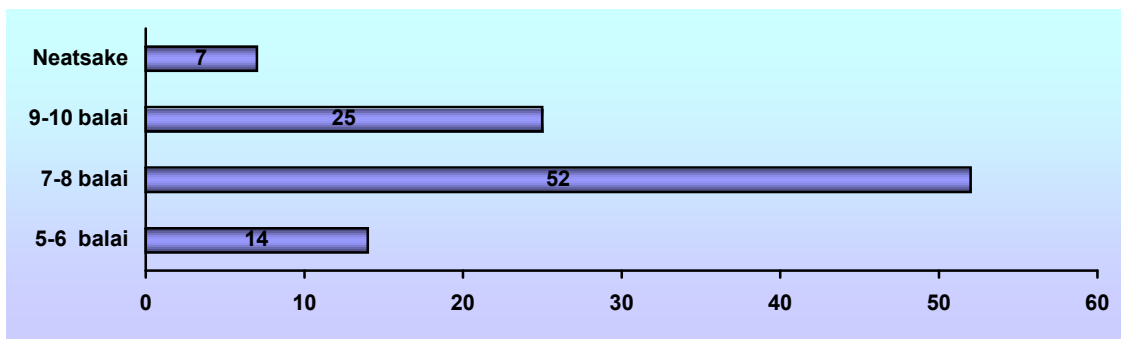
leidžia pamatuoti ar tiriamasis turi lankomumo problemų. Mokyklos lankomumo problemų rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24. Kur 6 reiškia lankomumo problemos nebuvimą o 28 reiškia stipriai išreikštą mokyklos lankymo problemą vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnė mokyklos lankymo problema.

3.2.2. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal mokyklos lankomumo rodiklį (proc.)

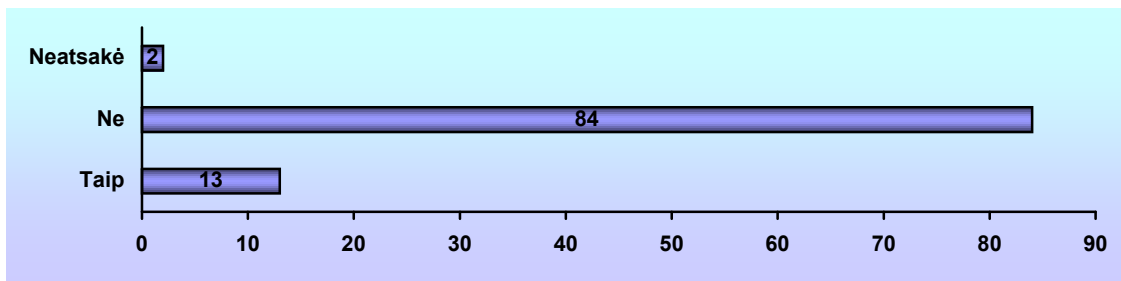
Analizuojant tyrimo duomenis paaiškėjo, kad didžioji dalis moksleivių (86 proc.) neturi rimtų mokyklos lankomumo problemų, 13 proc. moksleivių patenka į rizikos grupę, nes lankomumo rodiklio vidutinė reikšmė - 9.58 (Žr. 3.2.2. pav.).

Gautų tyrimo duomenų analizė parodė (Žr. 3.2.3. pav.), kad tyrime dalyvavusių moksleivių pažangumas arba paskutinio semestro pažymių vidurkis, buvo 7,09. Pusė (52 proc.) moksleivių nurodė, kad jų pažymiai yra tarp 7-8 balų, ketvirtadalis (25 proc.) – tarp 9-10 balų, 14 proc. – tarp 5-6 balų ir 7 proc. moksleivių neatsakė.

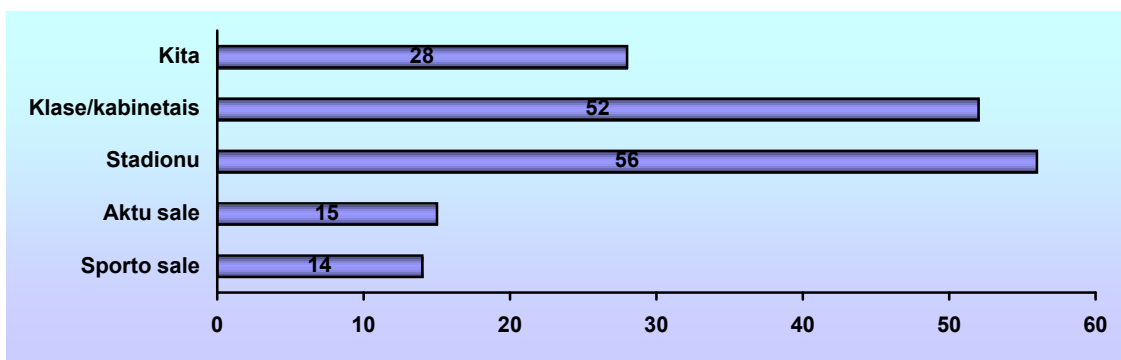
3.2.3. pav. Moksleivių pasiskirstymas pagal pažangumą (proc.)

Analizuojant tyrimo duomenis (Žr. 3.2.4. pav.), paaiškėjo, kad didžioji dauguma tyrime dalyvavusių moksleivių (84 proc.) teigė neturintys sunkumų nuvykti į mokyklą, 13 proc. respondentų pažymėjo, kad turi sunkumų nuvykstant į mokyklą.

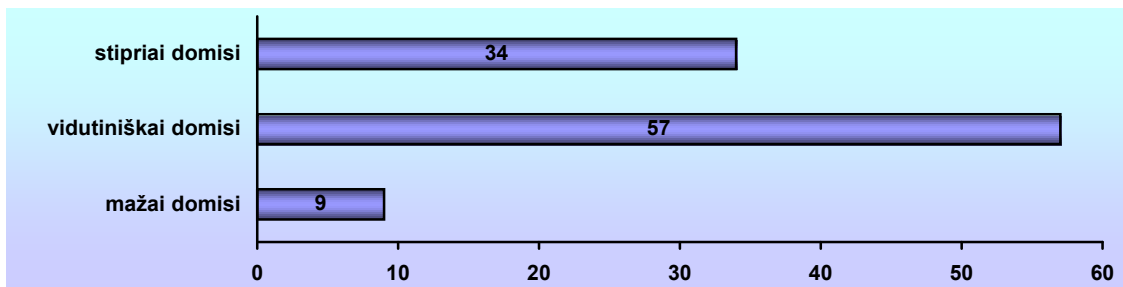
3.2.4. pav. Nuvykimo į mokyklą sunkumų buvimas (proc.)

Respondentų buvo pasiteirauta (Žr. 3.2.5. pav.), kokiomis mokyklos patalpomis/plotais galite naudotis ne pamokų metu. Nustatyta, kad dažniausiai gali naudotis (56 proc.) stadionu ir klase/ kabinetais (52 proc.), rečiau (28 proc.) – biblioteka ir valgykla, rečiausiai (15 proc.) aktų ir (14 proc.) sporto salėmis.

3.2.5. pav. Mokyklos patalpos/plotai, kuriais moksleiviai gali naudotis ne pamokų metu (proc.)

Domėjimosi būsima profesija rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie domėjimąsi būsima profesija ir veiksmus leidžiančius ją pasirinkti bei geriau jai pasirengti, jis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkantis būsimą profesiją. Domėjimosi būsima profesija rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 28. Kur 28 reiškia nesidomėjimą būsima profesija, o 7 reiškia aktyvų domėjimąsi būsima profesija ir sąmoningą rengimąsi jai, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimos profesijos pasirinkimas.

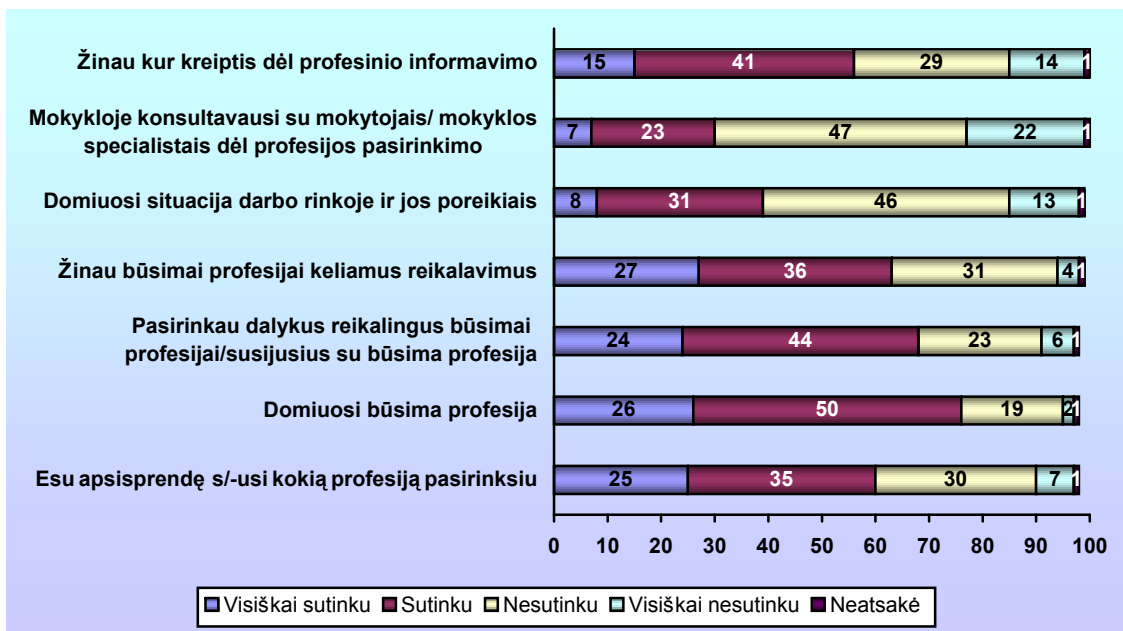
3.2.6. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal domėjimosi būsimai profesijai rodiklį (proc.)

Nustatyta (Žr. 3.2.6. pav.), kad vidutinė domėjimosi būsimai profesijai rodiklio reikšmė - 16.32, tai reiškia, kad būsimai profesijai vidutiniškai domisi tik 57 proc. tyrime dalyvavusių moksleivių, tuo tarpu 13 proc. apklaustųjų domisi stipriai, o 9 proc. – domisi mažai.

Nustatytos sąajos:

- tarp domėjimosi būsimajai profesijai ir įvykių kontrolės rodiklio. Kuo aukštesnis įvykių kontrolės rodiklis tuo aukštesnis moksleivių domėjimosi būsimajai profesijai rodiklis (Pirsono koreliacijos koeficientas=0.236, p=0.01);
- tarp lankomumo ir domėjimosi būsimajai profesijai rodiklio (Pirsono koreliacijos koeficientas=0.236, p=0.01).

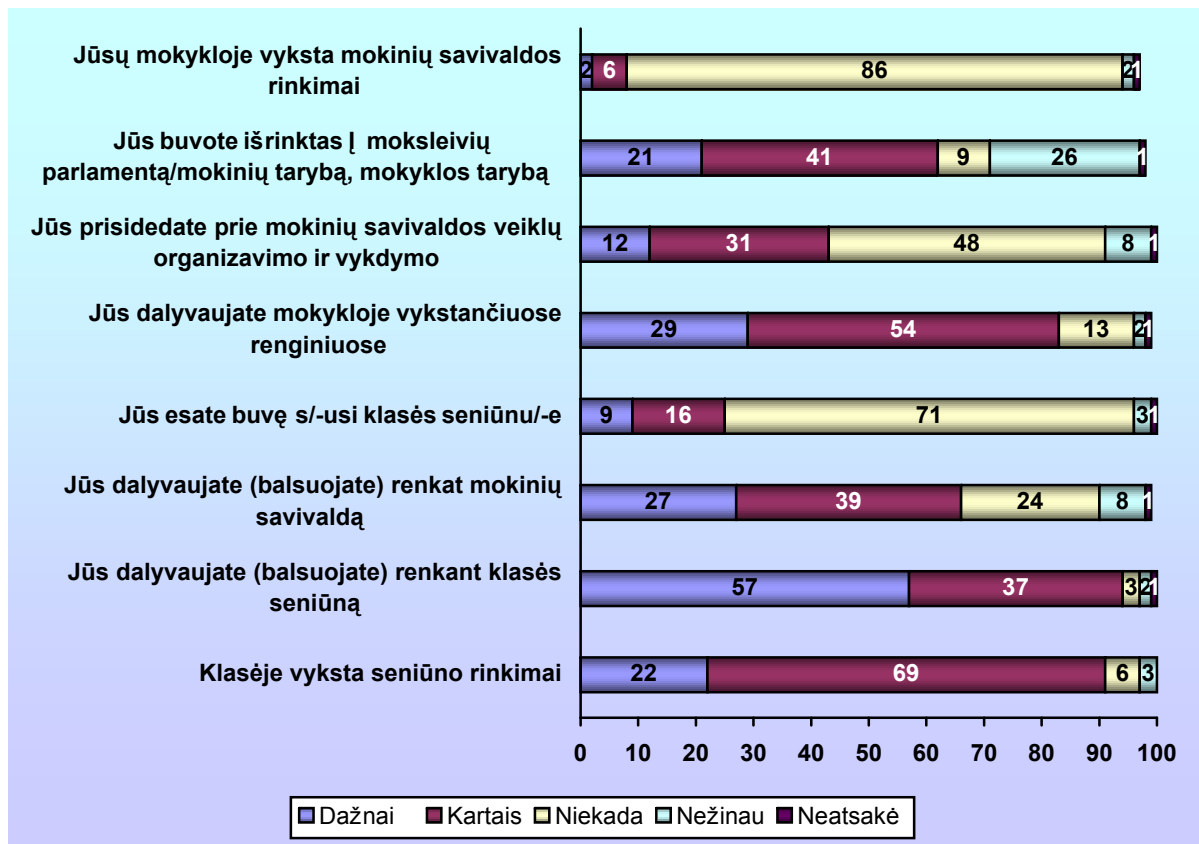
Sąsają tarp amžiaus ir pažangumo nenustatyta. Vadinasi, domėjimosi būsimajai profesijai stiprumui ir rengimosi būsimajai profesijai sąmoningumui turi įtakos moksleivių lankomumas ir gebėjimas kontroliuoti įvykius.

3.2.7. pav. Būsimos profesijos pasirinkimo įvairūs aspektai (proc.)

Tyrimu siekta išsiaiškinti (Žr. 3.2.7. pav.), moksleivių būsimos profesijos pasirinkimo aspektus. Pastebėta, kad 27 proc. moksleivių dažniausiai *visiškai sutinka* su teiginiu, kad žino būsima profesijai keliamus reikalavimus, rečiau (15 proc.) - žino kur kreiptis dėl profesinio informavimo ir rečiausiai (7 proc.) - *mokykloje konsultuojasi su mokytojais dėl profesijos*. Nustatyta, kad moksleiviai labai retai domisi situacija darbo rinkoje ir profesijos poreikiais, *nesutinku*, pažymėjo beveik pusė (46 proc.) tyrime dalyvavusių moksleivių.

Tyrimu norėta išsiaiškinti, kaip dažnai klasėje vyksta įvairios veiklos (Žr. 3.2.8. pav.) ir koks moksleivių dalyvavimas pasirinktoje veikloje. Gautų rezultatų analizė parodė, kad dažniausiai organizuojama veikla – klasės seniūno rinkimai, *dažnai* ir *kartais* dalyvauja atitinkamai: 22 proc. ir 69 proc. apklaustųjų. Nustatyta, kad moksleiviai *dažnai* (29 proc.) ir *kartais* (54 proc.) dalyvauja mokykloje vykstančiuose renginiuose. Pastebėta, kad rečiausiai mokyklose vyksta moksleivių savivaldos rinkimai, *niekada* nurodė beveik visi 86 proc. tyrime dalyvavę respondentai.

3.2.8. pav. Dalyvavimas mokyklos gyvenime (proc.)

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai įvardina šias **problemas, susijusias su mokykla**:

- *finansinės problemos* („lėšų trūkumas“);
- *menkas neformalus ugdymas* („Trūksta užklausinės veiklos“);

- *netolerancija* („Nepagarba mokytojui, netolerancija žmonėms“, „Rutina, bendraamžių patyčios“, „smurtas“);
- *prastas maitinimas* („prastas maistas“);
- *laisvių suvaržymas* („mokiniais nesuteikiama pakankamai laisvės, t. y. mokyklų savivalda, susibūrimus kontroliuoja ne patys mokiniai, o suaugusieji“);
- *prastas mikroklimatas* („Šiurkštus mokytojų bendravimas su mokiniais, mokinių diskriminavimas, netolygus ir nevienareikšmis vertinimas“);
- *nesutvarkyta infrastruktūra* („Mokyklos žiemos sezonu nepakankamai šildomos, mokiniai pamokose būna su lauko viršutiniais drabužiais“, „Mokykloje nėra patogesnių suolų, senos rašymo lentos“);
- *prasta ugdymo sistema* („Sistema orientuota į tiksluosius mokslus, be to per mažai dėmesio skiriama kūrybos, savitos pasaulėvokos, savo charakterio ir nuomonės lavinimui“).

Jaunuolių buvo prašoma pasakyti, kokius kelius jie mato jų pačių įvardintoms problemoms spręsti. Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad mokinių **situacijos gerinimas mokykloje** gali būti užtikrintas šiomis priemonėmis:

- *renginių gausa* („Daugiau renginių“, „Rengčiau tam tikras akcijas, simuliacijas, paskaitas, programas įtraukiant visus mokinius“);
- *didesniu finansavimu* („didesnis finansavimas mokyklai“);
- *dėmesiu pedagogų kompetencijoms* („Nuodugniai susipažinčiau su dabartine situacija mokyklose. Po to imčiau skirti mokytojų paruošimui daugiau dėmesio, taip pat panaikčiau n ir p raides, įvesčiau nebaudžiamas taisykles“);
- *mokymosi priemonių gausinimu* („Pirkčiau daugiau naujų knygų, kad moksleiviai daugiau skaitytų“);
- *požiūrio į mokinį keitimą* („Atsisakyčiau konservatyvumo, stengčiausi atsikratyti neigiamų sovietų švietimo sistemos palikti poveikio (t. y. mokyklinė aplinka, požiūris į moksleivį“);
- *namų darbų mažinimu* („Sutrumpinčiau pamokų laiką, mažiau namų darbų užduočiau“).

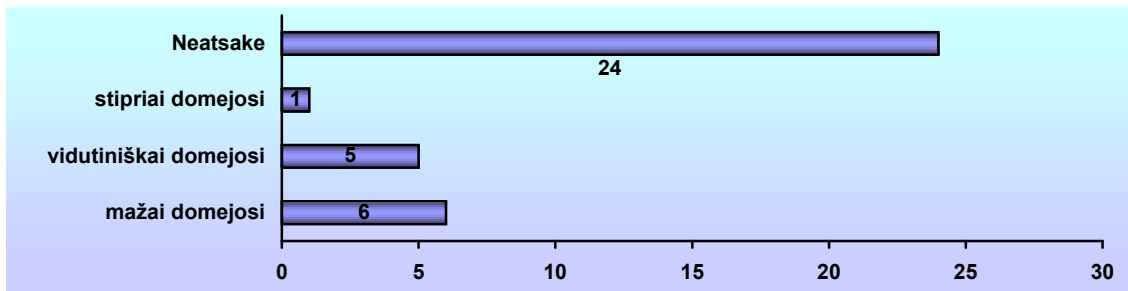
Nors jaunuoliai įvardijo mokykloje egzistuojančias problemas, susijusias su nesėkmingu mokymusi, tačiau nenurodė šios problemos sprendimo galimybių.

Smurtui šalinti mokiniai nenurodė nei vienos galimybės. Galima teigti, kad smurtaujančius vaikus, jie priskiria prie probleminių vaikų ir visi siūlo tą pačią priemonę – šalinimą iš mokyklos.

Tyrimo dalyvavo **36 aukštosios mokyklos studentai**, rodikliai apie studijas ir studijų pasirinkimą skaičiuojami tiksliai jiems. Aukštųjų mokyklų studentų buvo prašoma nurodyti veiksnius turėjusius įtakos jų studijų pasirinkimui, tiriamieji galėjo pasirinkti tris geriausiai tinkančius veiksnius iš vienuolikos galimų.

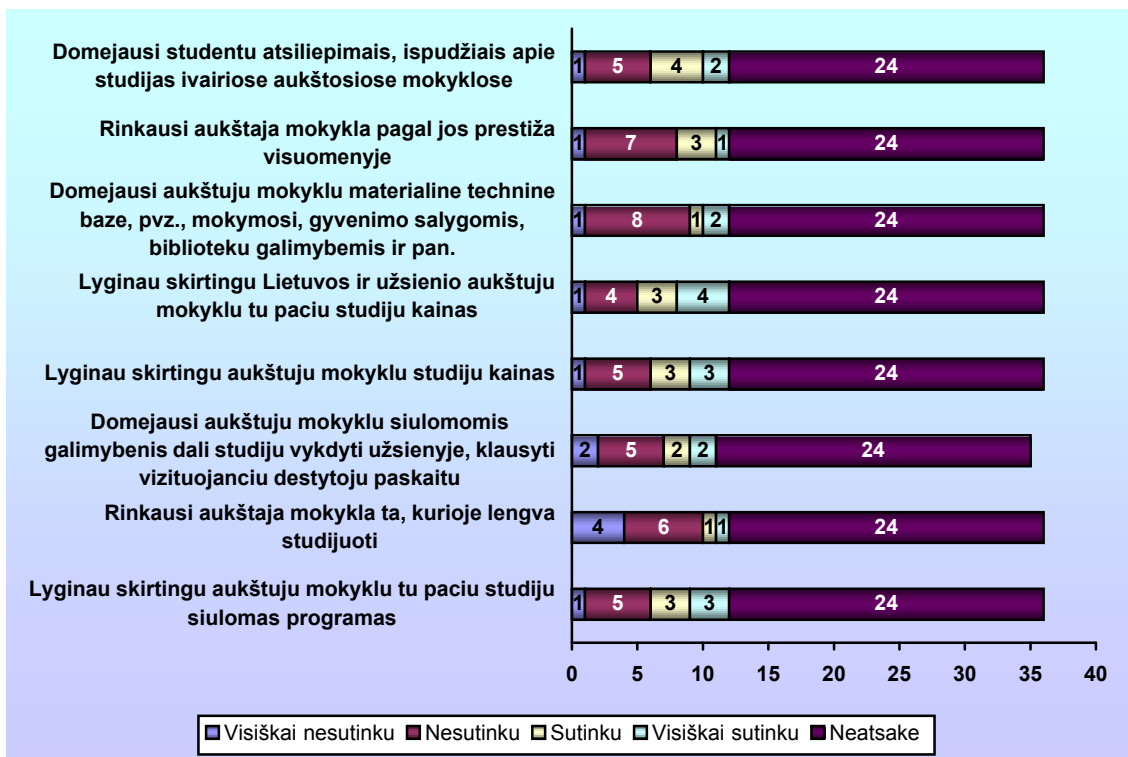
Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie domėjimąsi būsimomis studijomis/studijų programomis ir veiksmus leidžiančius jas sąmoningai pasirinkti, jis atspindi sąmoningumą nuoseklumą pastangas renkantis būsimas studijas ir universitetą. Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 32. Kur 8 reiškia nesidomėjimą būsimomis studijomis, o 32 –

aktyvų domėjimasi studijų programomis ir universitetų galimybėmis, sąmoningą, argumentuotą rinkimąsi, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimų studijų pasirinkimas.

3.2.9. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal domėjimosi būsimomis studijomis rodiklį (N=36)

Tyrimo duomenų rezultatų analizė parodė (3.2.9. pav.), kad kas antras iš atsakiusių respondentų rinkdamasis studijas nesidomėjo, arba labai mažai domėjosi studijų programomis ir universitetų teikiama galimybėmis, pvz., technine baze, studijų mainais su užsienio universitetais, studijų kainomis ir pan.

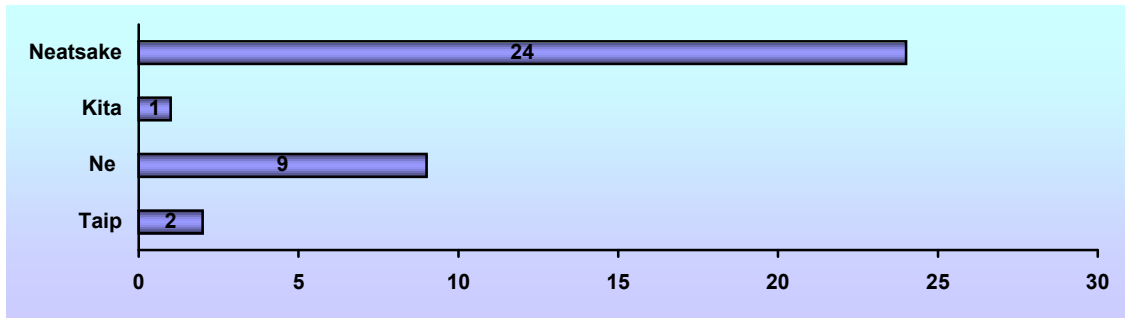
3.2.10. pav. Aukštosios mokyklos pasirinkimo kriterijai (N=36)

Gautų respondentų atsakymų analizė parodė (3.2.10. pav.), kad aukštosiose mokyklose studijuojantys tiriamieji buvo linkę sutikti su teiginiu, kad *domėjasi studentų atsiliepimais, išpuščiais apie studijas įvairiose aukštosiose mokyklose* (N=4), bei rinkosi

studijas pagal aukštosios mokyklos prestižą (N=3). Kitų kriterijų pasirinkimas pasiskirstė tolygiai.

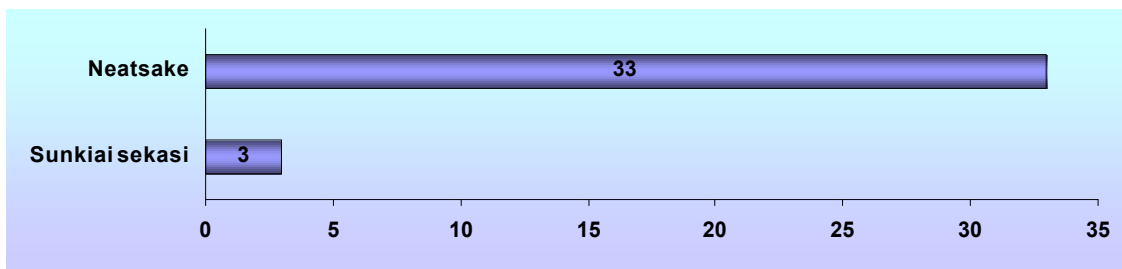
Nustatyta (3.2.11. pav.), kad tik 2 respondentai dirba ir studijuoja, (N=9)

neatsakė.

3.2.11. pav. Dirba ir studijuoja (N=36)

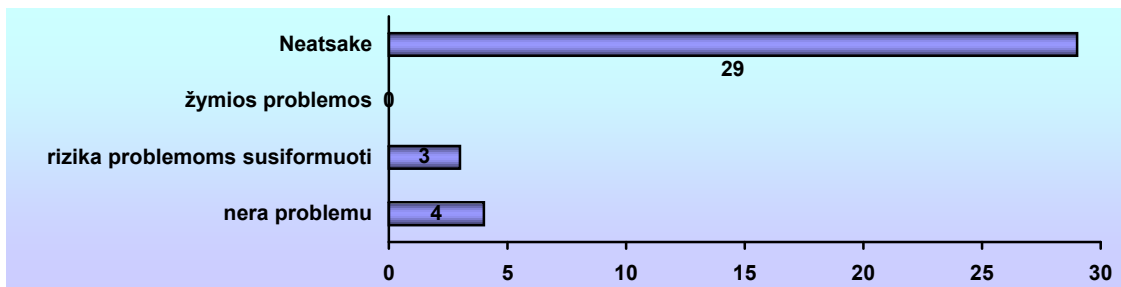
Tik trys (N=3) respondentai pateikė darbo ir studijų derinimo vertinimus, nustatyta, kad respondentams sunkiai sekasi derinti darbą ir studijas (Žr. 3.2.12. pav.)

3.2.12. pav. Darbo ir studijų derinimo sėkmė (N=36)

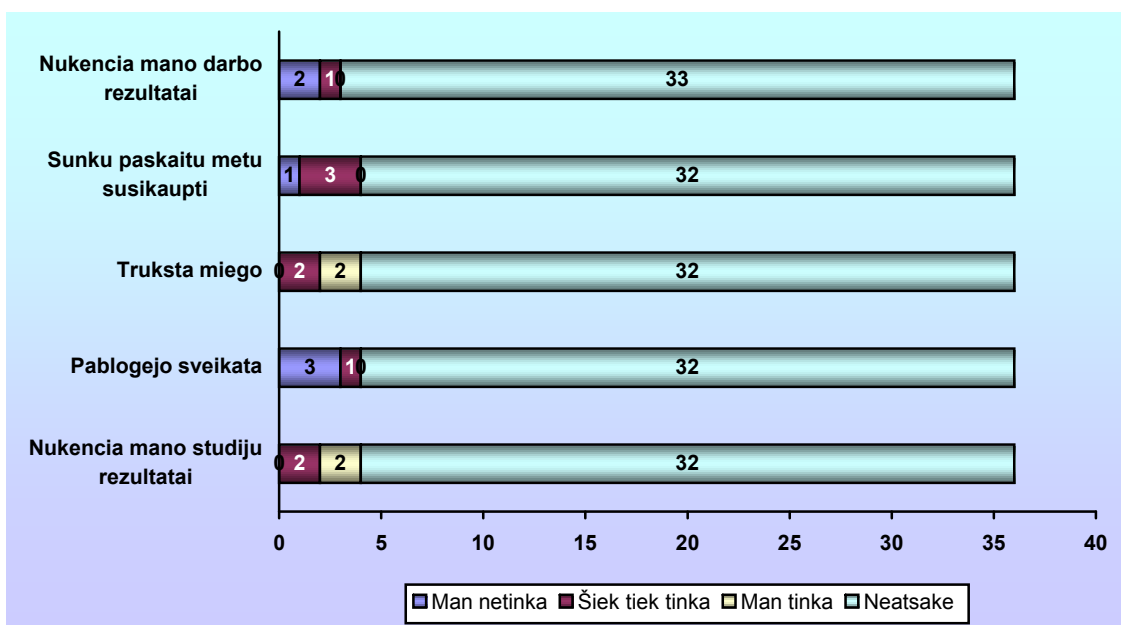
Tyrimu siekta ištirti, kaip dirbantiems studentams sekasi derinti darbą ir studijas (3.2.13. pav.).

Darbo ir studijų derinimo problemų rodiklis – tai suminis rodiklis matuojamas 6 indikatoriais apie įvairias problemas kylančias derinant darbą ir studijas, kuris leidžia įvertinti problemų kylančių dėl darbo ir studijų derinimo lygį. Darbo ir studijų derinimo problemų rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 18. Kur 6 reiškia darbo ir studijų derinimo problemų nebuvimą, o 18 reiškia stipriai išreikštas darbo ir studijų derinimo problemas, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnės darbo ir studijų derinimo sukeltos problemos.

3.2.13. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo ir studijų derinimo problemų lygį rodiklį (N=36)

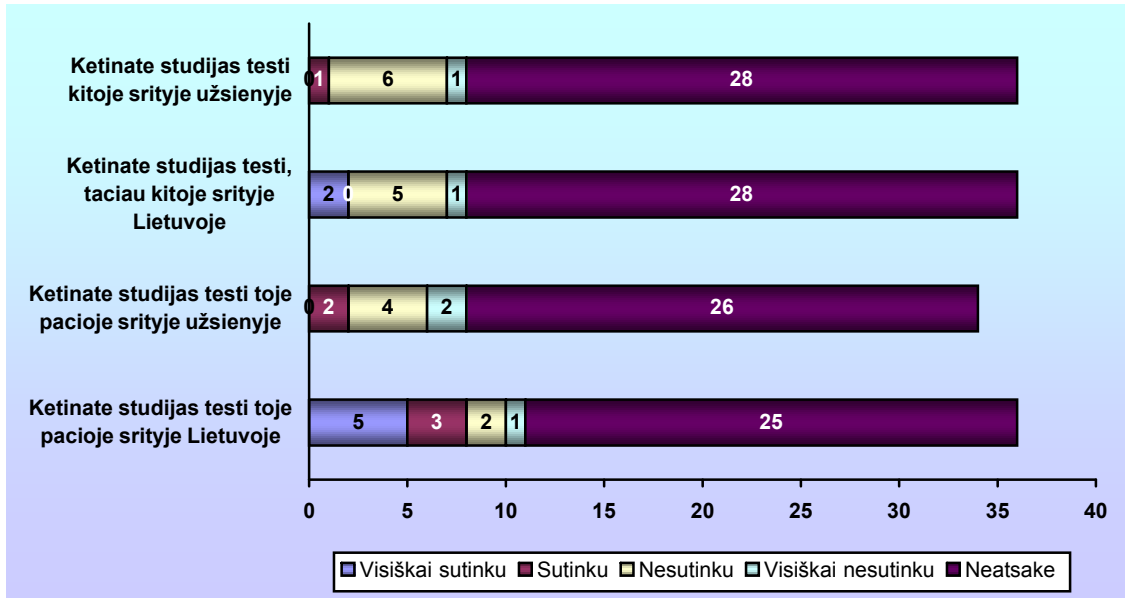
Paaiškėjo, kad keturi respondentai neturi rimtų problemų derinant darbą ir studijas, tuo tarpu trys dirbantys studentai nurodė, kad kartais egzistuoja, todėl ir egzistuoja rizika problemoms susiformuoti, derinat darbą ir studijas (3.2.13. pav.).

3.2.14. pav. Darbo ir studijų derinimo sunkumai (N=36)

Tyrimo rezultatai rodo (Žr. 3.2.14. pav.), kad dirbantys studentai dažniausiai (N=2) susiduria su tokiais sunkumais kaip miego trūkumu ir (N=2) studijų rezultatų pablogėjimu.

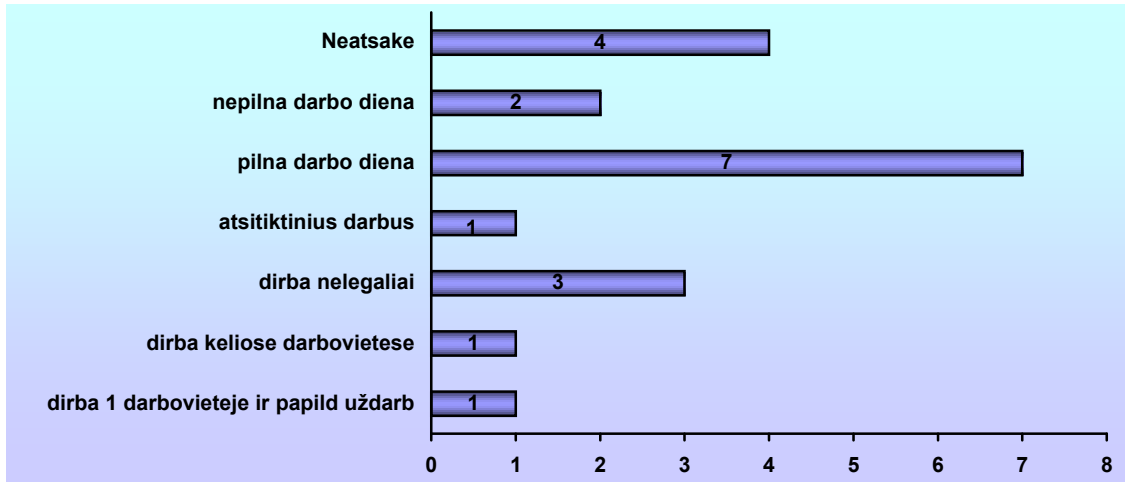
3.2.15. pav. Planai baigus studijas (N=36)

Tyrimu siekta išsiaiškinti (3.2.15. pav.), kokie respondentų planai baigus studijas. Paaiškėjo, kad vis tik dauguma (N=5) studijuojančių tiriamųjų ketina toliau tęsti studijas toje pačioje srityje Lietuvoje, ketina studijas tęsti, tačiau kitoje srityje Lietuvoje (N=2). Tuo tarpu 28 respondentai į šį klausimą neatsakė.

3.3. Darbas

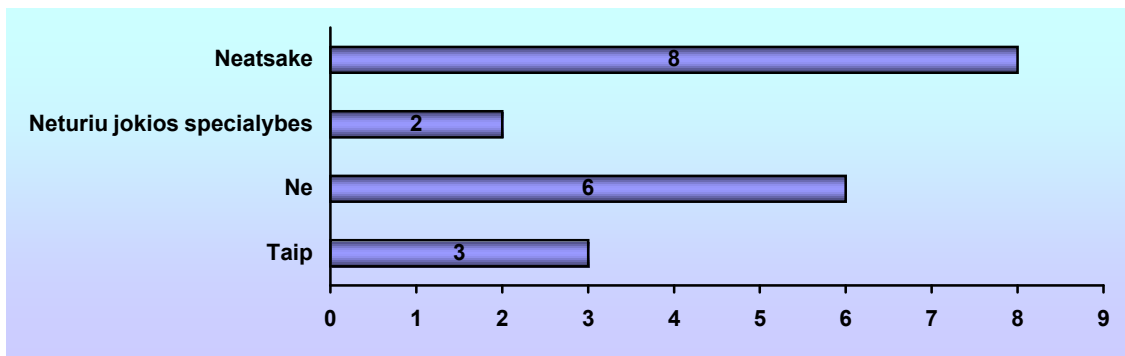
Jaunimas gali pradėti dirbti nuo 16 metų, todėl darbo ir užimtumo sritis šiame tarpsnyje taip pat yra svarbi, nes ji užtikrina sėkmingą perėjimą į savarankišką gyvenimą. Šios srities rodiklius galima skirti į keletą grupių. Pirmoji grupė skirta visiems dirbantiems, išsiaiškinti darbo stažą, darbo pobūdį (100), ar dirba pagal specialybę, jei nedirba, tai kodėl, kaip pasirinko profesiją bei pasirinkimą įtakojusius veiksnius, darbdavio sudaromas sąlygas kelti kvalifikaciją ketinimus keisti darbą verslumą ir nuomonę apie verslumo skatinimo politiką. Antroji grupė skirta dirbantiems tačiau ketinantiems keisti darbą, išsiaiškinti kodėl ketina keisti darbą, migracijos į kitus miestus ir šalis ketinimai, užsienio migracijos priežastis.

Nustatyta, kad (5 proc.) tiriamųjų tyrimo metu dirbo, 2 proc. tikrai dirbo, 1 proc. dirbo ir studijavo ir 2 proc. dirbo ir mokėsi. Tyrime dalyvavo 19 dirbančių tiriamųjų.

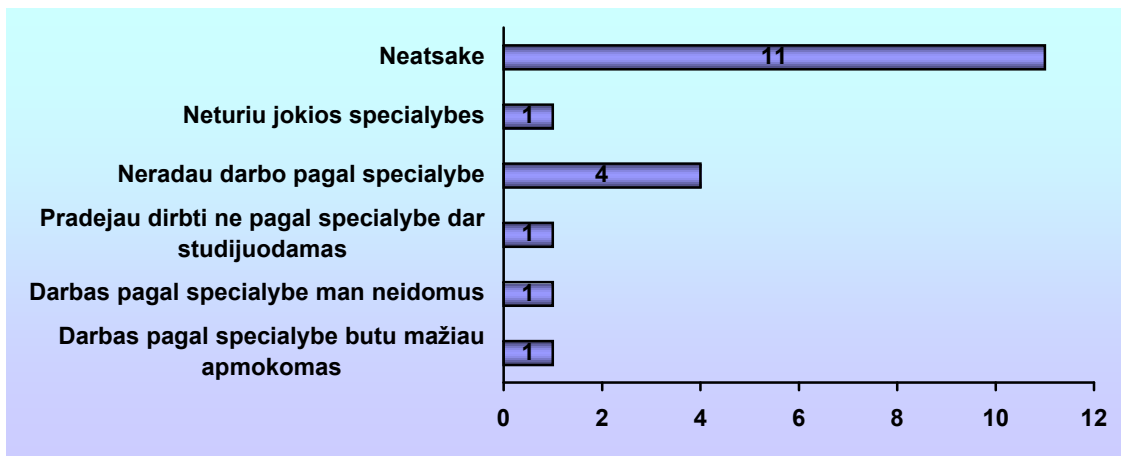
3.3.1. pav. Dirbo apimtis ir pobūdis (N=19)

Tyrimo duomenų analizė parodė (3.3.1. pav.), kad dauguma (N=7) dirbusių tiriamųjų dirbo vienoje darbovietėje pilną darbo dieną, 1 turėjo didelį darbo krūvį, nes dirbo ne vienoje darbovietėje arba papildomai uždarbiavo, tuo tarpu 3 pripažino, kad dirba nelegaliai ir 4 nenurodė darbo pobūdžio.

3.3.2. pav. Dirba pagal specialybę (N=19)

Paaiškėjo, kad (3.3.2. pav.) dirbančių tiriamųjų grupėje buvo tik 3 tiriamieji, kurie dirbo pagal įgytą arba studijuojamą specialybę, 2 pažymėjo, kad neturi jokios specialybės ir 6 dirba ne pagal įgytą arba studijuojamą specialybę.

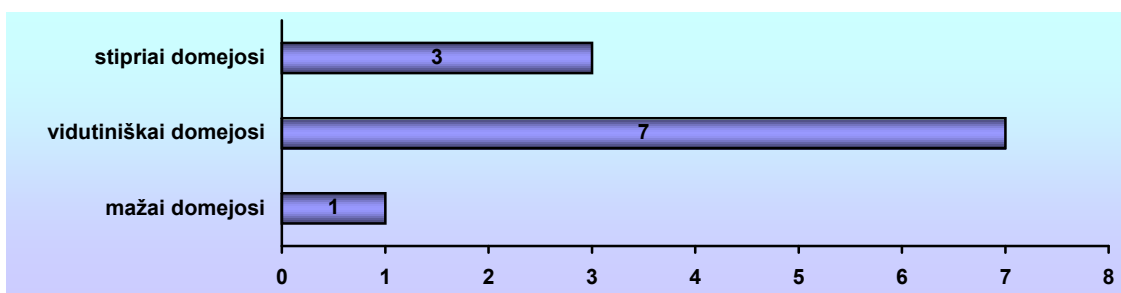

3.3.3. pav. Darbo ne pagal specialybę priežastys (N=19)

Tyrimu siekta išsiaiškinti, kokios yra darbo ne pagal specialybę priežastys (3.3.3. pav.)

Dažniausiai (N=4) dirbantys ne pagal specialybę, nurodė, kad negalėjo rasti darbo pagal specialybę, kitos tirtos priežastys pasiskirstė tolygiai: 1 – neturiu jokios specialybės, 1- pradėjau dirbti ne pagal savo specialybę dar studijuodamas, 1- darbas pagal specialybę man neįdomus, 1 – darbas pagal specialybę būtų mažiau apmokamas.

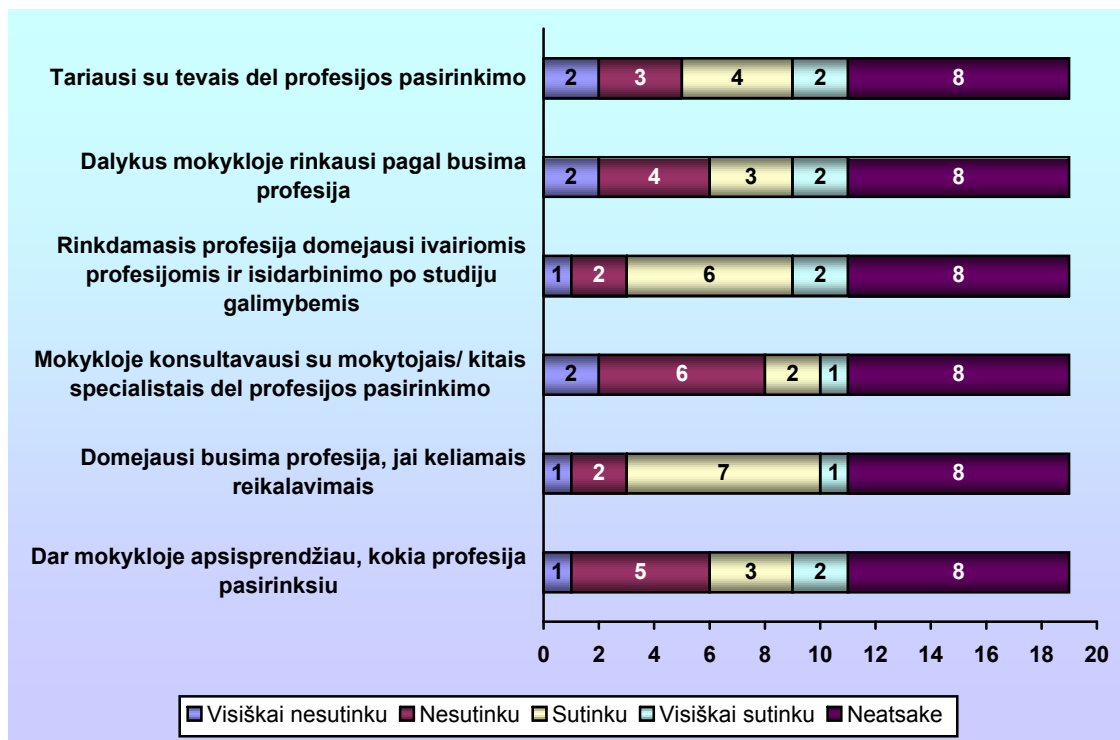
Sąmoningumo renkantis profesiją rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais apie domėjimąsi būsima profesija ir veiksmus leidusius ją pasirinkti bei geriau jai pasiręngti, jis atspindi sąmoningumą nuoseklumą pastangas renkantis profesiją. Sąmoningumo renkantis profesiją rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24. Kur 6 reiškia nesidomėjimą būsima profesija ir sąmoningumo trūkumą, o 24 reiškia aktyvų domėjimąsi būsima profesija ir sąmoningą rengimąsi jai, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningumas būsimos profesijos pasirinkimas.

3.3.4. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal sąmoningumo renkantis profesiją rodiklį (N=19)

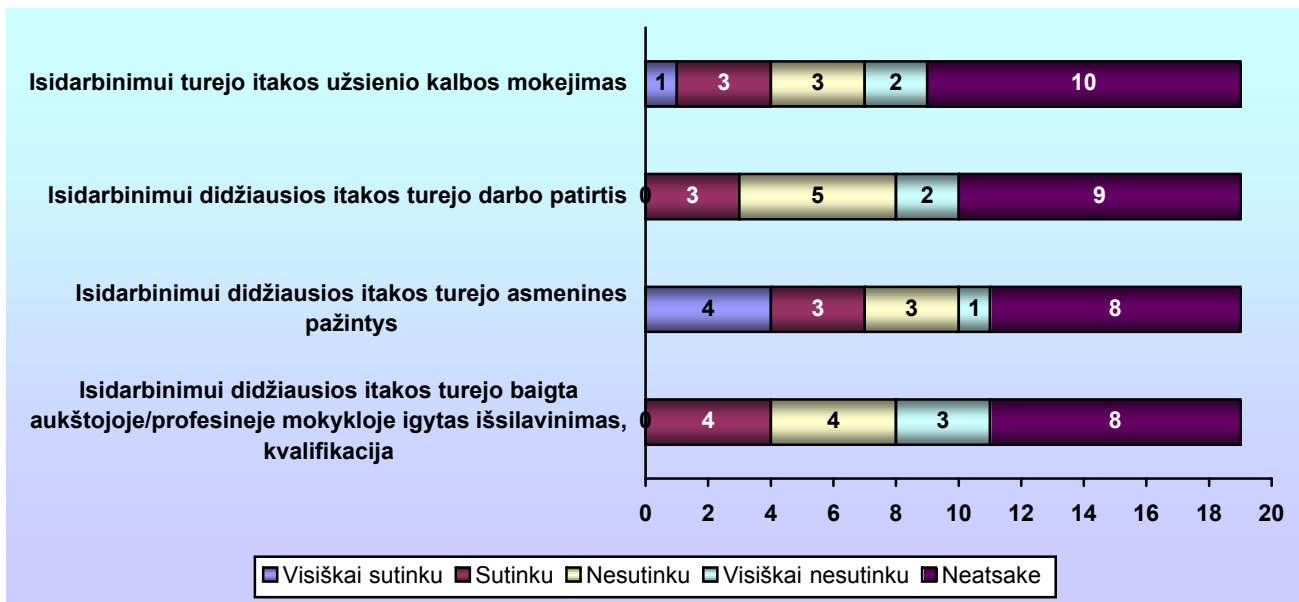
Nustatyta (3.3.4. pav.), kad tik 3 respondentai sąmoningai rinkosi būsimą profesiją, domėjosi jai keliamais reikalavimais, išsitarbinimo galimybėmis, konsultavosi su tėvais ir mokytojais ir pan., 7 domėjosi vidutiniškai, apskaičiuotas sąmoningumo renkantis profesiją rodiklis – 15 ir 1 domėjosi būsima profesija labai mažai.

Tyrimu norėta sužinoti, kokie yra pagrindiniai būsimos profesijos pasirinkimo veiksniai (3.3.5. pav.).

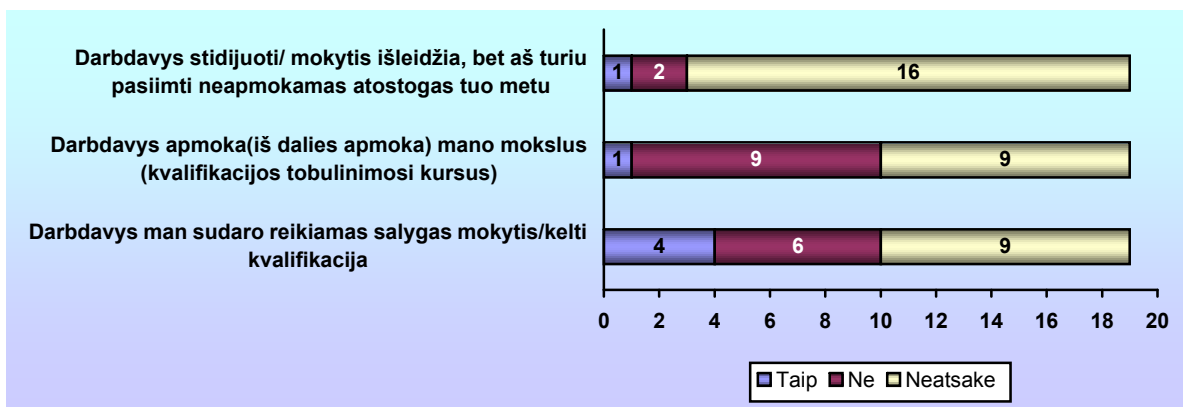
3.3.5. pav. Būsimos profesijos pasirinkimo veiksniai (N=19)

Keli respondentai (3.3.5. pav.) (N=2) nurodė, kad dar mokykloje apsisprendė, kokią profesiją pasirinksiu, tiek pat respondentų pažymėjo šiuos veiksnius: *tariausi su tėvais dėl profesijos pasirinkimo, dalykus mokykloje rinkausi pagal būsimą profesiją, rinkdamasis profesiją domėjausi įvairiomis profesijomis ir išdarbinimo po studijų galimybėmis.*

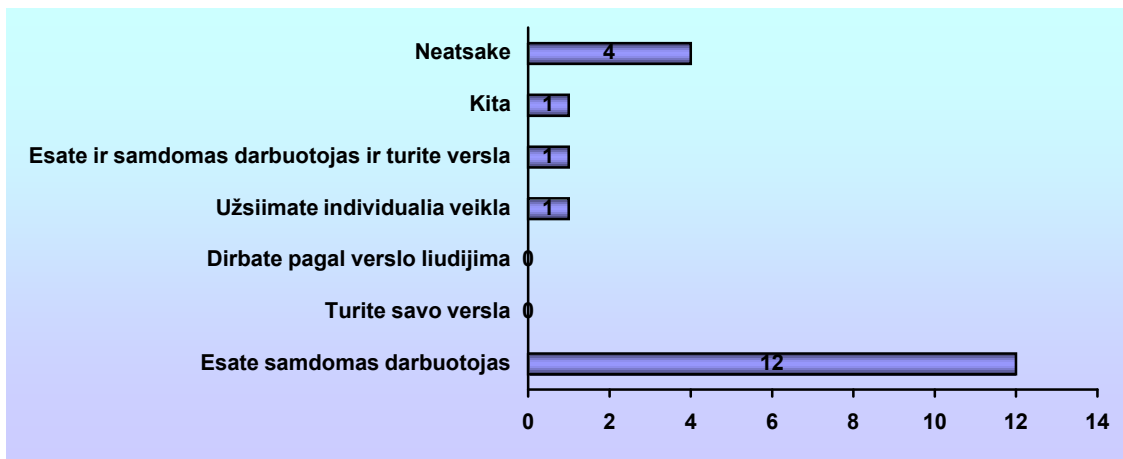
3.3.6. pav. Į sidarbinimui didžiausią įtaką turėjo (N=19)

Gautų duomenų analizė parodė (3.2.6. pav.), kad daugiausia (N=4.) dirbančių tiriamųjų buvo linkę sutikti, kad didžiausią įtaką įsidarbinant turėjo asmeninės pažintys ir vienas – užsienio kalbos mokėjimas.

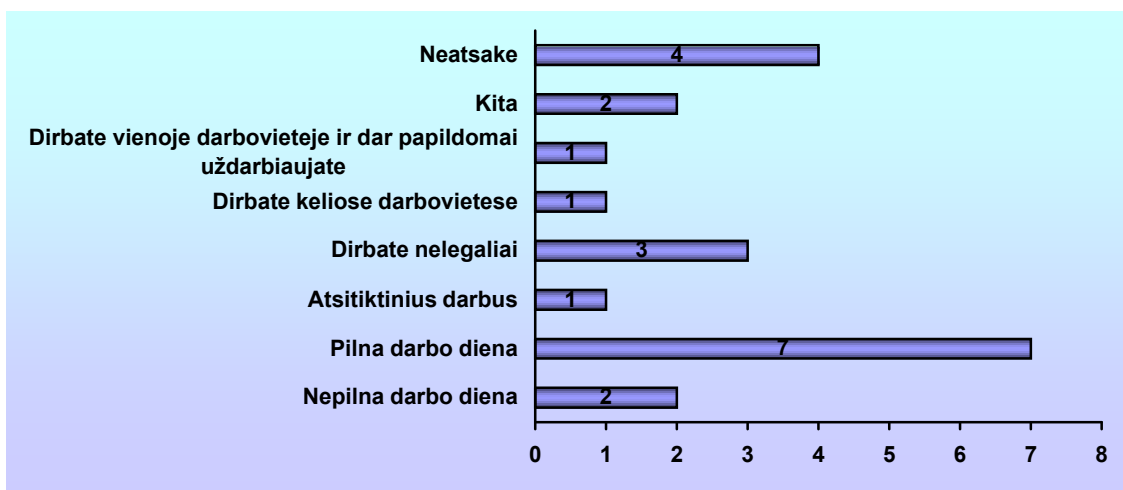
3.3.7. pav. Darbdavio sudaromos sąlygos kelti kvalifikaciją(N=19)

Tyrimu siekta išsiaiškinti (3.3.7. pav.), ar darbdavys sudaro sąlygas kelti kvalifikaciją. Paaiškėjo, kad keturiais atvejais darbdavys sudaro reikiamas sąlygas mokytis ir kelti kvalifikaciją tuo tarpu vienu - buvo linkęs sutikti su teiginiu, kad darbdavys sudaro sąlygas kelti kvalifikaciją ir vienas respondentas buvo linkęs sutikti, kad darbdavys apmoka (iš dalies apmoka) mokslus arba kvalifikacijos kėlimo kursus.

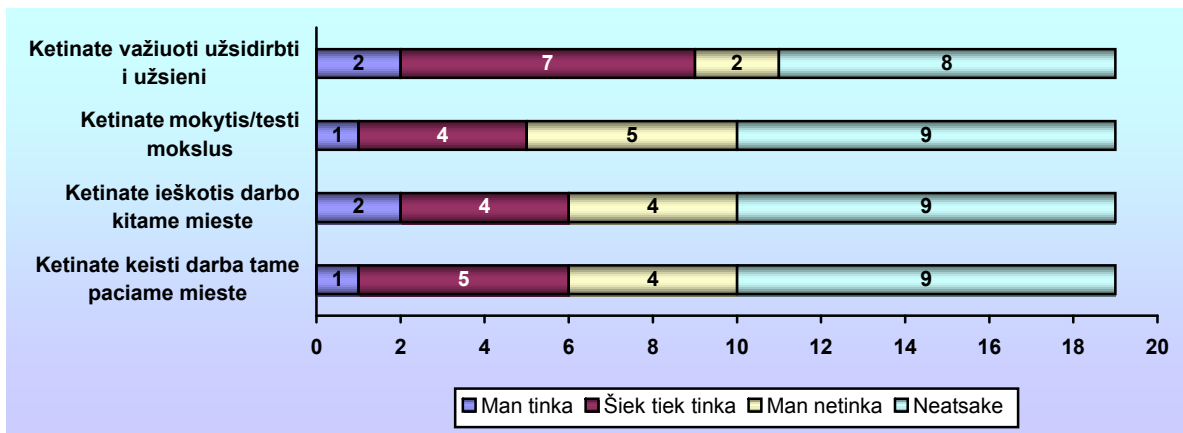
3.3.8. pav. Darbinis statusas (N=19)

Nustatyta (3.3.8. pav.), kad didžioji dauguma (N=12) buvo samdomi darbuotojai, ir tik po 1 turi savo verslą užsiima individualia veikla ir dirba pagal verslo liudijimą

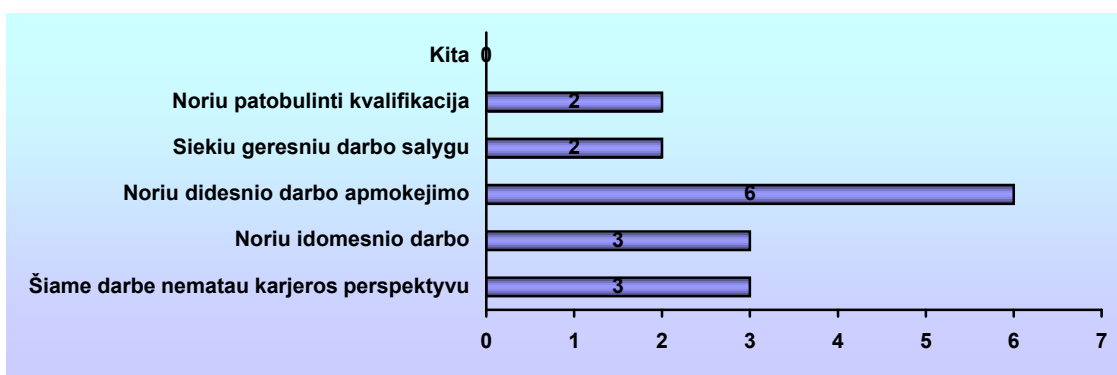
3.3.9. pav. Darbo krūvis (N=19)

Tyrimu norėta sužinoti, koks yra tiriamųjų darbo krūvis (3.3.9. pav.). Paaiškėjo, kad tikrai 7 tiriamieji dirbo pilną darbo dieną 3 - dirba nelegaliai ir 2 – nepilną darbo dieną

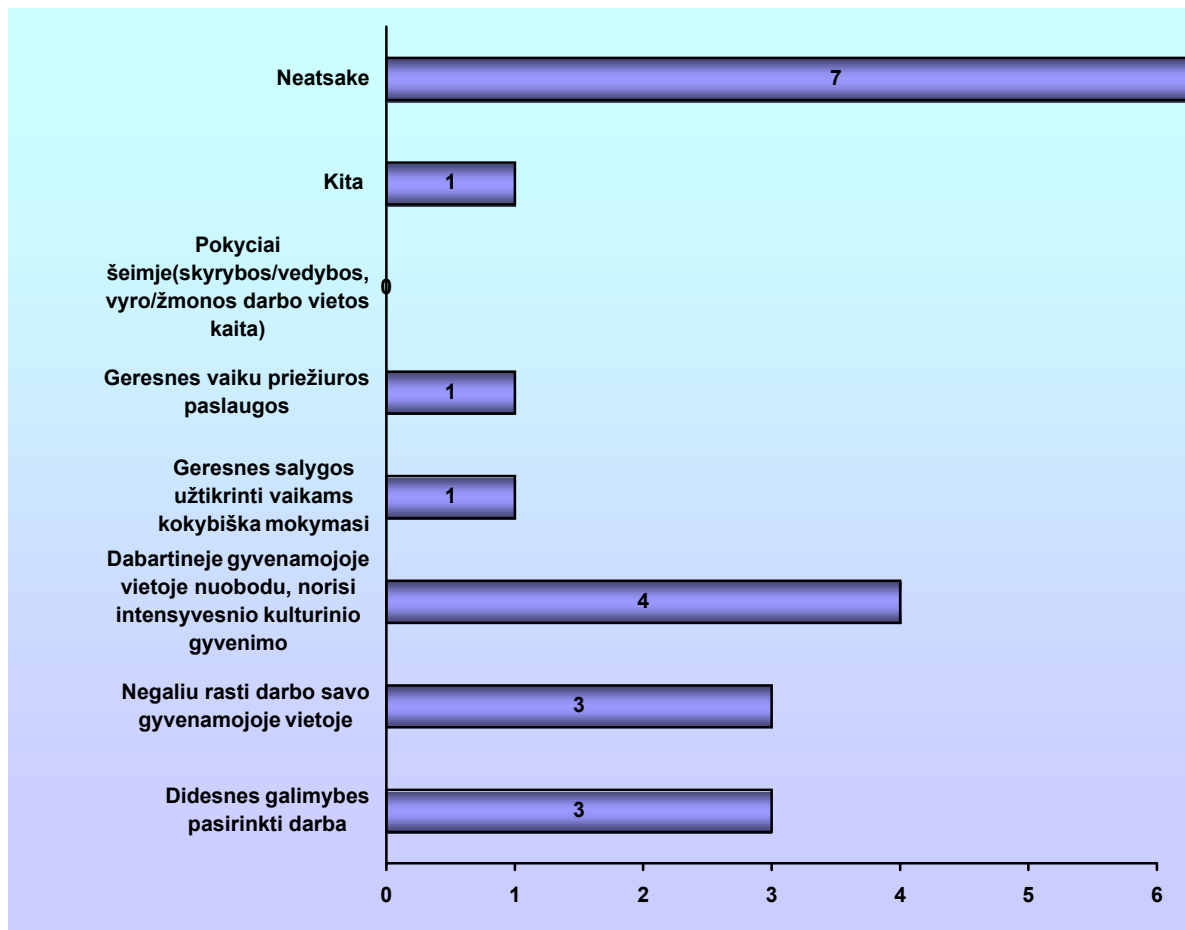
3.3.10. pav. Ketinimai keisti darbą ar mokytis, migracijos ketinimai (N=19)

Paaiškėjo (3.3.10. pav.), kad planuoja keisti darbą 6 respondentai (vertinami atsakymai *man tinka ir šiek tiek tinka*), 6 respondentai ketina ieškotis darbo kitame mieste, 5 respondentai ketina mokytis ir 9 respondentai ketina važiuoti į užsienį.

3.3.11. pav. Noro keisti darbą priežastys (N=19)

Tyrimu siekta išsiaiškinti (3.3.11. pav.), kokios yra dažniausiai noro keisti darbą priežastys. Paaiškėjo, kad didžiausia respondentų dalis (N 6) nurodė, kad nori didesnio atlyginimo, antra pagal pasirinkimo dažnumą priežastis buvo karjeros perspektyvos trūkumas (N 3) ir tiek pat nurodė, kad nori įdomesnio darbo, rečiausiai buvo nurodomos (N=2) šios priežastys: noriu patobulinti kvalifikaciją ir siekiu geresnių darbo sąlygų.

3.3.12. pav. Planų ieškotis darbo kitame mieste motyvai (N=19)

Analizuojant tyrimo duomenis (3.3.12. pav.) paaiškėjo, kad vis tik dažniausiai nurodoma migracijos į kitą miestą priežastis yra noras turėti intensyvesnį kultūrinį gyvenimą, jį nurodė 4 respondentai, rečiau pažymimos šios priežastys: *didesnės galimybės pasirinkti darbą* (N=3), *negalėjimas rasti darbo savo gyvenamojoje vietoje* (N=3) ir rečiausiai (N=1) *geresnės vaikų priežiūros paslaugas* ir (N=1) *geresnės sąlygos užtikrinti vaikams kokybišką mokymąsi*.

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis galima teigti, kad 19-29 metų jaunimui jų miestas/rajonas yra patrauklus. Priežastys pateiktos 3.3.1. lentelėje.

3.3.1. lentelė. Miesto/rajono patrauklumas (19-29 metų jaunuolių nuomonė)

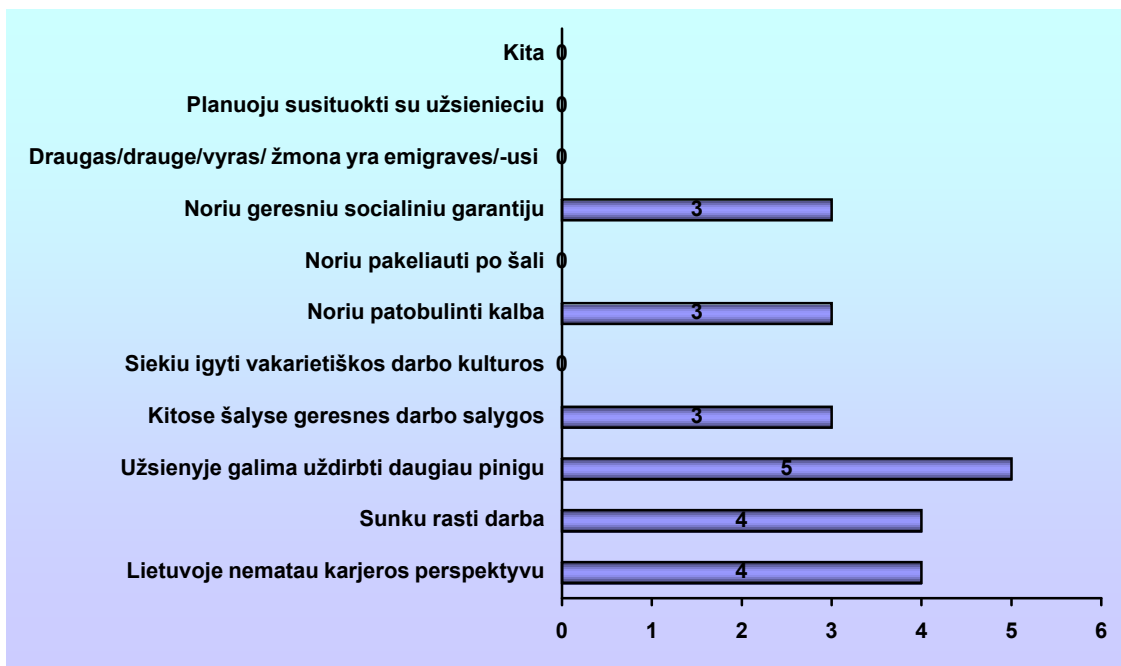
Subkategorijos	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Renginiai	<Manau, kad miestas yra pakankamai palankus jaunimui, nes vyksta įvairių renginių, seminarų ir pan.>
Į staigos	<daug švietimo įstaigų>, <Skuodas pakankamai patrauklus, turi įstaigų, galinčių užimti jaunimo laisvalaikį>
Emigracija	<Kad nėra emigracijos grynai jaunimo pastebimos, tai laikyčiau patraukliu>
Jaunimo centras	<pradėjo veikti jaunimo centras, organizuojami renginiai>

Jaunimui *nepatrauklus jų miestas/rajonas* dėl šių priežasčių:

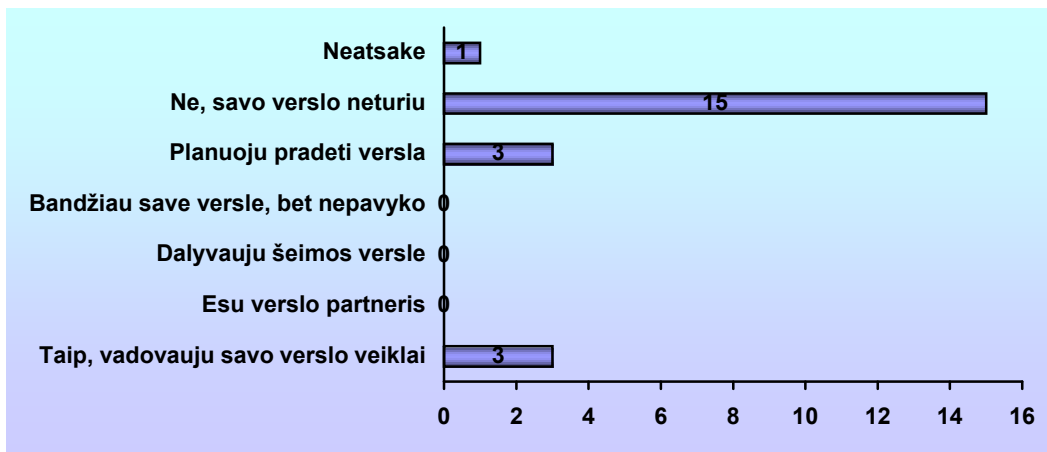
- *trūksta parkų* „Nėra parkų, gražių vietų“;
- *per mažai renginių* „mažai renginių“, „trūksta kultūros, meno renginių, vyrauja pop kultūra“, „trūksta jaunimui skirtų renginių, pramogų – koncertų, spektaklių ir pan.“;
- *miesto/rajono reputacija* „šalies mastu miesto reputacija nėra labai gera“, „dėl vyraujančio stereotipo – „gežų“ ir „fyfų“ miestas“;
- *klubų, barų trūkumo* „dėl klubų, barų, jų stilių įvairovės trūkumo“, „nėra klubo ar normalių kavinių, pramogų centro ir pan.“;
- *nesaugus* „gana didelis nusikalstamumas, maža apsauga tamsiu paros metu“;
- *prastos įsidarbinimo galimybės* „ne, kadangi mažos įsidarbinimo galimybės“;

Šiuo metu dirbančių, tačiau planuojančių važiuoti dirbti į užsienį, tiriamųjų buvo prašoma nurodyti dažniausias šių ketinimų priežastis (Žr. 3.3.13. pav.)

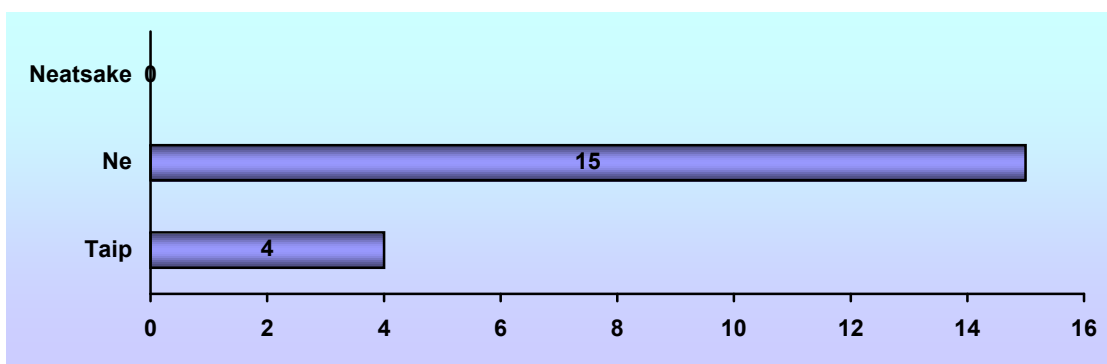
3.3.13. pav. Galimo išvykimo dirbti užsienyje priežastys (N=19)

Tyrimo rezultatai rodo, kad svarbiausia priežastis vykstant dirbti į užsienį yra galimybė užsidirbti daugiau pinigų (N=5), sunkumai rasti darbą (N=4) ir karjeros galimybių Lietuvoje trūkumas (N=4). Vadinasi, galima kelti prielaidą kad priežastys yra ekonominio pobūdžio.

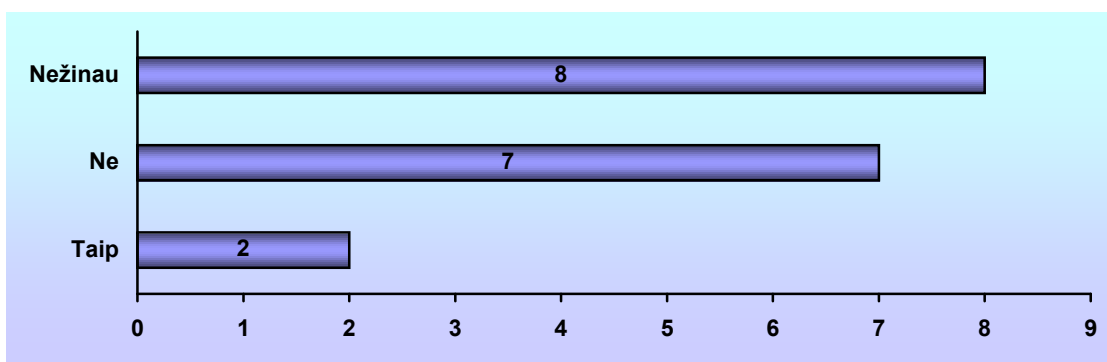
3.3.14. pav. Dalyvavimas versle (N=19)

Paiškėjo (3.3.14. pav.), kad versle dalyvauja 3 tyrime dalyvavę jaunuoliai, 3 nurodė, kad planuoja pradėti verslą ir 15 pažymėjo, kad nedalyvauja ir savo verslo neturi.

3.3.15 pav. Susipažinimas su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje (N=19)

Tyrimu domėtasi, ar tiriamieji yra susipažinę su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje (3.3.15. pav.). Tik keli (N=4) tiriamieji pažymėjo, kad jie yra susipažinę su verslumo skatinimo politika Lietuvoje, tuo tarpu dauguma (N=15) respondentų pateikė neigiamus atsakymus.

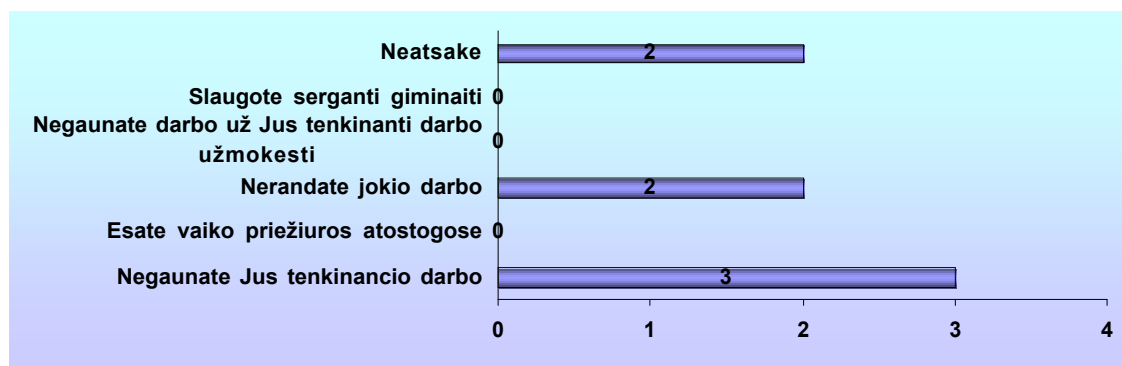

3.3.16 pav. Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti verslą (N=19)

Respondentų buvo pasiteirauta, ar Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti verslą. Paaiškėjo, kad tikrai keli (N=2) tiriamieji manė, kad Lietuvoje yra sudarytos sąlygos jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti savo verslą, beveik pusė (N=7) su šiuo teiginiu nesutiko ir (N=8) nepateikė savo vertinimo.

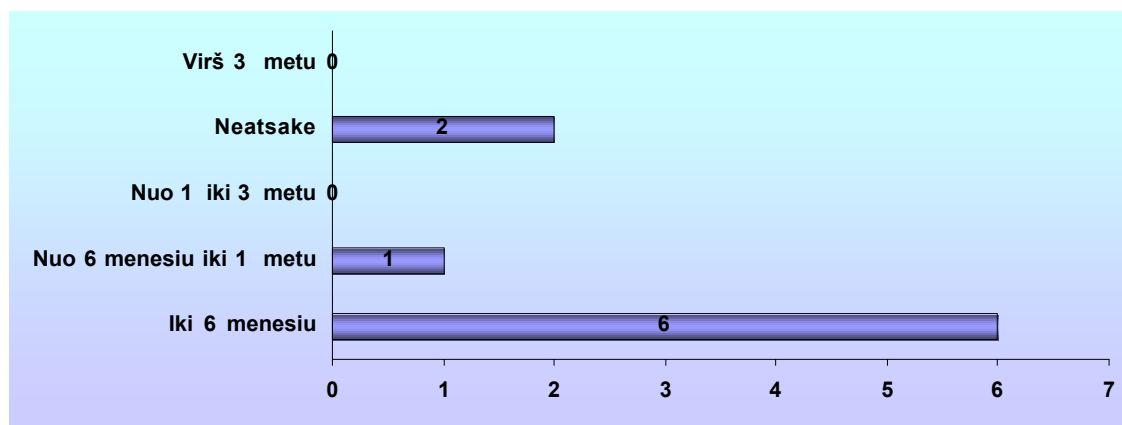
Tyrimo dalyvavo 9 jaunuoliai, iš jų 2 yra 16-18 amžiaus, 6 - 21-25 amžiaus, pažymėjusių, kad jie **niekur nedirba ir** po 1- profesinį ir aukštąjį išsilavinimą.

Tyrimu siekta iširti kokios buvo pagrindinės tiriamųjų nedarbo priežastys (3.3.17. pav.).

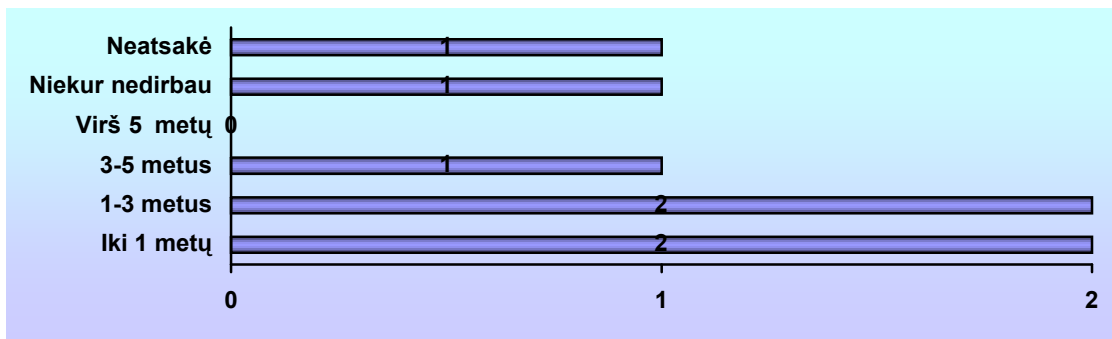
3.3.17. pav. Nedarbo priežastys (N=9)

Nustatyta, kad dažniausiai (N=3), tiriamieji negavo juos tenkinancio darbo, rečiau buvo pažymėta (N=2), kad nerado jokio darbo ir 2 respondentai nenurodė nedarbo priežasčių.

3.3.18. pav. Nedarbo trukmė (N=9)

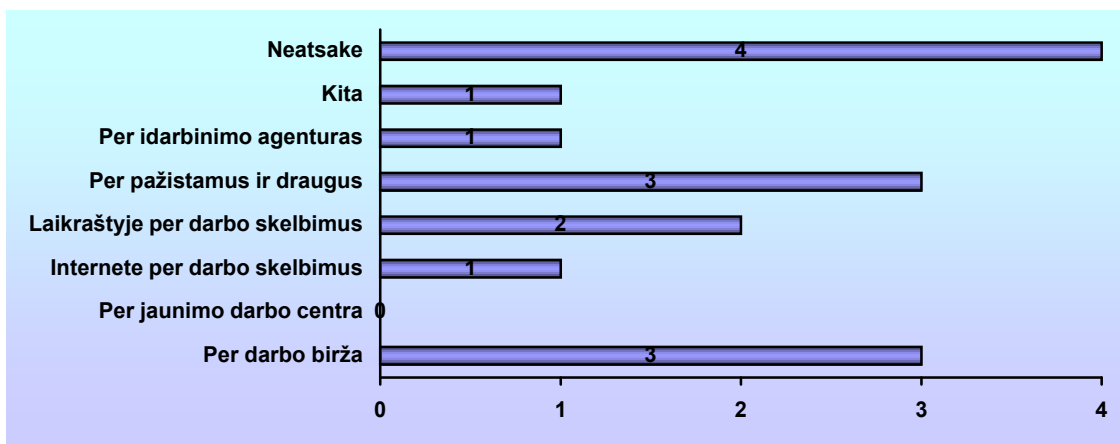
Respondentų buvo pasiteirauta, kokia yra jų nedarbo trukmė (3.3.18. pav.). Pagal nedarbo trukmę nedirbantys ir nesimokantys tiriamieji pasiskirstė taip: 6 respondentai iki 6 mėnesių nedirbo, 1 nedirbo nuo 6 mėnesių iki metų ir du respondentai neatsakė.

3.3.19. pav. Laikas išdirbtas paskutinėje darbovietėje (N=9)

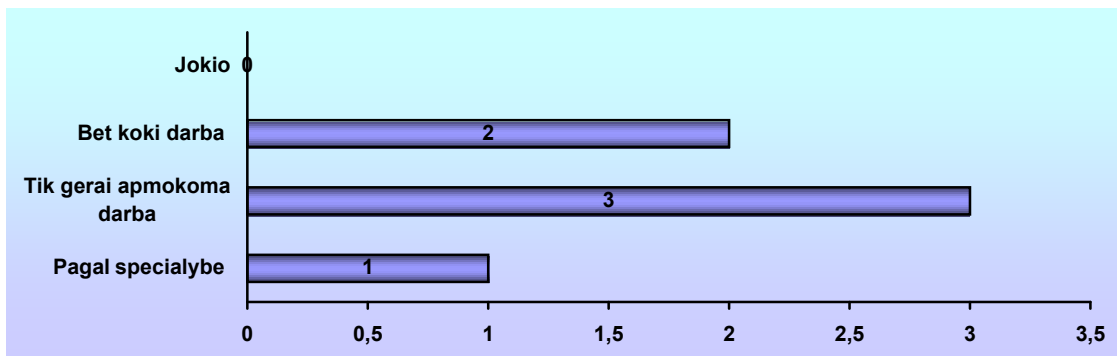
Pastebėta (3.3.19. pav.), kad daugiausia nedirbančių ir nesimokančių tiriamųjų (N=2), nurodė, kad paskutinėje darbovietėje išdirbo tiksliai iki metų arba nuo 1 iki 3 metų. Toks rezultatų pasiskirstymas gali būti sąlygotas didele darbuotojų kaita arba maža darbo patirtimi.

Tiriamųjų buvo paprašyta pažymėti dažniausiai naudotus darbo paieškos būdus (Žr. 3.3.20. pav.).

3.3.20. pav. Darbo paieškos būdai (N=9)

Tyrimu nustatyta, kad darbo neturintys ir nesimokantys tiriamieji naudoja įvairius darbo paieškos būdus, darbo biržą (N=3), darbo skelbimus internete (N=1) ir laikraščiuose (N=2), per pažįstamus, draugus (N=3) ir derina juos tarpusavyje. Tačiau, nei vienas tiriamasis nenurodė jaunimo darbo centro paslaugų.

3.3.21. pav. Darbas, kurį sutiktų dirbti (N=9)

Tyrimo rezultatai rodo (3.3.21. pav.), kad pagrindinis veiksnys pasirenkant darbą yra geras atlyginimas, tai nurodė 3 respondentai, turimą specialybę atitinkantį darbą 1 ir bet kokį darbą - 2.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad pagrindinės problemos, kurias 19-29 metų jaunuoliai įvardijo susijusias su darbu, yra šios:

- *jaunimo eliminavimas iš darbo rinkos* („Nedarbas ir darbdavių nenoras priimti jaunimą. Arba siūlomas daug mažesnis atlyginimas jaunuoliui, kad ir turinčiam įgūdžių, išsilavinimą“);
- *neadekvatus atlyginimas* („Mažas atlyginimas, darbo sąlygos netenkina, trūksta inventoriaus“);
- *darbo vietų trūkumas* („Nėra jokių darbų toje srityje, kurioje ir norėjau dirbti baigdam mokslus“);
- *patirties stoka* („Jaunimas neturi darbo, nes neturi patirties. Darbdavys turėtų atsižvelgti ir matyti jauno žmogaus iniciatyvą ir perspektyvas“, „Priima į darbą tik turinčius patirties arba pažįstamus“);
- *psichologinė būsena* („Nepriteklus, psichologinė būsena“);
- *pažintys* („Priima į darbą tik turinčius patirties arba pažįstamus“);
- *mažas atlyginimas* („Mažas atlyginimas, mažai darbo vietų“).

Jaunuoliai pastebi, kad rinkoje jiems sudėtinga konkuruoti turinčiais patirties asmenimis („Nedarbas ir darbdavių nenoras priimti jaunimą arba siūlomas daug mažesnis atlyginimas jaunuoliui, kad ir turinčiam įgūdžių, išsilavinimą“); jų nuomone jaunas žmogus gauna mažesnį atlyginimą („Mažas atlyginimas, darbo sąlygos netenkina, trūksta inventoriaus“).

Darbo problemos yra siejamos ir su pažįstamų pagalba („Priima į darbą tik turinčius patirties arba pažįstamus“).

Mieste darbo problemos išryškėja ir tuomet, kai jaunuoliai baigę mokslus neranda kur įsidarbinti pagal specialybę („Nėra jokių darbų toje srityje, kurioje ir norėjau dirbti baigdam mokslus“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad jaunuoliai *situaciją susijusią su darbu, siūlo gerinti* šiomis kryptimis: darbo sąlygų gerinimas, tyrimai, naujų darbo vietų kūrimas, mokymai, motyvacija, lengvatos darbdaviams (žr. 3.3.1. lentelė).

3.3.1 lentelė. Situacijos, susijusios su darbu gerinimo galimybės (19-29 metų jaunimo nuomonė)

Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
Darbo sąlygų gerinimas	<Pagerinti darbdavių požiūrį į jaunimą, daugiau galimybių sudaryti, kad jaunimas būtų įtraukiamas į praktinę veiklą, kad įgautų patirties>, <Suteikčiau progą parodyti savo gabumus įstaigose, kurios reikalauja darbuotojų tik su patirtimi. Juk kitaip jaunimas tos patirties ir neįgis>, <Pabandyčiau suteikti galimybę įgyti tam tikros patirties darbe, be kurios šiuo metu nepriima į jokį darbą>, <Skatinčiau jaunų žmonių priėmimą į darbą ir siekčiau, kad jauniems žmonėms ir su mažesniu atlyginimu būtų duodamos bankų paskolos>
Tyrimai	<Tyrimą. Reiktų nustatyti, kokia dalis jaunų žmonių apskritai borėtų dirbti ir kokį darbą. Manau, kad rajonų ir miestų savivaldybės galėtų prie to prisidėti, o ypač atostogų metu>, <Manau, kad atlikčiau apklausą, kurioje būtų išsiaiškinta, su kokiomis problemomis susiduria jaunimas>, <Išanalizuočiau esamą situaciją parengčiau veiklos planą>
Naujų darbo vietų kūrimas	<Kurti naujas darbo vietas siūlyčiau. Pensijinio amžiaus žmones raginčiau atlaisvinti vietas jaunimui>, <Sukurčiau daugiau darbo vietų jaunimui, taip pat suteikčiau galimybę atlikti praktiką>, <Atleisčiau pensininkus iš darbo ir priimčiau jaunos darbuotojus>
Mokymai	<Kad jauni žmonės įgautų drąsos ir šiek tiek patirties, turėtų būti rengiami seminarai, praktiniai užsiėmimai, prieš pradėdant dirbti įmonėje>, <Organizuočiau kursus, praktikas>
Siūlymai darbdaviams	<Ieškočiau darbdavių, kurie sutiktų įdarbinti kuo anksčiau suinteresuotą akademinį jaunimą>
Mokesčių lengvatos darbdaviams	<Pasiūlyčiau verslininkams mokesčių lengvatas už jaunimo įdarbinimą, stengčiausi sukurti daugiau darbo vietų, nors ir laikinų>
Motyvacija	<Kelčiau motyvaciją>

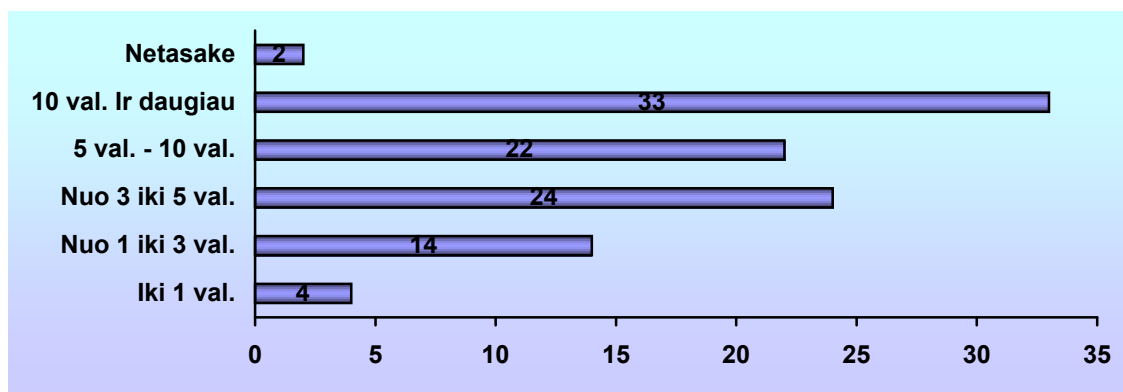
19-29 metų jaunimo elgsenos raiška nukreipta į darbo vietų didinimą („Kurti naujas darbo vietas“; Pensijinio amžiaus žmones raginčiau atlaisvinti vietas jaunimui“, „Sukurčiau daugiau darbo vietų jaunimui, taip pat suteikčiau galimybę atlikti praktiką“). Taip pat jaunuoliai siūlo gerinti darbo sąlygas („Pagerinti darbdavių požiūrį į jaunimą, daugiau galimybių sudaryti, kad jaunimas būtų įtraukiamas į praktinę veiklą, kad įgautų patirties“, „Suteikčiau progą parodyti savo gabumus įstaigose, kurios reikalauja darbuotojų tik su patirtimi. Juk kitaip jaunimas tos patirties ir neįgis“, „Skatinčiau jaunų žmonių priėmimą į darbą ir siekčiau, kad jauniems žmonėms ir su mažesniu atlyginimu būtų duodamos bankų paskolos“). Jaunuoliai teigia, kad jiems padėtų mokymai („Kad jauni žmonės įgautų drąsos ir šiek tiek patirties, turėtų būti rengiami seminarai, praktiniai užsiėmimai, prieš pradėdant dirbti įmonėje“, „Organizuočiau kursus, praktikas“), kurie padėtų įgyti tam tikros patirties). Taip pat jie norėtų, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos darbdaviams („Pasiūlyčiau verslininkams mokesčių lengvatas už jaunimo įdarbinimą, stengčiausi sukurti daugiau darbo vietų, nors ir laikinų“). Situacija pagerėtų, anot jaunuolių, jei būtų vykdomi tyrimai („Reiktų nustatyti, kokia dalis jaunų žmonių apskritai norėtų dirbti ir kokį darbą. Manau, kad rajonų ir miestų savivaldybės galėtų prie

to prisidėti, o ypač atostogų metu“, „Manau, kad atlikčiau apklausą, kurioje būtų išsiaiškinta, su kokiomis problemomis susiduria jaunimas“, „Išanalizuočiau esamą situaciją Parengčiau veiklos planą“).

Jaunuoliai siūlo *kurti naujas darbo vietas* eliminuojant pensijinio amžiaus žmones iš darbo rinkos (“Pensijinio amžiaus žmones raginčiau atlaisvinti vietas jaunimui“, „Atleisčiau pensininkus iš darbo ir priimčiau jaunos darbuotojus“).

3.4. Laisvalaikis

Tyrimo metu buvo svarbu išsiaiškinti, kiek laiko jaunimas skiria savo laisvalaikiui, kaip jį leidžia, ar yra patenkinti savo laisvalaikiu ir kaip vertina savo galimybes įdomiai praleisti ir pasirinkti norimą laisvalaikio formą. Laisvalaikis tiriamiesiems (N=377) buvo apibrėžtas kaip laisvas laikas liekantis nuo darbo, mokslo (mokymosi mokykloje) ir studijų.

3.4.1. pav. Laikas skiriamas laisvalaikiui vidutiniškai per savaitę (proc.)

Tyrimo rezultatai rodo (3.4.1. pav.), kad dažniausiai (33 proc.) tiriamieji savo laisvalaikiui skiria 10 val. ir daugiau, kiek rečiau nuo 3 val.-5 val. – (24 proc.) apklaustųjų, nuo 5 val. iki 10 val. - penktadalis respondentų (22 proc.); gali skirti tik vieną val. nurodė 4 proc. respondentų.

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis 19-29 metų jaunuoliams mieste/rajone trūksta renginių, akcijų bei veiklų, skatinančių bendradarbiavimą (3.4.1. lentelė).

3.4.1. lentelė. Jaunimui trūkstamos veiklos (19-29 metų jaunuoliai)

Subkategorijos	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Renginiai	<Meno renginių, popamokinės veiklos mokiniams>, <Tam tikrų pramogų>, < Mažai kultūrinių renginių. Didelių, įvairiapusių ir nemokamų>, < Reikėtų daugiau renginių jaunimui>, <Į vairių krypčių būrelių>, <Sporto klubas yra, tačiau ir jo „manija“ jau praėjo>
Akcijos	<Aktyvaus prisidėjimo prie miesto puoselėjimo, akcijų, susijusių su savanoriavimu>
Bendradarbiavimo	<Trūksta tokios veiklos, kurios dėka jaunimas

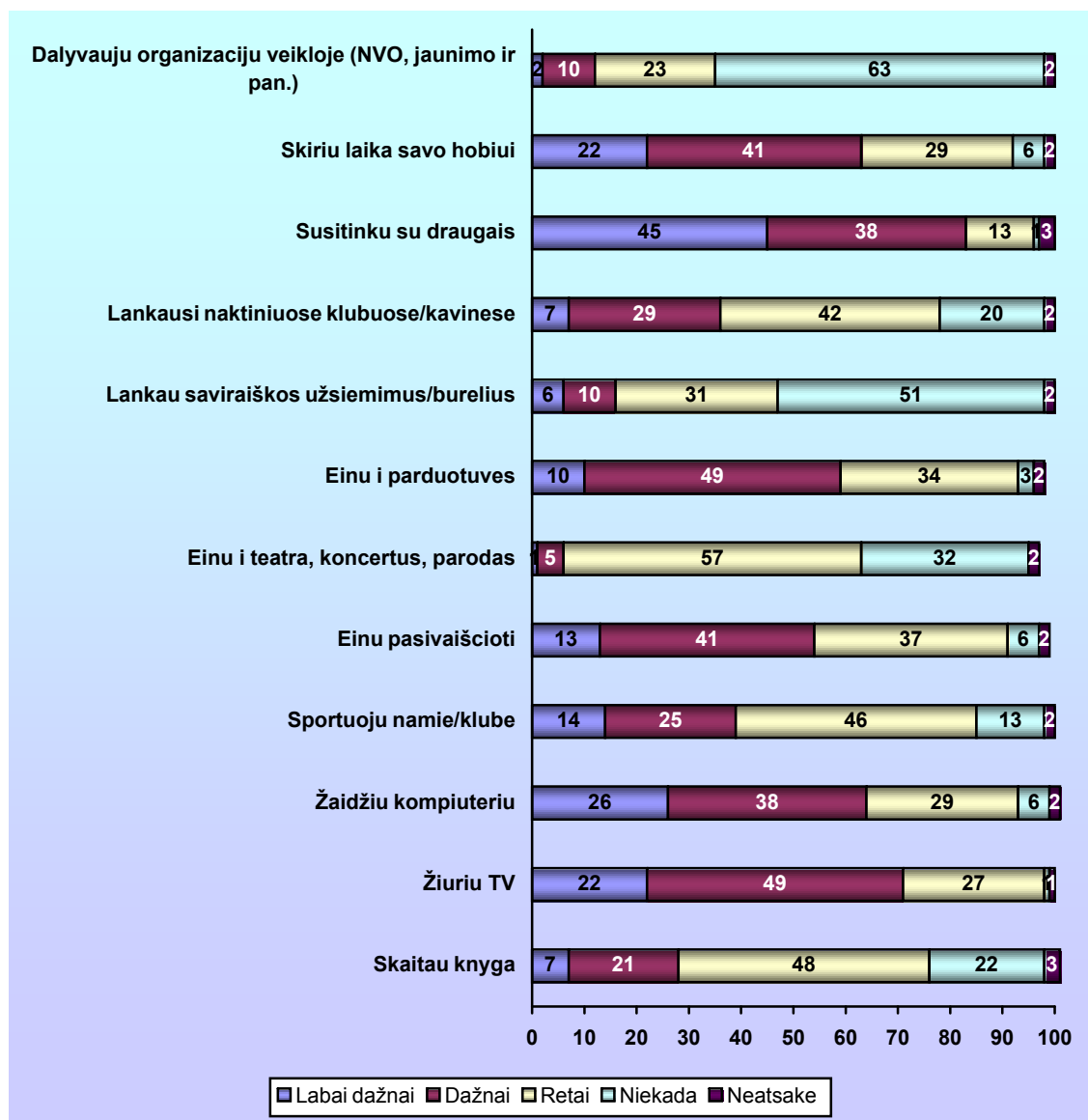
bendradarbiautų, rengtų bendrus projektus, tvarkytų ir prižiūrėtų savo gyvenvietės aplinką>

Jaunimas įvardija, kad „pats jaunimas gana pasyvus“. Respondentų teigimu, „aktyvūs tik tie, kurie gana nesaikingai vartoja alkoholį“.

Apibendrinus 14-18 metų jaunuolių pasisakymus, galima teigti, kad Skuode jiems trūksta:

- neįprastų veiklų;
- daugiau renginių: šiuolaikiškų spektaklių, šokių vakarų, diskusijų;
- didelės susibūrimo vietos;
- atrestauruotos krepšinio, tinklinio aikštės.

Tyrimu siekta išsiaiškinti, kokios yra dažniausios laisvalaikio leidimo formos (Žr. 3.4.2. pav.).

3.4.2. pav. Laisvalaikio leidimo formos (proc.)

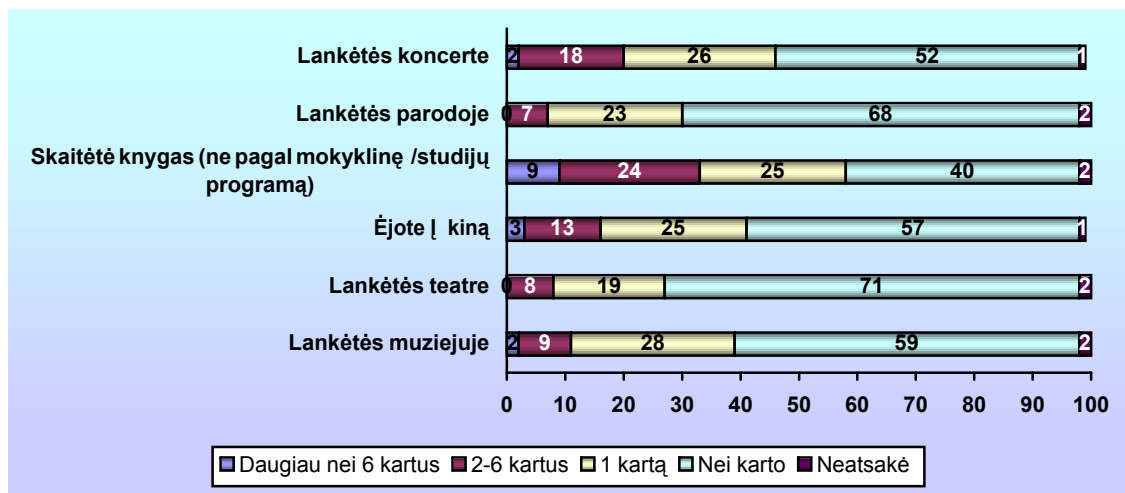

Nustatyta, kad dažniausiai laisvą laiką respondentai praleidžia prie kompiuterio, *labai dažnai* nurodė net 26 proc., rečiau žiūrį TV – (22 proc.) ir rečiausiai eina į teatrą ar koncertą – (1 proc.). Pastebėta, kad jaunimas mėgsta apsipirkinėti, pusė respondentų (49 proc.) nurodė, kad *dažnai* eina į parduotuves.

Rastas statistikai reikšmingas skirtumas tarp laisvalaikio leidimo formos ir gyvenamosios vietos. Kompiuterinius žaidimus linę dažniau žaisti respondentai gyvenantys mieste (29 proc.) nei kaimo vietovėje (21 proc.) ($\lambda^2 = 26,720$, $df = 8$, $p=0,001$).

Pabrėžtina, kad egzistuoja tiesioginė priklausomybė taip laiko skirto laisvalaikiui ir pasirinktos veiklos (tokios kaip: mokausi, dirbu, ilsiuosi, lankausi pas tėvus/gimines, t.t.) ($\lambda^2 = 22,506$, $df = 6$, $p=0,001$). Vadinasi, galima daryti prielaidą kad veiklos sudėtingumas tiesiogiai daro įtaką laisvalaikiui skirtam laikui. Rasta sąsaja tarp laisvalaikio leidimo formų dažnumo ir gebėjimo lengviau susirasti naujų draugų (Pirsono koreliacijos koeficientas=0.274, $p=0.00$).

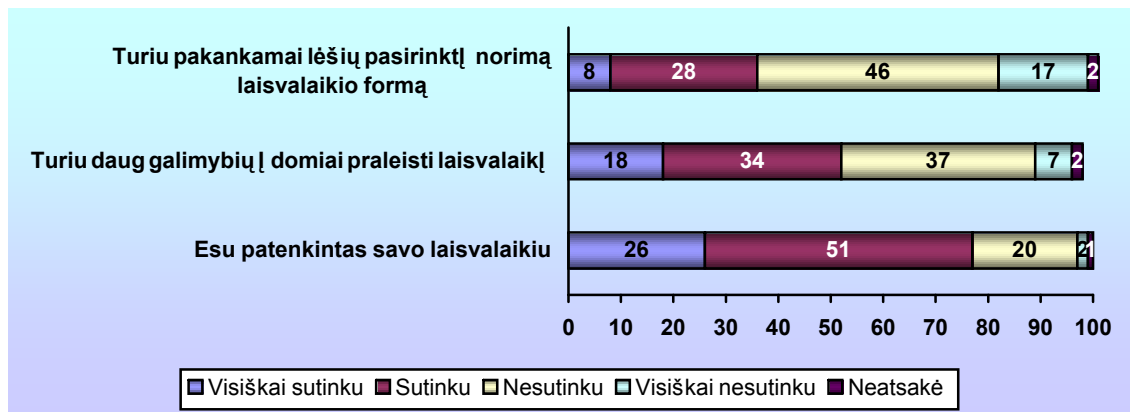
Tyrimu domėtasi (3.4.3. pav.), kiek jauni žmonės dėmesio ir laiko skiria kultūrinei veiklai, atskirai buvo klausiama apie apsilankymus muziejuje, teatre, kine, parodoje ir pan., per paskutinius 6 mėnesius.

3.4.3. pav. Kultūrinė veikla per pastaruosius 6 mėnesius (proc.)

Pastebėta, kad labai dažnai (*daugiau nei 6 kartus*) skaitomos knygos (9 proc.), rečiau einama į kiną (3 proc.) ir rečiausiai lankomasi muziejuose (2 proc.) ir koncertuose (2 proc.).

Tyrimu siekta sužinoti respondentų vertinimus apie jų laisvalaikį (3.4.4. pav.)

3.4.4. pav. Laisvalaikio galimybių subjektyvūs vertinimai ir pasitenkinimas laisvalaikiu (proc.)

Pastebėta tendencija, rastas statistikai reikšmingas skirtumas, kad respondentai, laisvalaikį skiriantys mokslui yra visiškai patenkinti (16 proc.) arba patenkinti (53 proc.) savo laisvalaikiu ($\chi^2 = 13,947$, $df = 4$, $p=0,007$).

Nustatyta, kad didžioji dauguma (26 proc.) *visiškai sutinka* ir (51 proc.) *sutinka*, su teiginiu „esu patenkintas savo laisvalaikiu“; 18 proc. *visiškai sutinka* ir 34 proc. *sutinka* su tuo, kad turi daug galimybių į domiai leisti laisvalaikį.

Kokybinio tyrimo metu buvo prašoma įvardyti priežastis, dėl kurių jaunimas negali efektyviai išnaudoti *laisvalaikio*.

Pažymėtina, kad 19-29 metų jaunuoliams aktualios *laisvalaikio praleidimo vietos* („Trūksta pramogų mieste, nėra įdomių vietų“), *laiko stokos problemos* („Dėl nemokėjimo planuoti laiko (laiko stoka)“), *finansinės problemos* („Dėl pinigų trūkumo“), *mokslai* („Mėgstu sportuoti, kartais pasinaudoju šio hobbio galimybėmis. Be to, didelę laisvalaikio dalį atima mokslai“), *asmenis nusiteikimas* („Dažnai jo tiesiog nėra kur išnaudoti, kartais sutrukdo tinginiavimas“) (3.4.1. lentelė).

3.4.1. lentelė. Priežastys dėl ko jaunuoliai negali efektyviau išnaudoti laisvalaikio

Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
19-29 metų jaunuolių nuomonė	
Laiko planavimas	<Dėl nemokėjimo planuoti laiko (laiko stoka)>, <... laiko stokos>, <Dėl užimtos darbotvarkės>
Finansai	< Dėl pinigų trūkumo>, <Dėl finansinių sunkumų>
Asmeninis nusiteikimas	<Dažnai jo tiesiog nėra kur išnaudoti, kartais sutrukdo tinginiavimas>, <Kai nėra ką veikti, kai nėra noro, paskatinimo>, <Pasidariau per daug tingus ir „apkiautes>
Mokslai	<Mėgstu sportuoti, kartais pasinaudoju šio hobbio galimybėmis. Be to, didelę laisvalaikio dalį atima mokslai>, <Dėl mokymosi krūvio (dėl studijų)>, <tvarakaraštis labai blogas, užima labai daug laiko>
Laisvalaikio vietos	<Trūksta pramogų mieste, nėra įdomių vietų>
14-18 metų jaunuolių nuomonė	
Patrauklūs renginiai	<Nes nėra man patinkančio užsiėmimo. Nieko naujo nevyksta>

Laisvalaikio vietos	<Nes nėra tokių vietų kur būtų žiemą galima visiems susitikti dažniau>, <Dėl to, kad nėra laisvalaikiui praleisti vietų>
Dėl didelio krūvio mokykloje	<Manau dauguma draugų sako, kad mokykla sukelia 50 proc. nervingo pykčio, jie sako, kodėl užduoda tuos namų darbus, kodėl mokykloje negali mokintis ir viskas. Taip, mokykla mums paaugliams užima daug laiko, mes būname labiau nervuoti, nes žinome, kad rytoj į mokyklą ir reikės keltis anksčiau>, <Labai daug namų darbų užduoda ir labai daug pamokų būna>

14-18 metų jaunimo efektyvaus laisvalaikio praleidimo priežastys apėmė veiksnius, susijusius su mokykla: per daug namų darbų, per daug pamokų, per didelis mokymosi krūvis bei laisvalaikio praleidimo vietų stoką.

19-29 metų jaunuoliai įvardija **priemonės**, kaip galima būtų šalinti tas priežastis, kurios neleidžia **efektyviau išnaudoti jų laisvalaikio** (žr. 3.4.2 lentelė).

3.4.2 lentelė. Priemonės, skirtos šalinti priežastis, kurios neleidžia efektyviau išnaudoti jaunimo laisvalaikio (19-29 metų jaunuolių nuomonė)

Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
Darbas	< Naujų vietų įkūrimas...>
Renginiai	< Sukurti įdomesnių veiklų, kažkuo nustebinti>, < Net ir pačiame gūdžiausiame mieste yra ką veikti, pvz., pasivaikščioti po miestą, pažiūrėti įdomų filmą ar nueiti kur nors su draugais>, < Į rengti maudymosi, gamtos, sportavimo vietų, rengti daugiau renginių ne vien miesto centre, bet ir kitose dalyse>
Gyvenimo būdas	< savęs nuteikimas ieškoti kažko naujo, daryti kažką naujo>, < Pakeisti gyvenimo būdą>, < Norint daugiau laisvo laiko reiktų kažko atsisakyti (darbo, studijų)>
14-18 metų jaunuolių nuomonė	
Pramogos	< Į steigti daugiau sporto klubų, rengti daugiau diskotekų>
Mažinti krūvį mokykloje	< Labiau dirbti klasėje ir mokytis tik mokykloje, nes norime visi po mokyklos dienos ramiai ilsėtis, eiti į savo tam tikrus būrelius>, < Kad mažiau namų darbų užduotų>
Finansai	< Valdžia turėtų labiau atsižvelgti į jaunimo norus ir nedaryti pramogų tokių brangių>

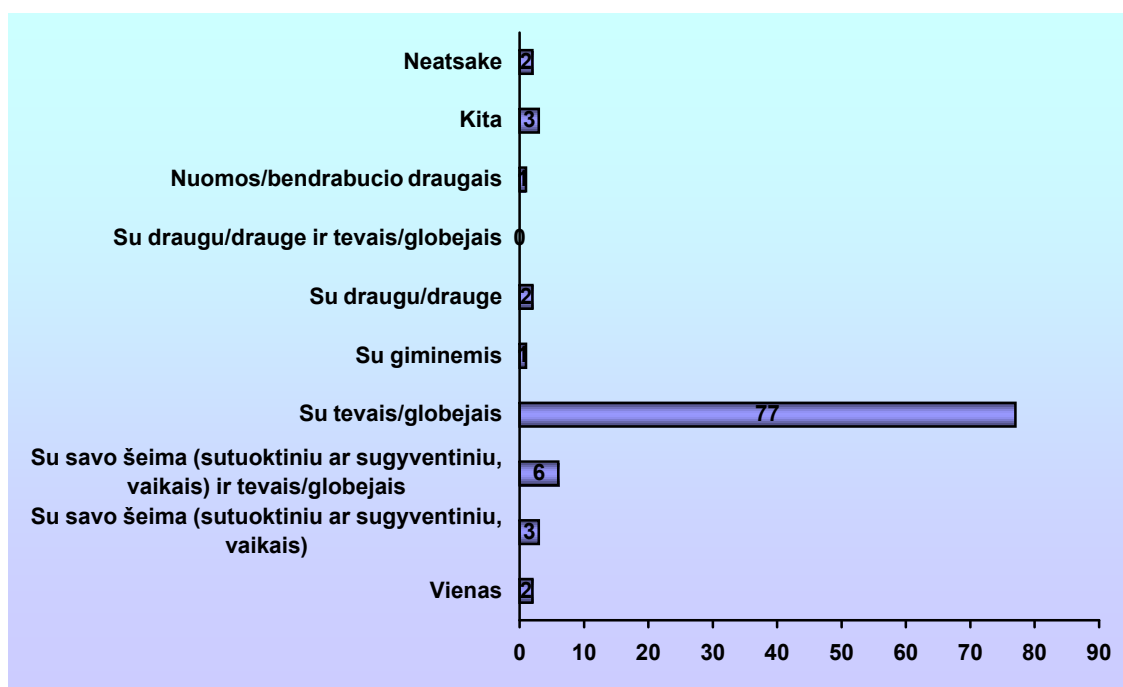
19-29 metų jaunuolių siūlymai susiję su:

- darbu;
- renginių įvairovės didinimu;
- gyvenimo būdo korekcija.

Šalinti efektyvaus laisvalaikio praleidimo priežastis 14-18 metų jaunuoliai siūlo užtikrinant įvairiapusišką veiklą mokykloje „kad mažiau liktų namuose“); prieinamus ir įvairius renginius jaunimui mieste („Valdžia turėtų labiau atsižvelgti į jaunimo norus ir nedaryti pramogų tokių brangių“; „Į steigti daugiau sporto klubų, rengti daugiau diskotekų“).

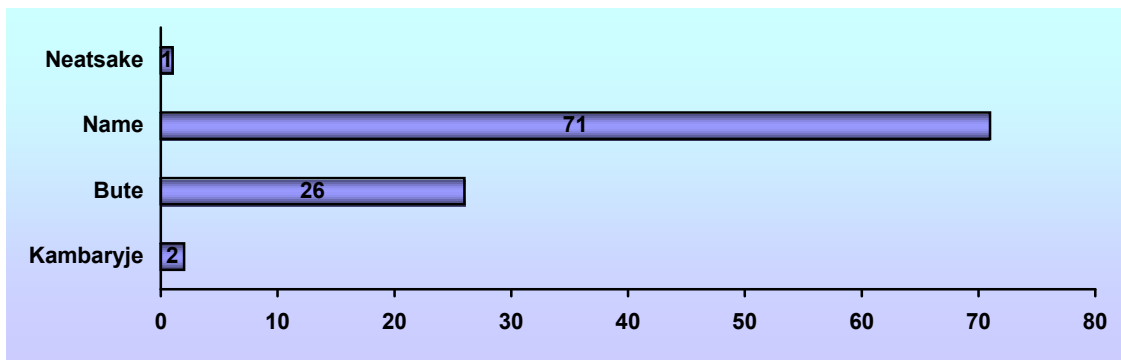
3.5. Gyvenimo sąlygos

Jaunimo gyvenimo sąlygoms apibūdinti buvo pasirinktos kelios rodiklių grupės. Būsto sąlygos apibūdinamos trim rodikliais, pirmas, su kuo vienuose namuose gyvena, pvz., vieni, su tėvais, su savo šeima, ar su savo šeima ir tėvais, antras, kokiomis sąlygomis gyvena, t.y., kambaryje, bute ar name, trečias, kam priklauso būstas, kuriame gyvena, pvz., jiems, tėvams, nuomojamas ir pan. Materialinė padėtis apibūdinama pajamų šaltiniai, kiek vidutiniškai pajamų tenka vienam šeimos nariui atskaičiavus mokesčius, paskolos turėjimas ar neturėjimas. Būsto saugumo rodiklis.

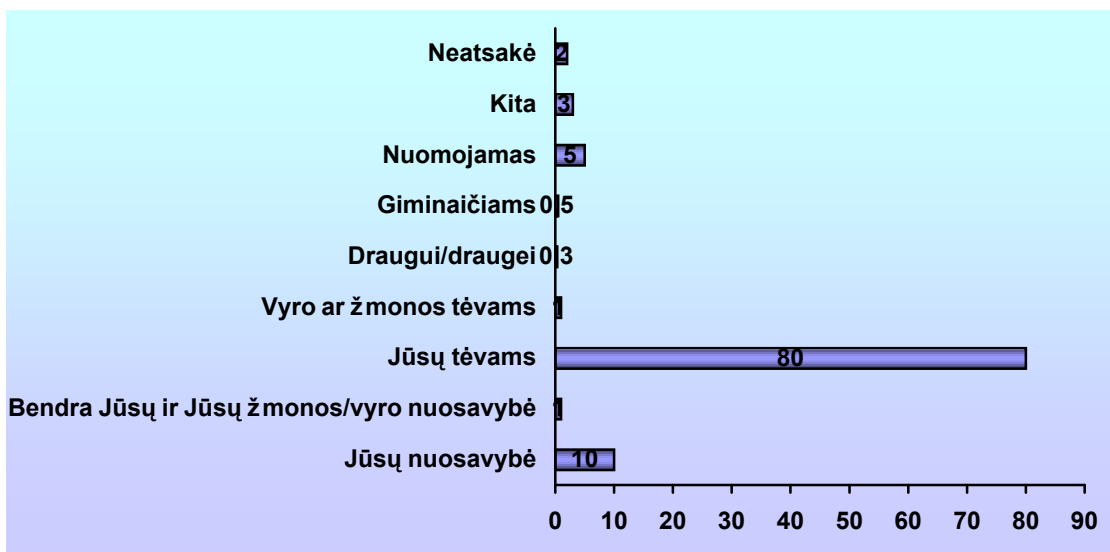
3.5.1. pav. Gyvena kartu su (proc.)

Tyrimu siekta nustatyti su kuo gyvena tyrime dalyvavęs jaunimas (Žr. 3.5.1. pav.). Daugiau nei pusė (77 proc.) tiriamųjų gyveno su tėvais/globėjais, 6 proc. su savo šeima ir 2 proc. gyvena vieni.

3.5.2. pav. Būstas kuriame gyvena (proc.)

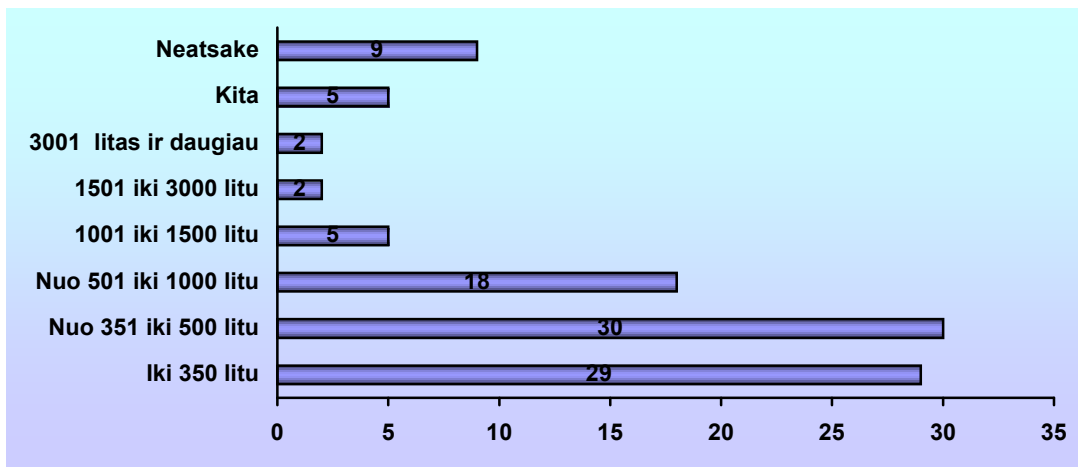
Nustatyta (3.5.2. pav.), kad dauguma (71 proc.) tiriamųjų gyvena name, 26 proc. bute ir tik 2 proc. kambaryje.

3.5.3. pav. Būsto nuosavybė (proc.)

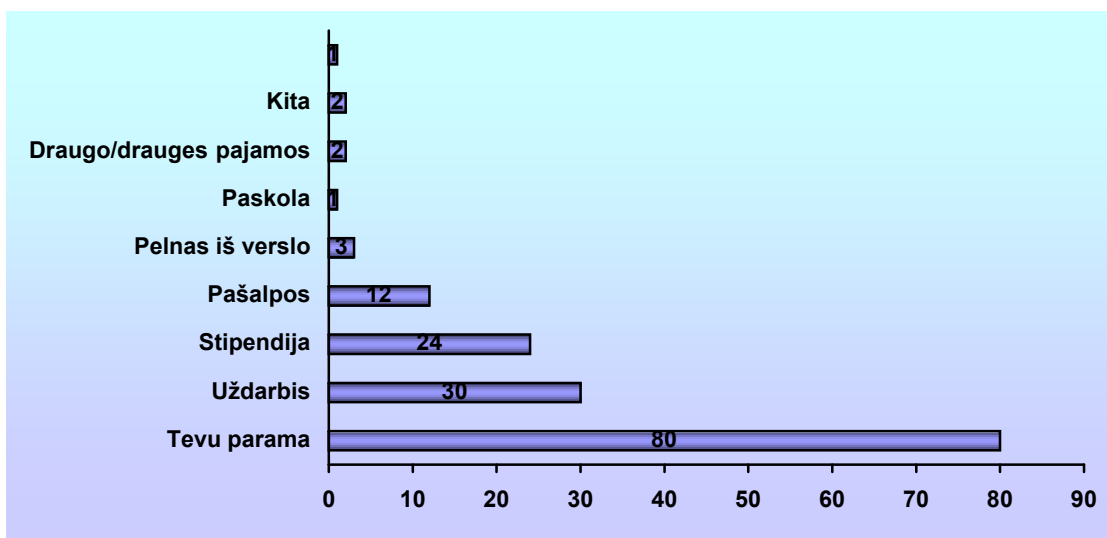
Nustatyta (3.5.3. pav.), kad daugiau nei pusės tiriamųjų gyvenamas būstas priklauso tėvams (80 proc.), 5 proc. tiriamųjų būstą nuomoja ir tik 10 proc. gyvena nuosavame būste.

Tiriamųjų buvo prašoma nurodyti pajamas, tenkančias vienam šeimos nariui, kurios apskaičiuojamos sudėjus visas šeimos narių pajamas po mokesčių ir padalinus jas iš šeimos narių skaičiaus (Žr. 3.5.4. pav.).

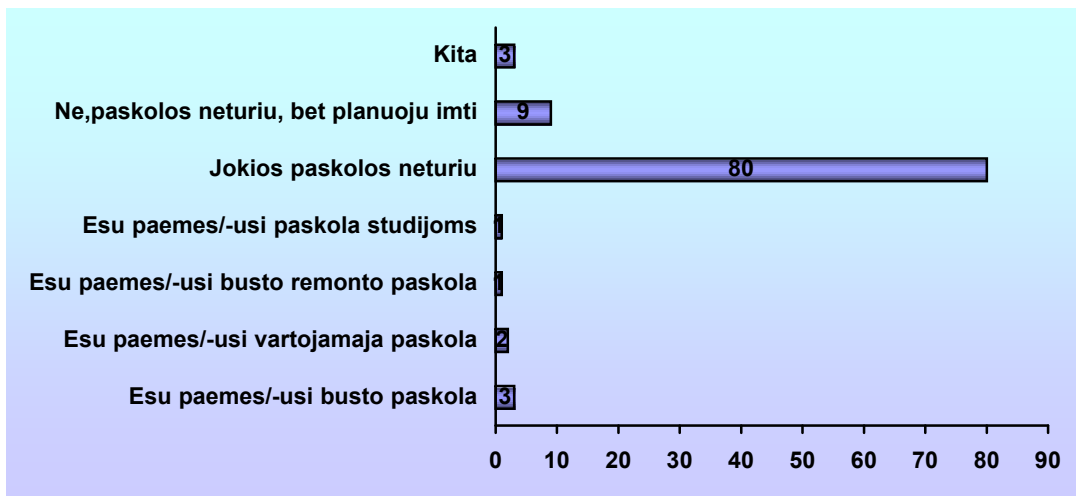
3.5.4. pav. Pajamos tenkančios vienam šeimos nariui (proc.)

Nustatyta, kad trečdalis (30 proc.) tiriamųjų nurodė, kad vienam šeimos nariui atitenka nuo 351 iki 500 litų, panašus respondentų skaičius (29 proc.) nurodė sumą iki 350 litų, beveik penktadalis (18 proc.) tiriamųjų pažymėjo, kad pajamos vienam šeimos nariui siekia nuo 501 iki 1000 litų.

3.5.5. pav. Pajamų šaltiniai (proc.)

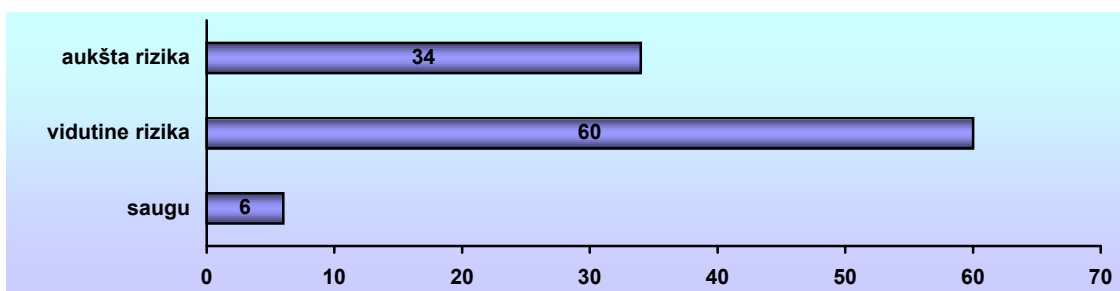
Tyrimų domėtasi (3.5.5. pav.), kokie yra tiriamųjų pajamos šaltiniai. Beveik visi tyrime dalyvavę respondentai (80 proc.) nurodė tėvų paramą, (30 proc.) tiriamųjų turėjo darbinių pajamų, (24 proc.) gavo stipendijas ar pašalpas (12 proc.) iš valdžios ir tik 3 proc. turėjo pajamų iš verslo.

3.5.6. pav. Turimos paskolos (proc.)

Nustatyta (3.5.6. pav.), kad didžioji dalis (80 proc.) tiriamųjų neturėjo paėmę paskolos, tik dešimtadalis (10 proc.) turėjo paskolų; 3 proc. buvo paėmę paskolą būstui, 9 proc. planavo paimti paskolą artimiausioje ateityje.

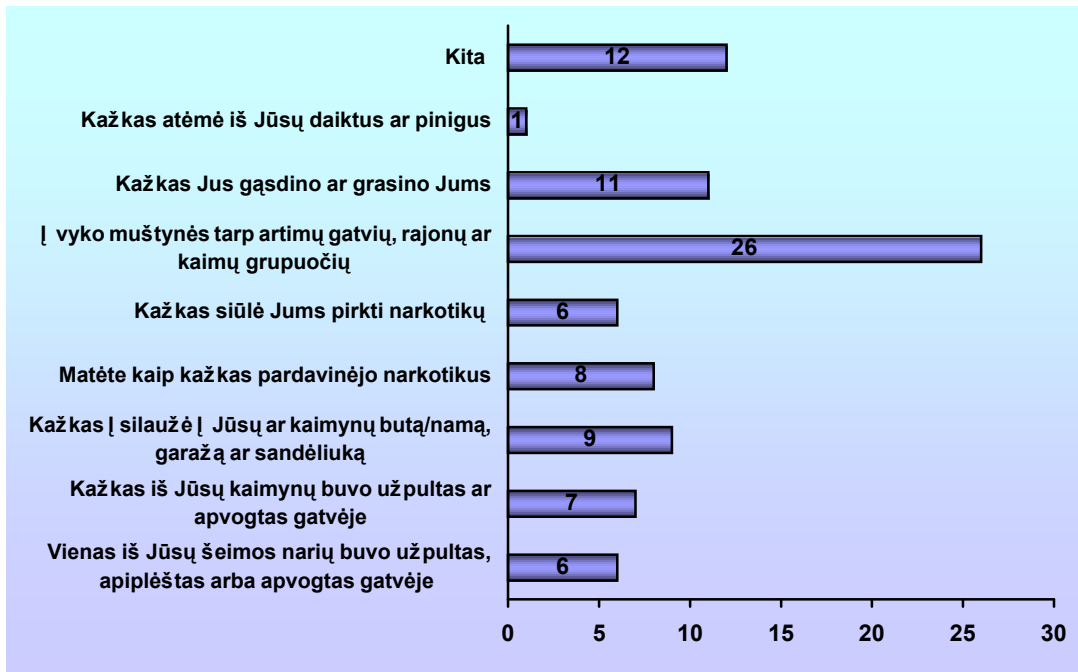
Būsto saugumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie įvairius įvykius gyvenamoje vietoje įvykusius per paskutines 30 dienų, galėjusius pakenkti jų namų saugumui, pvz., muštynės, alkoholio, narkotikų vartojimą ir pan. Būsto saugumo rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24. Kur 8 reiškia nesaugius namus ir didelį pavojų jame gyvenantiems, o 24 visiškai saugius namus, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo saugiau namuose gyventi.

3.5.7. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal gyvenamos vietos saugumo rodiklį (proc.)

Gyvenamosios vietos saugumo rodiklio vidurkis taškų 15,78, tai reiškia, kad rizikos grupei priklauso apie 60 proc. respondentų, 34 proc. respondentų patenka į rizikos grupę patirti smurtą (gali būti užpultas, gali grasinti, siūlyti narkotikus ir t.t.), tik 6 proc. respondentų gyvena saugioje aplinkoje (3.5.7. pav.).

Nustatyta (Žr. 3.5.8. pav.), kad ketvirtadalis respondentų (26 proc.) pažymėjo, kad jų kaimynystėje įvyko muštynės tarp artimų gatvių, rajonų ar kaimo grupuočių, 11 proc. nurodė, kad kažkas juos gąsdino ar grasino, 9 proc. pažymėjo, kad kažkas įsilaužė į jų ar kaimynų butą/ namą.

3.5. 8.pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal gyvenamos vietos saugumą(proc.)

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliams svarbiausi veiksniai, lemiantys **gerų gyvenimo sąlygų užtikrinimą** apima:

- finansinę padėtį;
- socialines garantijas;
- asmens pastangas;
- darbo vietas;
- motyvaciją dribti;
- būstą;
- draugus;
- savirealizaciją
- sveikatą;
- išsilavinimą
- geras darbo sąlygas;
- ekonominę padėtį šalyje;
- korupciją

3.6. Dalyvavimas

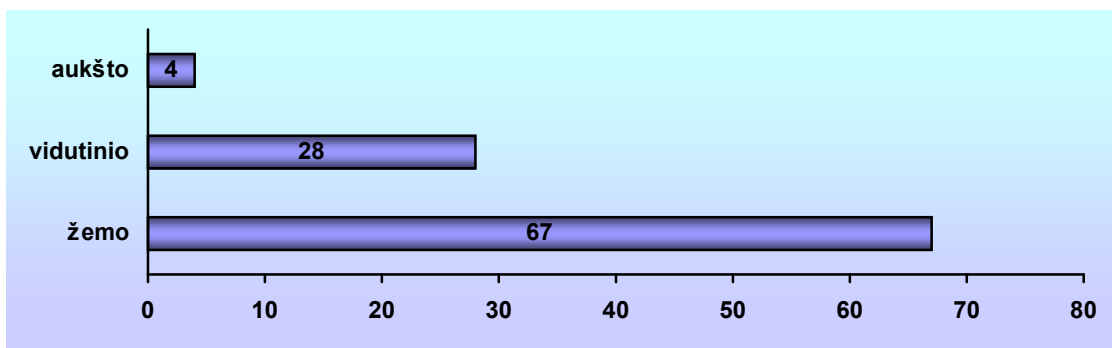
Dalyvavimas tyrime suprantamas labai plačiai, tai politinis-pilietinis aktyvumas, kuris nusakomas ne tik dalyvavimu rinkimuose, bet domėjimusi politika, partijų ir politikų politine veikla, dalyvavimu pilietinėse, labdaros akcijose, dalyvavimu savanoriškoje ir nevyriausybinių organizacijų veikloje. Tyrime yra rodikliai skirti pačių tiriamųjų politiniam-pilietiniam, pilietiniam-labdariniam ir visuomeniniam (savivaldoje)

aktyvumui matuoti, taip pat rodikliai skirti išsiaiškinti jaunuolių aplinkos politinį, pilietinį, visuomeninį aktyvumą. Toliau keletas rodiklių atspindinčių jaunuolių nuostatas į politiką politikus ir pilietiškumo visuomenėje lygį. Dalyvavimo visuomeninėje veikloje motyvus.

3.6.1. Politinis-pilietinis dalyvavimas ir politinės nuostatos

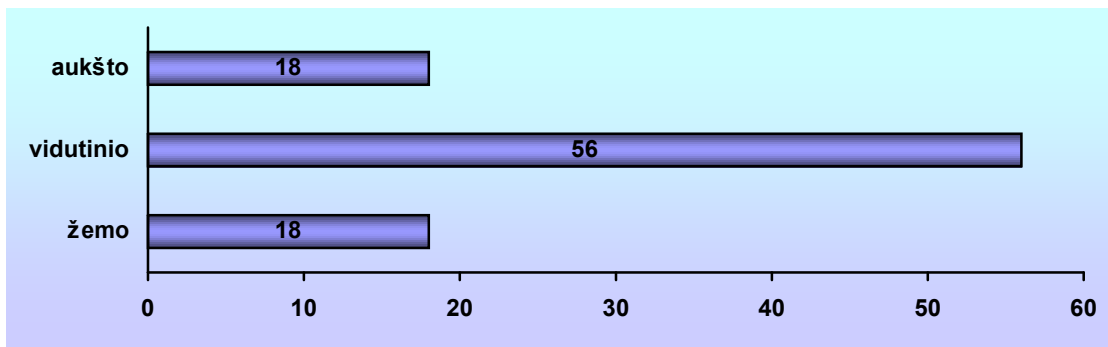
Politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie dalyvavimą rinkimuose, domėjimąsi politinių partijų programomis, politikų veikla, dalyvavimą politinių partijų veikloje ir pan. Politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 0 iki 8. Kur 0 reiškia visišką pasyvumą, o 8 reiškia visišką aktyvumą

3.6.1.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal politinio-pilietinio aktyvumo rodiklį (proc.)

Paaikškėjo (3.6.1.1. proc.), kad nei pusei (67 proc.) tyrime dalyvavusių respondentų būdingas žemas politinis-pilietinis aktyvumo rodiklis, ketvirtadaliui (28 proc.) – vidutinis ir 4 proc. tiriamųjų - aukštas.

Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 5 indikatoriais apie politinio-pilietinio aktyvumo apraiškas jaunuolių supančių žmonių (tėvų, mokytojų, draugų) elgesyje, pokalbių temose. Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 5 iki 20. Kur 20 reiškia žemą o 5 reiškia aukštą aplinkos politinį-pilietinį aktyvumą, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo mažesnis aplinkos politinis-pilietinis aktyvumas, mažesnis domėjimasis politika ir politiniais įvykiais.

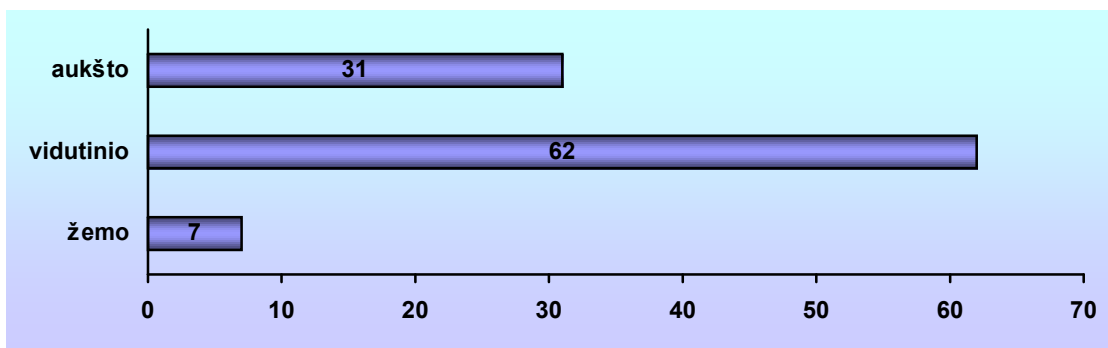

3.6.1.2. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklį (proc.)

Paaiškėjo (3.6.1.2. pav.), kad beveik penktadalio (18 proc.) tiriamųjų aplinkoje yra beveik nekalbama politikos temomis, jie nejaučia tėvų, mokytojų/dėstytojų skatinami domėtis šalies politiniais įvykiais ir aktualijomis. Šis rodiklis yra susijęs su jaunuolių politiniu-pilietiniu aktyvumu: kuo jaunuolio aplinkoje yra daugiau politinio-pilietinio aktyvumo, tuo politiškai-pilietiška aktyvesnis yra ir pats jaunuolis.

Šis rodiklis yra susijęs su jaunuolių politiniu-pilietiniu aktyvumu, kuo jaunuolio aplinkoje yra daugiau politinio-pilietinio aktyvumo, tuo politiškai-pilietiška aktyvesnis yra ir pats jaunuolis (Pirsono koreliacijos koeficientas=-0.150, p=0.004).

Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais tiriančiais nuostatas į politiką, politikus, partijas ir jų veiksmus, atspindi požiūrio į politiką negatyvumą. Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 24 iki 6. Kur 24 reiškia žemą, o 6 reiškia aukštą požiūrio į politiką negatyvumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis požiūrio į politiką negatyvumo lygis ir atvirkščiai.

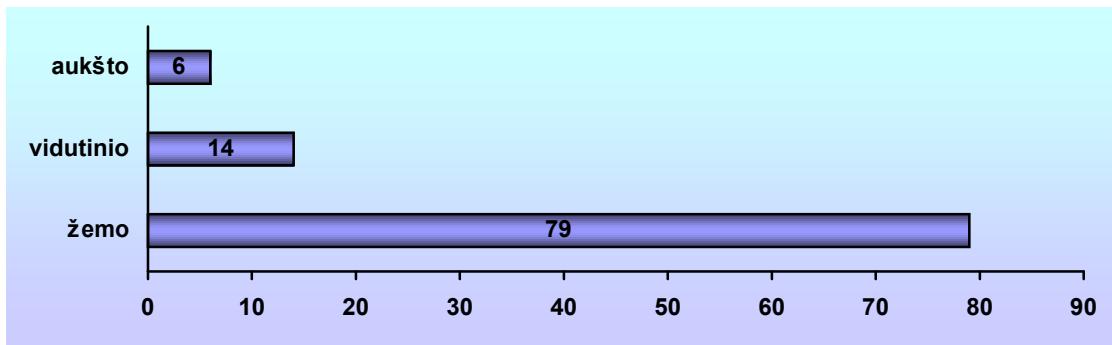

3.6.1.3. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal požiūrio į politiką negatyvumo rodiklį (proc.)

Nustatyta (3.6.1.3. pav.), kad didžiajai daliai respondentų (62 proc.) būdingas vidutinis negatyvumo požiūris į politiką, nes požiūrio į politiką negatyvumo lygio vidurkis sudaro – 16 balų.

3.6.2. Pilietinis-visuomeninis dalyvavimas

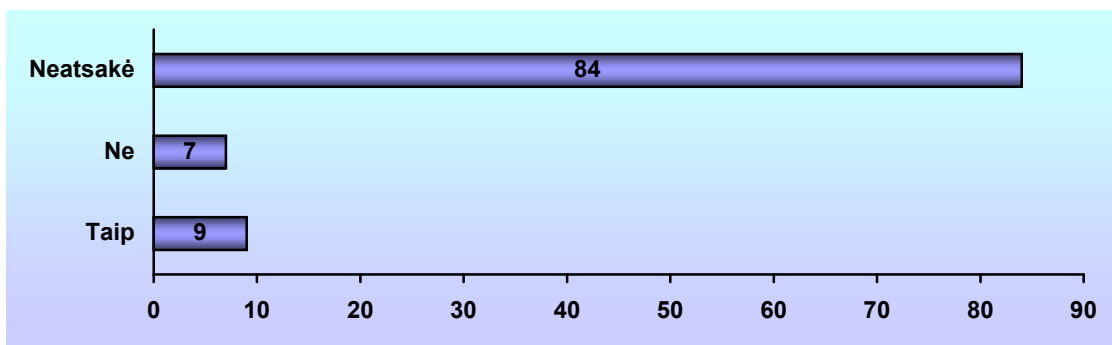
Pilietiškumo-labdaringumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais atspindinčiais pilietinio aktyvumo ir labdaringumo apraiškas, pvz., dalyvavimą ir aukojimą labdaros paramos renginiuose, dalyvavimą kaimynystės gyventojų susirinkimuose ir pan. Pilietiškumo-labdaringumo rodiklio reikšmės kinta nuo 24 iki 6. Kur 24 reiškia žemą o 6 reiškia aukštą pilietiškumo-labdaringumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis pilietiškumo-labdaringumo lygis.

3.6.2.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pilietiškumo-labdaringumo rodiklį (proc.)

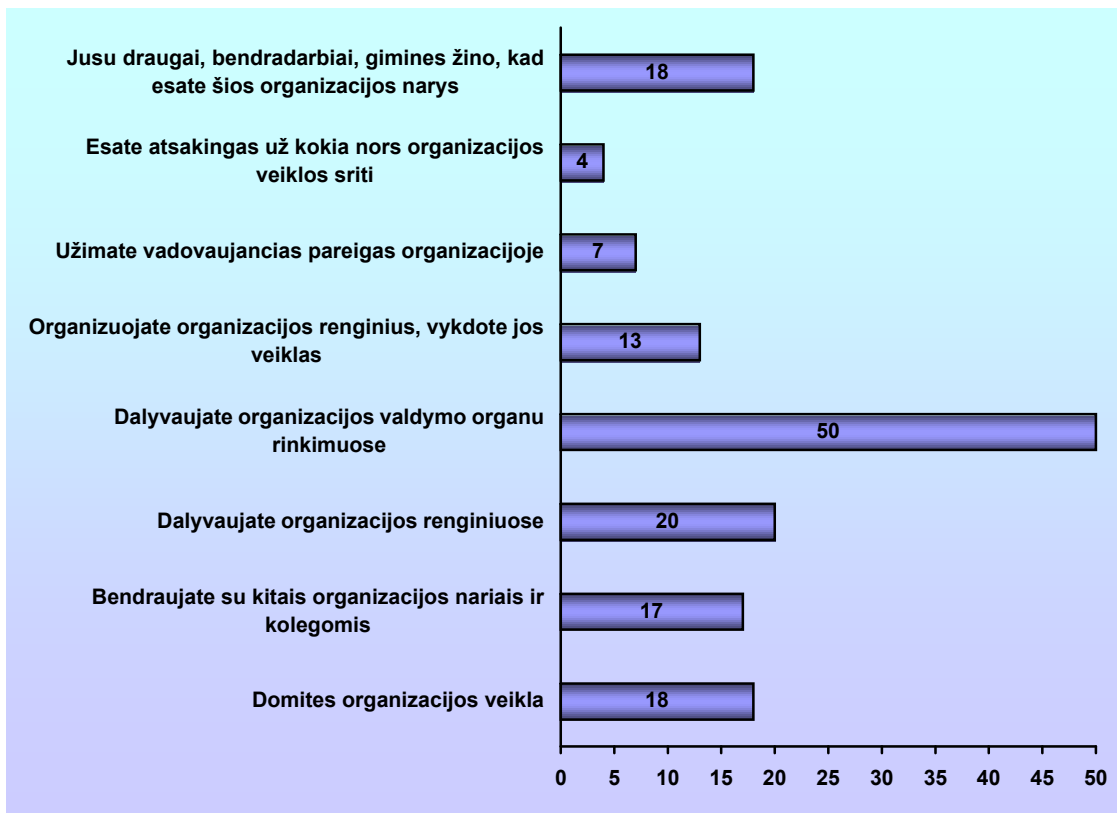
Tyrimo duomenų analizė parodė (3.6.2.1. pav.), kad net 79 proc. tiriamųjų turi žemą pilietiškumą-labdaringumą, nedalyvavo pilietinėse, labdaringose akcijose, neaukojo pinigų, nedalyvavo miesto renginiuose, kaimynystės gyventojų susirinkimuose, nesirašė peticijų, tai rodo didžiulį jaunimo pilietinį pasyvumą.

Tai patvirtina ir kitas rodiklis, matuojantis kiek jaunimo dalyvauja nevyriausybinėse organizacijose.

3.6.2.2. pav. Narystė nevyriausybinėse jaunimo organizacijose (proc.)

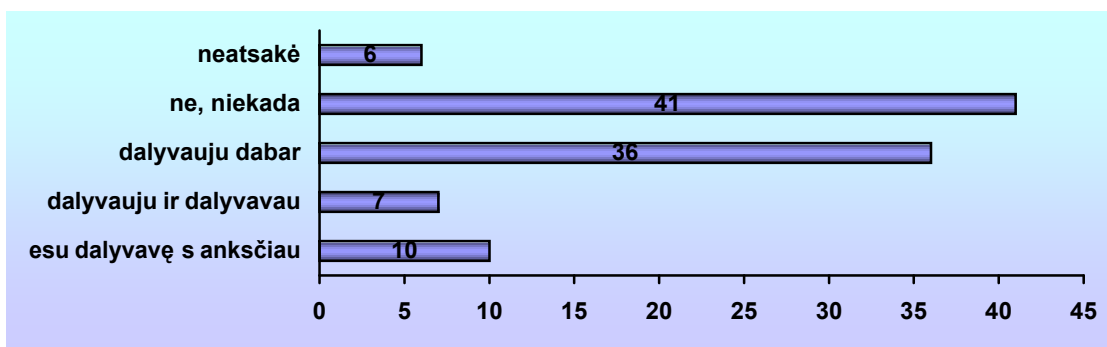
Paaiškėjo, kad tik 9 proc. tiriamųjų nurodė priklausantys nevyriausybinėms jaunimo organizacijoms.

3.6.2.3. pav. Dalyvavimo nevyriausybiu organizacijų veikloje aspektai (N=22)

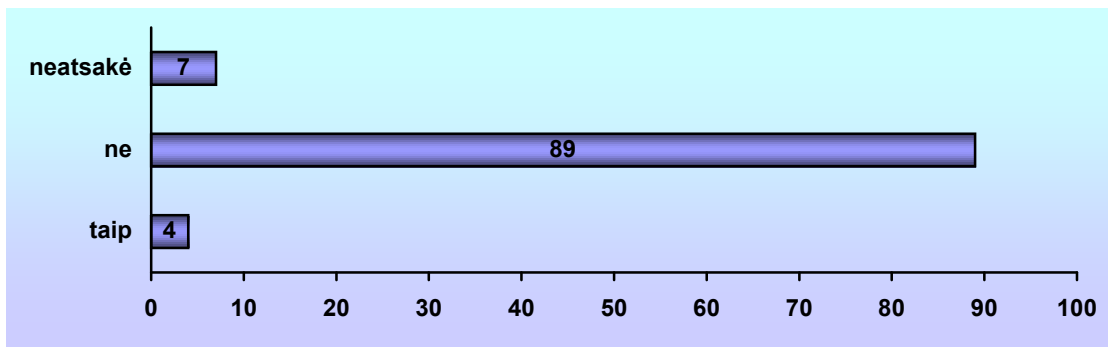
Tyrimu siekta nustatyti dalyvavimo nevyriausybiu organizacijų veikloje aspektus (3.6.2.3. pav.).

Paiškėjo, kad dauguma tyrimu dalyvavusių jaunuolių priklausančių jaunimo nevyriausybinėms organizacijoms buvo aktyvūs jų nariai, apie 50 proc. jų dalyvavo valdymo organu rinkimuose, organizavo renginius ir veiklas, užėmė organizacijoje vadovaujancias pareigas arba buvo atsakingi už kurią nors organizacijos veiklą

3.6.2.4. pav. Dalyvavimas savanoriškoje veikloje (proc.)

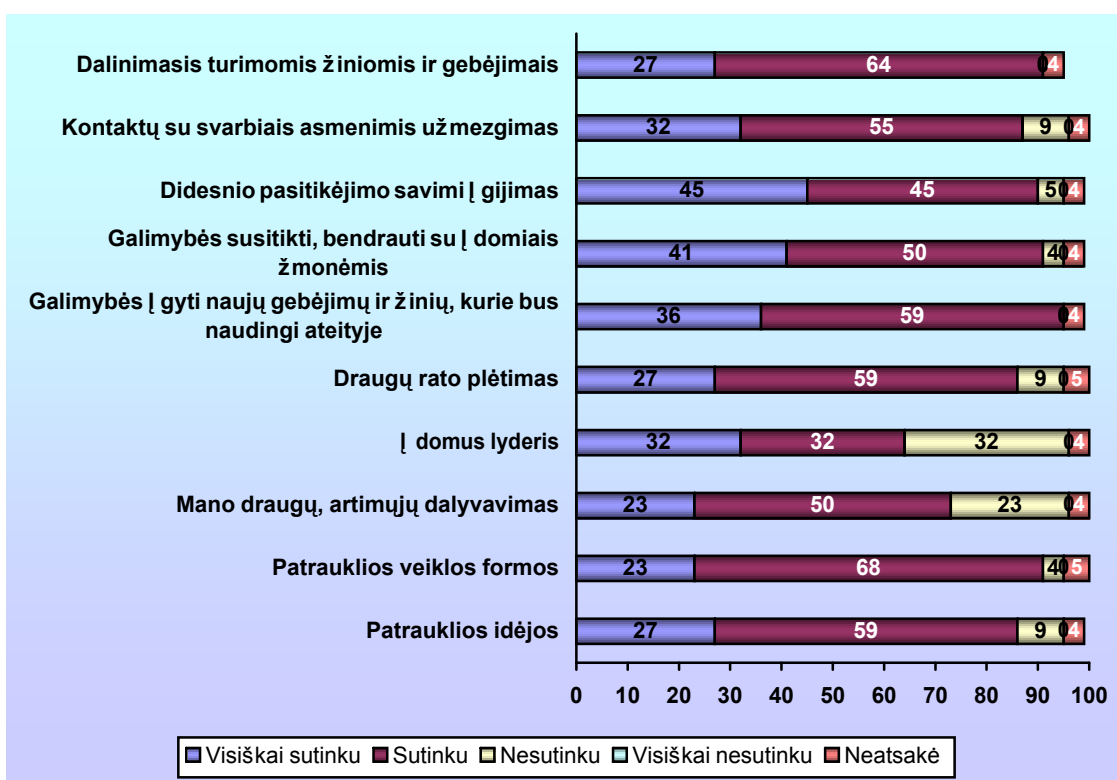
Pastebėta (3.6.2.4. pav.), kad daugiau nei trečdalis (36 proc.) tiriamųjų tyrimu metu dalyvavo savanoriškoje veikloje, dešimtadalis (10 proc.) anksčiau dalyvavo savanoriškoje veikloje.

3.6.2.5. pav. Priklausymas neformaliai grupei ar stiliui (proc.)

Nustatyta (3.6.2.5. pav.), kad 4 proc. tiriamųjų pripažino priklausantys vienai kuriai neformaliai grupei ar stiliui, pvz., reperiams, baikeriams, gotams, emo ir pan.).

Tiriamųjų dalyvaujančių nevyriausybinių organizacijų, savanoriškoje veikloje ir priklausančių neformalioms grupėms buvo prašoma nurodyti dalyvavimo motyvus (Žr. 3.6.2.6. pav.).

3.6.2.6. pav. Pilietinėje veikloje dalyvauti skatinantys motyvai (N=22)

Nustatyta (Žr. 3.6.2.6. pav.), kad su dauguma įvardytų motyvų įvairiose visuomeninėse veiklose dalyvaujantys tiriamieji buvo linkę sutikti, galbūt mažiau tiriamųjų vadovavosi lyderių pavyzdžiais (32 proc.), draugų rato praplėtimo motyvais (27

proc.). Taip pat kaip mažiau svarbūs motyvai buvo įvardijami dalinimasis turimomis žiniomis ir gebėjimais (27 proc.) bei patrauklios veiklos formos (23 proc.).

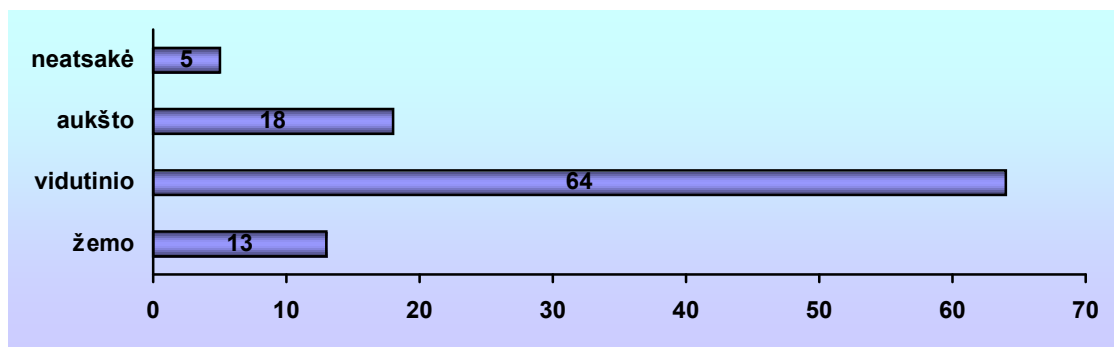
Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai kaip piliečiai norėtų:

- *gražinti miestą* („Išgarsinti jį savo kūryba. Pagražinti. Pritraukti užsienio turistų“, „Gražinti miestą, pasodinti daugiau gėlynų“, „Sutvarkyti gatves, daugiau šiuokš linių, kad miestelis būtų tvarkingas“, „Švarinti aplinką“);
- *aktyviai veikti veiklose* („Aktyviai veikti ir dalyvauti pilietinėse akcijose“, „Organizuoti daugiau švaros akcijų“);
- *sutvarkyti kelius* („Sutvarkyti kelius“);
- *didinti jaunimo užimtumą* („Daugiau užsiėmimų jaunimui“).

14-18 metų jaunuoliai kaip piliečiai savo mieste norėtų:

- telkti talkas – rinkti šiukšles;
- įrengti gražų parką, kur galima sportuoti, atsisėsti pailsėti ir šiaip pramogauti;
- organizuoti daugiau sporto renginių visuomenei;
- nelaimingas šeimas padaryti laimingomis;
- daugiau laiko skirti jaunimui;
- paaugoti grynųjų nepelno siekiančioms bei realius darbus atliekančioms organizacijoms.

Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais atspindinčiais jaunuolių tėvų, draugų pilietinio aktyvumo ir labdaringumo apraiškas, pvz., dalyvavimą ir aukojimą labdaros paramos renginiuose, dalyvavimą NVO veikloje, pagalbą kaimynams ir pan. Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklio reikšmės kinta nuo 28 iki 7. Kur 28 reiškia žemą, o 7 – aukštą aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis aplinkos pilietiškumo-labdaringumo lygis.

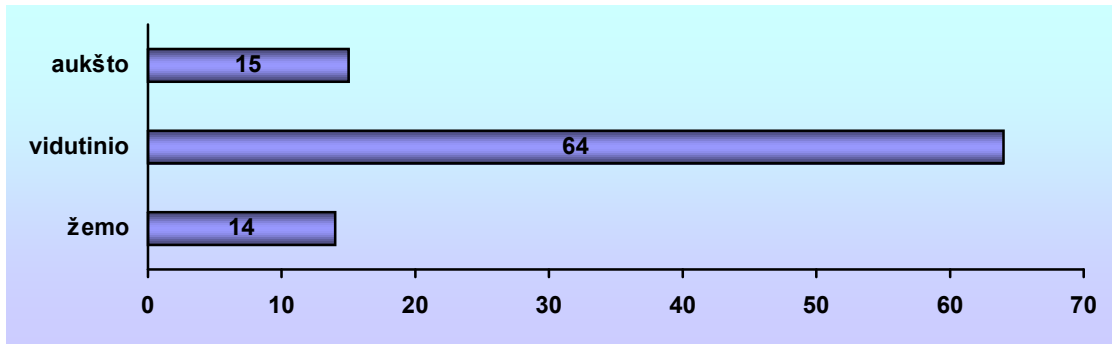

3.6.2.7. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aplinkos pilietiškumo-labdaringumo rodiklį (proc.)

Tiriamųjų aplinka kaip ir patys tiriamieji pasižymi silpnu pilietiniu aktyvumu ir dalyvavimu labdaringoje veikloje, net 64 proc. tiriamųjų aplinka buvo įvardinta kaip vidutiniškai, 13 proc. - žemai ir tik 18 proc. aukštai. Nustatytos sąajos tarp aplinkos ir pačių tiriamųjų pilietiškumo ir labdaringumo rodiklių. Kuo daugiau pilietiškumo ir labdaringumo apraiškų yra jaunuolių aplinkoje, tėvų ir draugų elgesyje,

tuo daugiau jų yra ir pačių jaunuolių elgesyje (Pirsono koreliacijos koeficientas=0.636, p=0.000).

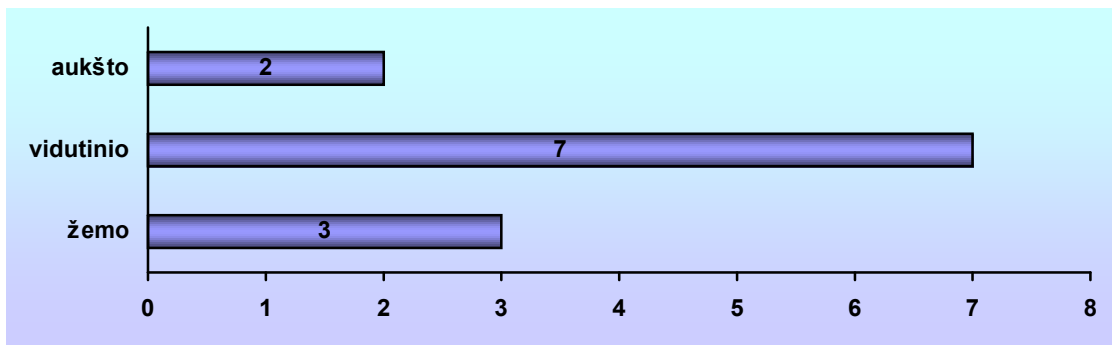
Aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais atspindinčiais mokinių aktyvumo mokyklos savivaldoje apraiškas, pvz., dalyvavimas savivaldos rinkimuose, renginiuose, pareigų turėjimas ir pan. Aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklio reikšmės kinta nuo 28 iki 7. Kur 28 reiškia žemą o 7 – aukštą aktyvumo mokinių savivaldoje lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis aktyvumo mokinių savivaldoje lygis.

3.6.2.8. pav. Moksleivių pasiskirstymas pagal aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklį (N=302)

Tyrimo rezultatai rodo (3.6.2.8. pav.), kad mokiniai yra ne itin aktyvūs mokinių savivaldos veikloje, į aukšto aktyvumo grupę patenka tik 15 proc. Į vidutinę -64 proc., vidurkis siekia 18, 14 proc. tirtų moksleivių patenka į žemo aktyvumo grupę.

Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais atspindinčiais mokinių aktyvumo mokyklos savivaldoje apraiškas, pvz., dalyvavimas savivaldos rinkimuose, renginiuose, pareigų turėjimas ir pan. Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklio reikšmės kinta nuo 32 iki 8. Kur 32 reiškia žemą o 8 – aukštą aktyvumo studentų savivaldoje lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis aktyvumo studentų savivaldoje lygis.

3.6.2.9. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aktyvumo studentų savivaldoje rodiklį (N=36)

Tyrimė dalyvavę studentai panašiai kaip ir moksleiviai rodė, žemą (N=3) ir vidutinį (N=7) aktyvumą studentų savivaldoje (3.6.2.9. pav.).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų *jaunuolių aktyvumą* lemia:

- *dalyvavimas įvairiose popamokinėse veiklose* („Dalyvauju užklausinėje veikloje“, „Esu aktyvi, nes dalyvauju popamokinėje veikloje, nes esu veikli, domiuosi tuo, kas vyksta mano mokykloje, mieste, visoje Lietuvoje. Man aptinka susipažinti su įvairiais žmonėmis, nauja veikla ir kt.“);
- *noras ir pagarba* („Noras ir pagarba“);
- *įdomi veikla* („Jei ta veikla mane sudomina, aš jai atiduodu visas savo jėgas. Taip pat įtakos truputį turi draugai. Dažniausiai veikla yra neįdomi, kai matai tik vieną daiktą pvz., kompą“);
- *savirealizacijos poreikis* („Nes noriu išreikšti save, dalyvauju kokioje veikloje“).

19-29 metų jaunuolių *neaktyvumą* lemia: neįdomūs renginiai („Nesu aktyvus. Einu tik į tokius renginius, kurie tikrai labai rimtai mane domina“); pasyvumas („Pastaruojau metu esu pasyvus, tačiau kartais dalyvauju jaunimo organizacijose, akcijose. Ketinu tapti savanoriu gyvūnų globos centre“, „Nesu aktyvi, nes tai manęs nedomina“); savirealizacijos problema („savo gyvenvietėje lankiau orkestrą, kuriame grojau nuo 5 klasės. Išvažiavusi neberandu panašios veiklos, kurioje galėčiau save realizuoti“).

Aktyvumą skatina pilietinė pozicija („Dalyvauju, nes mano nuomone piliečiai privalo dalyvauti ir reikšti savo nuomonę, daryti viską, kad įgautų daugiau tiesioginės įtakos savo šalies valdyme“, „Aktyvumas priklauso nuo žinojimo, suvokimo, ką reiškia būti aktyviu piliečiu. Dalyvavimas reiškia, kad žinai ką gali pakeisti ar prisidėti prie kaitos“, „Stengiuosi dalyvauti kai kuriose akcijose“); paskata tobulėti („Esu aktyvi pirmiausia dėl savo asmeninio tobulėjimo, socialinių įgūdžių tobulinimo, turiningai išnaudojamo laiko“); pasirinktos studijos („Taip pat dalyvauti pilietinėje veikloje įpareigoja ir studijuojama disciplina“), noras („Manau, kad reikėtų daugiau noro, o galimybių visada yra“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų *aktyvumą* lemia šios priemonės:

- skatinimas („Reikia labiau skatinti, daugiau apie tai kalbėti, parodyti ką reiškia aktyvus pilietis“, „Sugalvoti raginimo priemonės, paskatinimą“, „Reikia ne žodžiais vilioti jaunimą, o kažkoku būdu atlyginant už veiklą ir įtraukti tuos, kurie būna mažai aktyvūs visur“);
- reklama („Reikia labiau skatinti, daugiau apie tai kalbėti, parodyti ką reiškia aktyvus pilietis“);
- aktyvumo ugdymas nuo mažų dienų („Čia kiekvieno žmogaus asmeninis reikalas. Mūsų karta per daug pasyvi. Reikia mokyklose ugdyti jaunimą nuo pat mažų dienų“);
- patrauklios renginių formos, būdai („Skatinti, sudominti“, „Sugalvoti raginimo priemonės, paskatinimą“, „Kažkaip reikėtų juos sudominti, kad patys norėtų, o ne kad būtų priversti jėga ką nors daryti.“);

- pilietiškumo ugdymas („Ugdyti pilietiškumą“, „Rasti būdų kaip pasakyti, perteikti informaciją jaunimui priimtina kalba. Forma – medijomis, pačiomis įvairiausiomis vaizdinėmis, garsinėmis priemonėmis“).

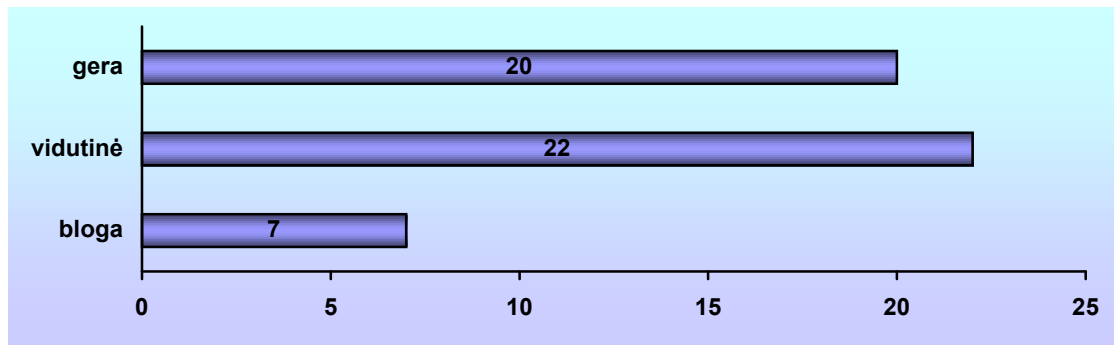
Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų aktyvumą lemė šios priemonės:

- *Įtraukimas į veiklą* („Kad visiems būtų būtina lankyti nors vieną būrelį“);
- *informavimas* („Reikia daugiau reklamuoti tuos projektus ir siūlyti įdomią veiklą“);
- *asmeninis nusiteikimas* („Sunku būtų kažką padaryti, nes žmonių aktyvumas priklauso nuo jų noro, nusiteikimų iš pačių, aplinkos suvokimo“);
- *laisvės suteikimas* („Nustoti per jėgą viską jiems grūsti. Leisti rinktis laisva valia“);
- *sudominimas ir skatinimas* („Rengti visokias akcijas, kviesti, raginti moksleivius domėtis kitokia veikla, skatinti juos naudingais dalykais, žiniomis. Reikia sudominti moksleivius, patraukti jų dėmesį, manau tai tikrai būtų naudinga ir akcijų, reklamų dėka į visokio pobūdžio organizacijas įtrauktų vis daugiau vaikų“).

3.7. Fizinė ir psichinė sveikata

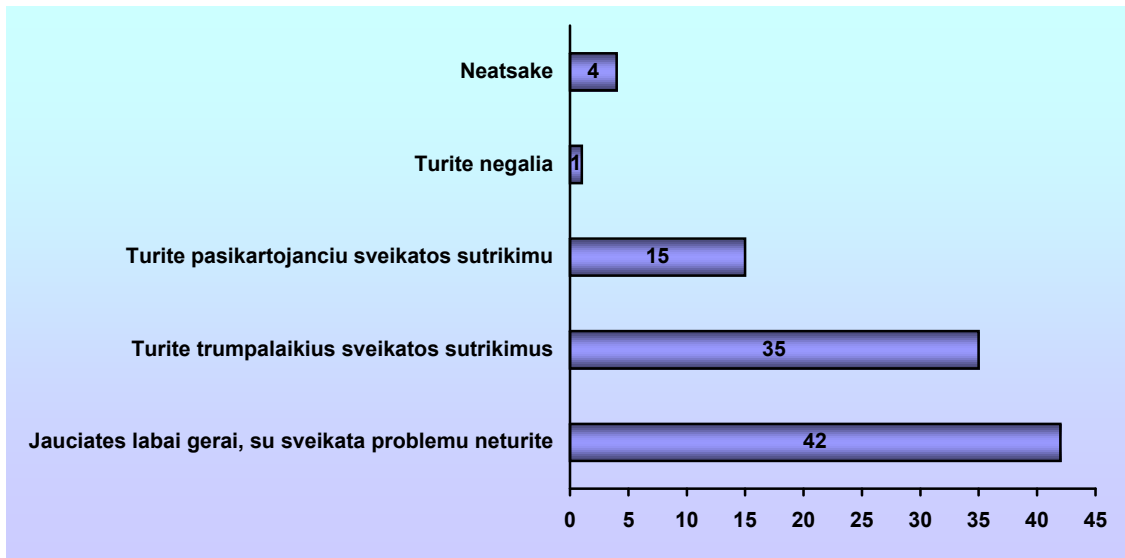
Šios srities rodiklius galima išskirti į dvi grupes. Pirmojoje grupėje fizinės savijautos, subjektyvaus sveikatos būklės vertinimo, miego trukmės, sveikos gyvensenos rodikliai. Antrojoje grupėje psichinės sveikatos rodikliai: psichologinės savijautos, savęs vertinimo ir problemų įveikimo. Trečiojoje grupėje lytinės elgsenos rodikliai: lytiniai santykiai, kontracepcijos naudojimas, lytinių partnerių skaičius ir pirmų santykių amžius, nuostatos į abortus, ikivedybinis lytinis santykius ir santuoką.

Fizinės savijautos suminį rodiklį sudaro tokie indikatoriai kaip galvos, nugaros, skrandžio skausmai, svaigstanti galva ir apetito trūkumai.

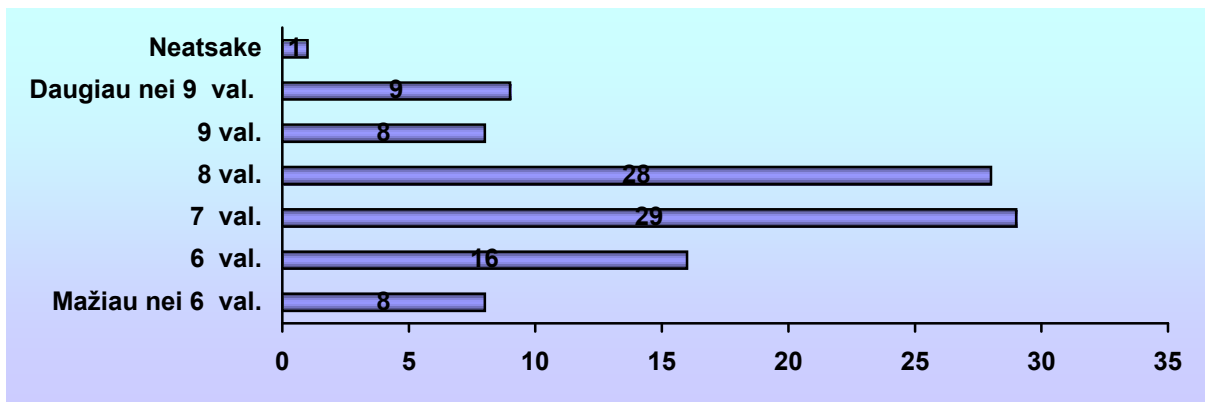
3.7.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal fizinės savijautos rodiklį (proc.)

Nustatyta (3.7.1. pav.), kad pagal fizinius simptomus, tik 7 proc. tiriamųjų sveikatos būklę galima apibūdinti kaip blogą ir labai blogą 22 proc. respondentų buvo priskirti rizikos grupė, nes jie turėjo tam tikrą užneigavimų ir 20 proc. tiriamųjų sveikata yra gera.

3.7.2. pav. Subjektyvus sveikatos būklės vertinimas (proc.)

Beveik pusė tiriamųjų (42 proc.) jautėsi gerai ir sveikatos problemų neturėjo, taip pat į apklausą nepateko jaunu žmonių su negalia. Tačiau 35 proc. respondentų turėjo trumpalaikius ir 15 proc. pasikartojančius sveikatos sutrikimus (3.7.2. pav.).

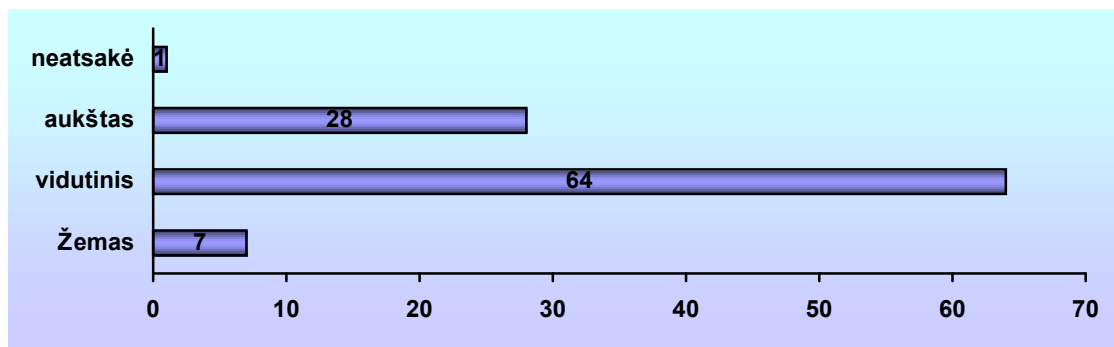

3.7.3. pav. Vidutinė miego trukmė per pastarąjį mėnesį (proc.)

Dažniausiai nurodoma vidutinė miego trukmė yra 8 ir 7 valandos, tačiau 8 proc. respondentų vidutiniškai miegojo 6 ir mažiau valandų per parą (3.7.3. pav.). Rastas statistikai reikšmingas skirtas tarp psichinės savijautos ir miego trukmės, pavyzdžiui, kaip jaučiasi respondentai ir kiek laiko miegojo ($\chi^2 = 1,0870E2$, $df = 16$, $p=0,000$).

Savęs vertinimas, taip pat suminis rodiklis. Tinkamiausias yra realus savęs vertinimas, kai vertinimas atitinka gebėjimus ir pasiekimus, tai sunku nusakyti matuojant vien savęs vertinimą tačiau rizikos grupei galima priskirti tuos, kurie labai žemai ir labai aukštai save vertina. Nes tie kurie turi labai žemą savivertę jaučiasi nepilnaverčiai, neturi pasitikėjimo savimi, o tie, kurie labai aukštai save vertina, priešingai turi per gerą

nuomonę apie save ir linkę pervertinti savo jėgas, todėl yra rizikoje būti atstumti bendraamžių.

3.7.4. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal savę s vertinimo rodiklį (proc.)

Nustatyta, kad vidutinė savęs vertinimo rodiklio reikšmė buvo 28. Dauguma apklaustųjų buvo linkę save vertinti tik gerai (64 proc.) ir labai gerai (28 proc.), tikrai 7 proc. tiriamųjų buvo galima priskirti prie žemos savivertės jaunuolių. (Žr. 3.7.4. pav.)

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-29 metų jaunuolių prastas **požiūris į save**, nes:

- *visuomenėje vyrauja stereotipai* („Dėl visuomenėje vyraujančių galių“);
- *aplinkinių požiūrio/draugų nuomonės reikšmingumas* („Dėl tėvų blogo požiūrio į vaiką, dėl bendraamžių požiūrio, dėl nesugebėjimo pritapti, ko nors atlikti“, „Bendraamžių nuomonė (trūksta tolerancijos, supratimo)“);
- *patyčios* („Dėl padėties šeimoje, draugų kompanijoje ir pan. požiūrį pablogina patyčios, užgauliojimai. Jaunuoliai puola į depresiją“, „Galbūt tam įtakos turėjo mokykla, kur vyrauja daugiausia vaikų patyčių ir smurto“, „Nes patiria patyčias viduryje miesto“);
- *turimi kompleksai* („Kai kurie gali kompleksuoti dėl išvaizdos, kiti – dėl finansinių problemų“);
- *didelė konkurencija* („Dėl didelės konkurencijos“).

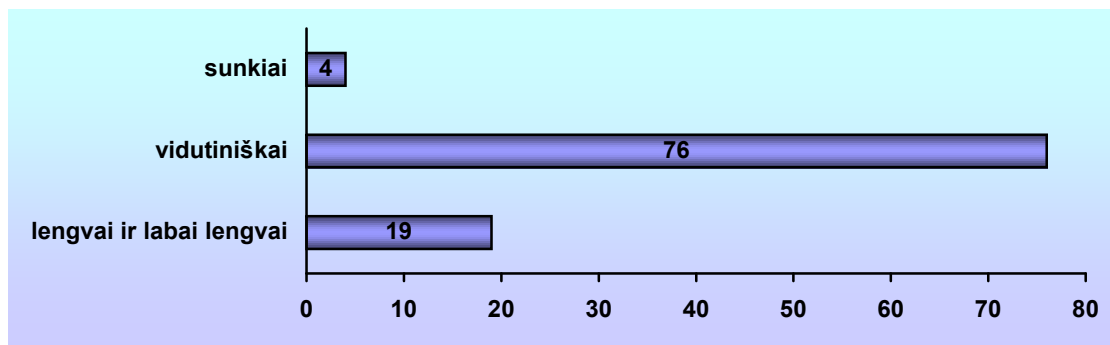
Jaunuoliai nurodo ir priemones, kurios padėtų **pakeisti bendraamžių požiūrį į save**.

Šios priemonės apima šias kategorijas:

- *tobulėjimą* („Nenustoti tobulėti“, „Labiau gerbti save, mylėti save tokį, koks esi, siekti būti aktyviam, visur dalyvauti, neužsisėdėti vienoje vietoje“, „Daugiau skaityti įvairios literatūros, domėtis aplinka“, „Nesėdėti namie, užsiimti kažkuo, ieškoti savęs“);
- *meilę sau* („Labiau gerbti save, mylėti save tokį, koks esi, siekti būti aktyviam, visur dalyvauti, neužsisėdėti vienoje vietoje“, „Mylėkit save ir kiti apie jus galvos gerai. Nebūkit savikritiški“, „Mylėti save tokį, koks esi“);
- *pagalbą kitiems* („Mažiau pasiduoti žiniasklaidos įtakai, daugiau domėtis dvasiniais dalykais, nebūti materialistais, daugiau padėti kitiems“);
- *bendravimą* („Bendrauti su įvairia publika, kurioje būtų paliečiamas kartais šis klausimas“, „Tikėti savo jėgomis, bendrauti su žmonėmis, kurie padėtų, patartų, padrąsintų“);

- *tikėjimą savo jėgomis* („Tikėti savo jėgomis, bendrauti su žmonėmis, kurie padėtų, patartų, padrašintų“).

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie pasitenkinimą mokykla, gebėjimą kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus, kurie rodo, kad tiriamasis įveikia jam kylančius iššūkius. Įvykių kontrolės ir gebėjimo spręsti problemas rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24. Kur 24 reiškia žemą, o 8 stipriai išreikštą gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas mokykloje, studijų įstaigoje arba darbe.

3.7.6. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklį (proc.)

Nustatyta, kad vidutinė įvykių kontrolės rodiklio reikšmė buvo 15, beveik penktadaliui (19 proc.) tiriamųjų lengvai ir labai lengvai sekėsi įveikti problemas ir kontroliuoti įvykius, daugiau nei pusei respondentų (76 proc.) – vidutiniškai ir tik tai 4 proc. tai sekėsi atlikti sunkiai (3.7.6. pav.).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai **psichologiškai geriau jaustųsi**, jei:

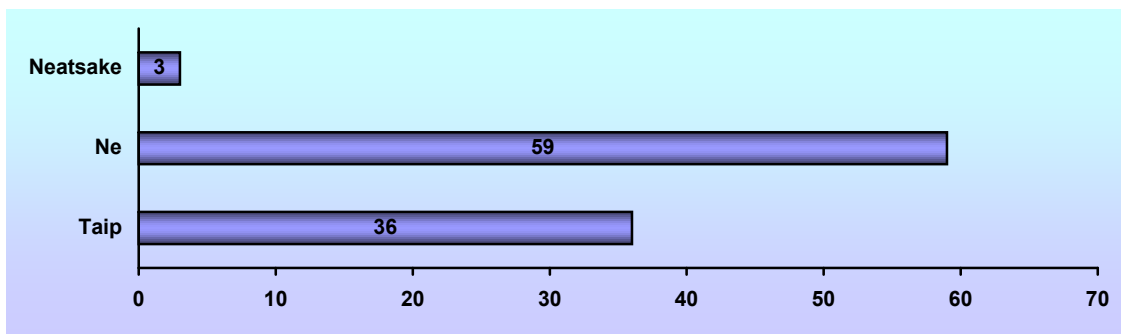
- būtų užtikrinta saugi aplinka („Tam reikia malonios aplinkos, užtikrinti saugumą, suteikti meilės jausmą“, „Sutvarkyti mikroklimatą įvairiose organizacijose ir pačioje valstybėje“);
- probleminiai jaunuoliai būtų atskirti nuo visuomenės („Manau reiktų steigti internatus ir ten talpinti probleminius jaunuolius, laikinai atskirti nuo visuomenės, perauklėti“);
- būtų skatinamas pozityvesnis asmeninis nusiteikimas („Nemanau, kad įmanoma ką nors pakeisti, kartais psichologiškai blogai veikia net oras, taigi kiekvienas žmogus pats privalo gerai psichologiškai nusiteikti, kad jaustųsi gerai“);
- mažinama agresija („Mažinti smurto ir agresijos proveržius, vertinti juos kaip lygius“);
- skatinamas bendravimas („Reikėtų skatinti bendravimą su bendraamžiais“);
- sprendžiamos psichologinės problemos („Spręsti psichologines problemas, kurios trukdo laisvai egzistuoti“);
- būtų užtikrintos finansinės, socialinės garantijos („užtikrintų socialinių garantijų“, „Užtikrinti saugias gyvenimo sąlygas, galimybė lengvai mokėti paskolas, gerą algą sveikatos apsaugą nemokamą“);

- būtų vengiama kritikos („Vengti kritikos arba bent jau stengtis išsakyti neigiamą nuomonę kuo korektiškiau“);
- užtikrinta artimųjų parama („Užtektų artimųjų paramos, savalaikės pagalbos. Elementaraus dėmesio ir palaikymo“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai **psichologiškai geriau jaustūsi**, jei:

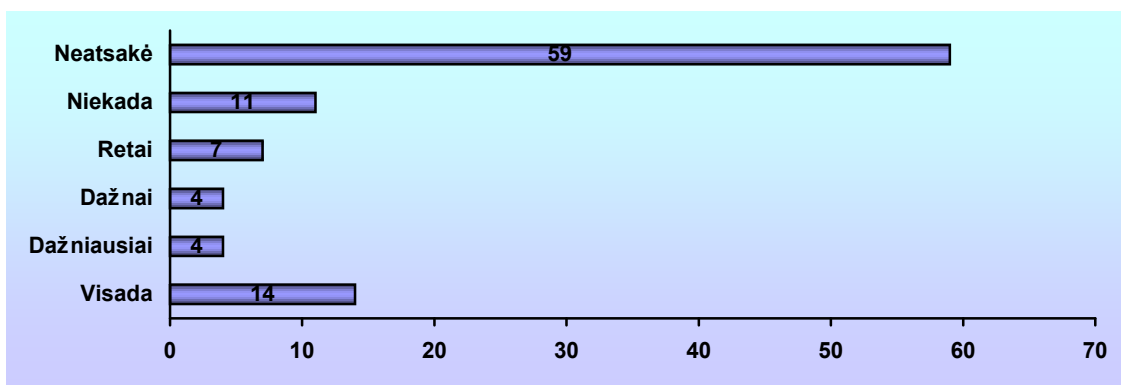
- būtų artimųjų moralinis palaikymas;
- skatinamas bendravimas;
- galimybės nekreipti dėmesio į aplinkinius;
- lankytūsi pas psichologus;
- mokykloje būtų šiltesnis klimatas;
- vyktų įdomesnės pamokos.

Lytinei elgsenai apibūdinti parinkti elgesio ir nuostatų pvz. į , santuoką rodikliai, jie susiję su fizine sveikata ir morale.

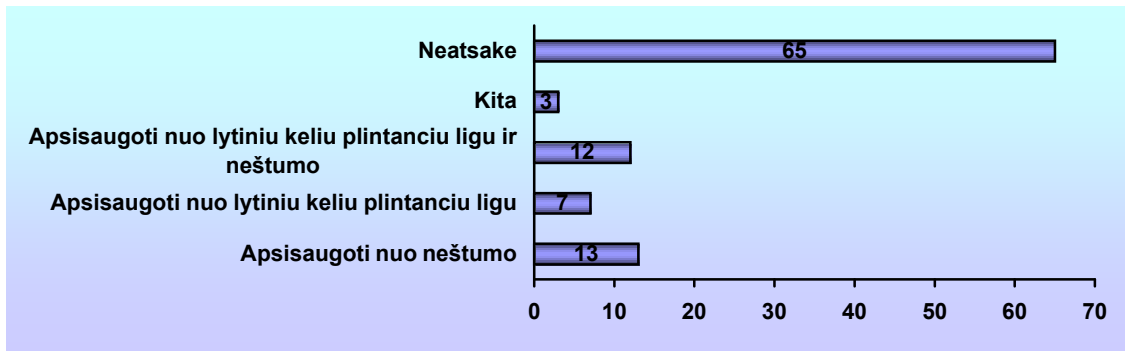
3.7.7. pav. Yra turėję lytinių santykių (proc.)

36 proc. respondentų nurodė, kad yra turėję lytinių santykių. Nustatyta, kad jaunesnio amžiaus vaikinai dažniau nei merginos turėjo lytinius santykius ($\chi^2 = 35,680$, $df = 22$, $p = 0,03$).

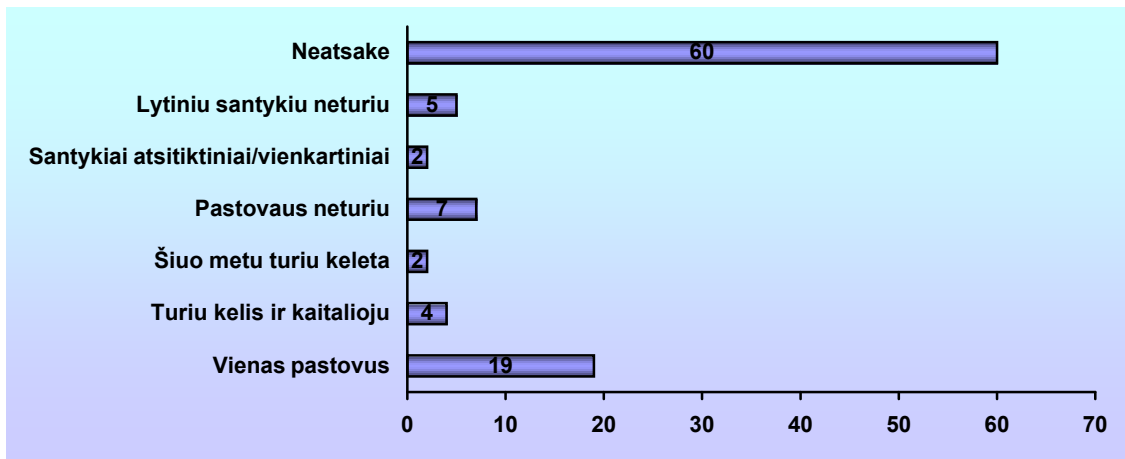
3.7.8. pav. Kontraceptinių priemonių naudojimas (proc.)

Tyrimu nustatyta (3.7.8. pav.), kad tik 14 proc., respondentų pradėjusių lytinį gyvenimą kontraceptines priemones naudoja visada.

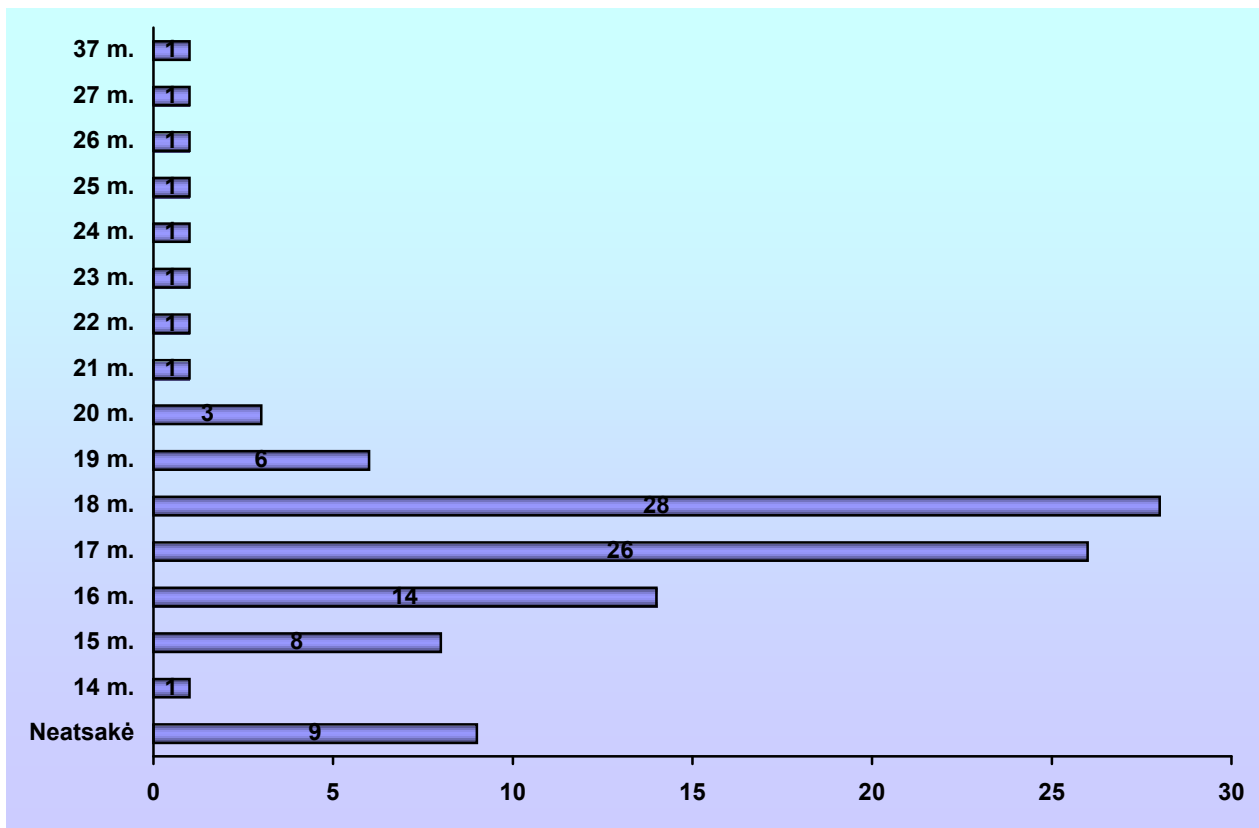
3.7.9. pav. Kontraceptinių priemonių naudojimo priežastys (proc.)

Paaiškėjo (3.7.9. pav.), kad 13 proc. apklaustųjų kontraceptines priemones naudoja stengdamiesi apsisaugoti nuo nėštumo, 12 proc. nuo lytiniu keliu plintančių ligų, 65 proc. – neatsakė.

3.7.10. pav. Lytinių partnerių skaičius (proc.)

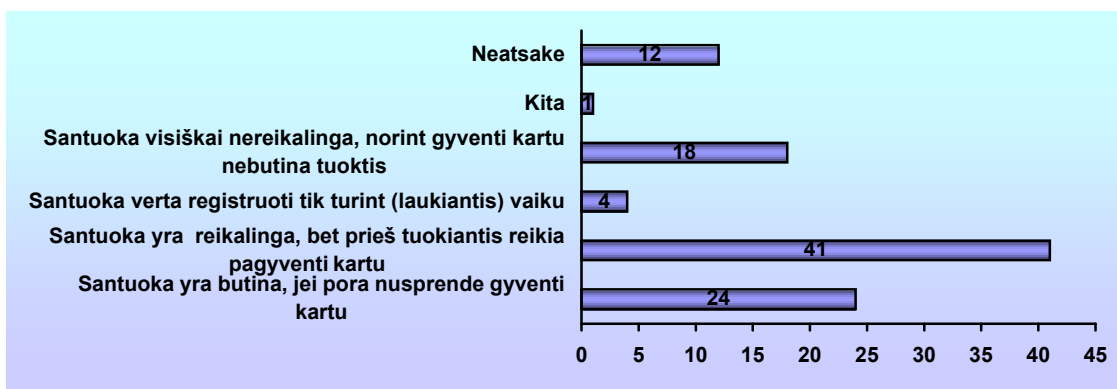
Gautų tyrimo duomenų analizė parodė (3.7.10 pav.), kad beveik penktadalis (19 proc.) tiriamųjų nurodė turintis vieną pastovų lytinį partnerį, 7 proc. pažymėjo, jog pastovaus partnerio neturi ir 4 proc. prisipažino, kas turi kelis lytinius partnerius.

3.7.11. pav. Pirmųjų lytinių santykių amžius (proc.)

Tyrimu siekta išsiaiškinti pirmųjų lytinių santykių amžių (Žr. 3.7.11. pav.). Pastebėta, kad 9 proc. respondentų nurodė, kad lytinius santykius pradėjo jaunesni nei 16 metų, sulaukus 18m. – 28 proc.

Tyrimu norėta sužinoti respondentų nuomonę apie santuoką (3.7.12. pav.).

3.7.12 pav. Nuostatos santuokos atžvilgiu (proc.)

Nustatyta, kad griežtų moralinių nuostatų santuokos atžvilgiu laikėsi 24 proc. tiriamųjų, jie manė, kad santuoka būtina, kai pora nusprendžia gyventi kartu; 41 proc.

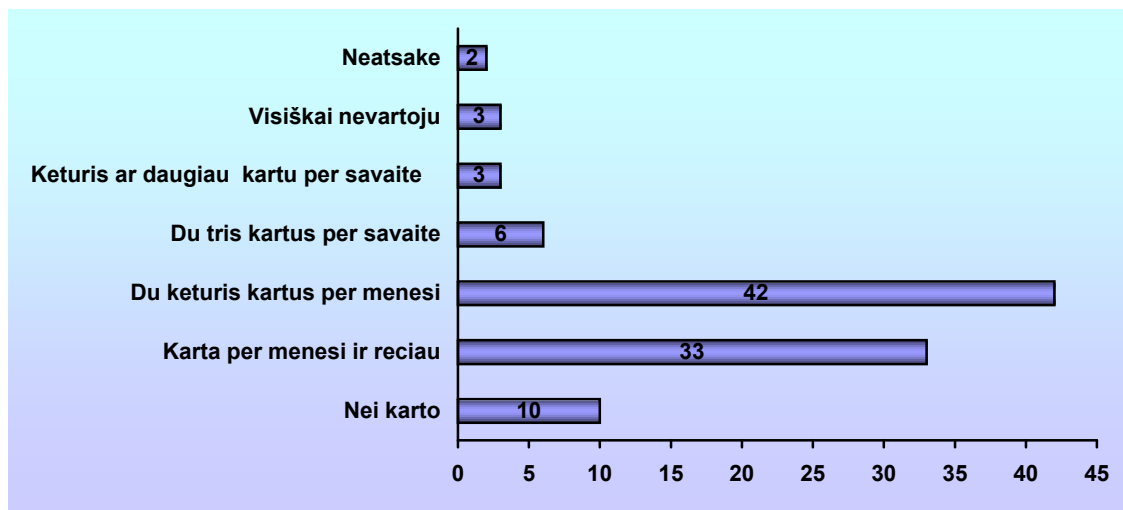
manė, kad santuoka reikalinga, tačiau prieš tuokiantis reiktų pagyventi kartu arba laukiantis vaikų. Tuo tarpu 18 proc. manė, kad santuoka nebūtina norint gyventi kartu.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai numato priemones *informavimui apie lytinius santykius bei šeimos planavimą*. Rekomendacijos nukreiptos į formų, būdų įvairovę („Galėtų būti dalijamos skrajutės...“, „Mokyklose reikia šviesti kuo įvairesniais būdais“) ir turinį („...Skirti paskaitą apie lytinius santykius, šeimos planavimą“). Taip pat jaunimas apie lytinę elgseną siūlo informuoti internete, vedant pamokas, seminarus („Nemokamas internetas“, „Turėtų būti vedamos pamokos, paskaitos ar seminarai, kur kalbama būtent ta tema“).

Tam, kad netrūktų informacijos apie lytinius santykius, šeimos planavimą 14-18 metų jaunuoliai siūlo daugiau šviesti mokinius mokyklose („Mokyklose reiktų visiems vyresniems moksleiviams pravesti lytinį švietimą, kad būtų aišku. Ir kad po to nekiltų jokių klausimų“.)

3.8. Į pročiai ir gyvenimo būdas

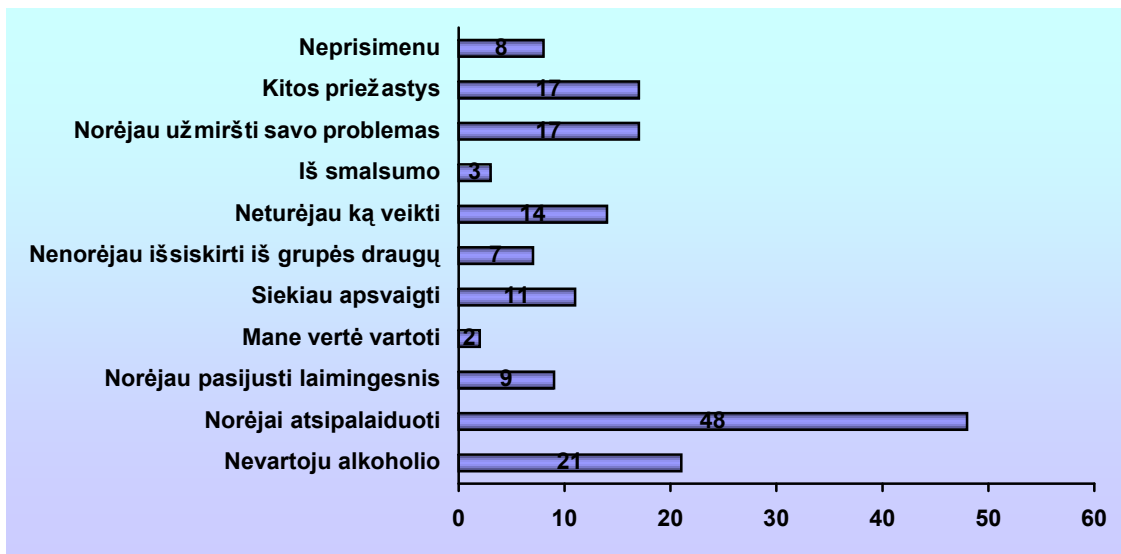
Šiai sričiai atspindėti parinkti priklausomybių (alkoholio, narkotikų, rūkymo, migdomųjų, interneto lošimo), sportavimo ir mitybos įpročių rodikliai.

3.8.1. pav. Alkoholinių gėrimų vartojimas per paskutinius 6 mėnesius (proc.)

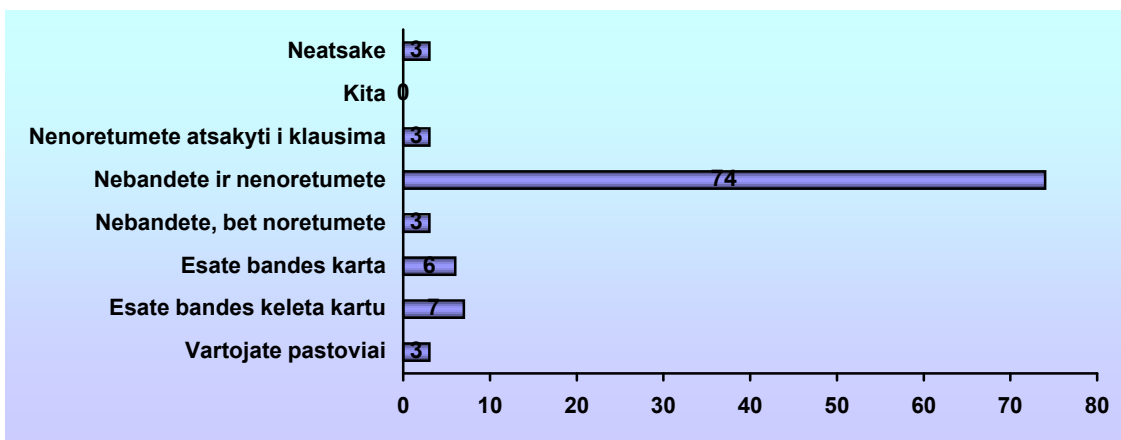
Tyrimu siekta iširti alkoholinių gėrimų vartojimo dažnumą per paskutinius 6 mėnesius (3.8.1. pav.). Paaiškėjo, kad tik 3 proc. tiriamųjų nurodė, kad alkoholio visiškai nevartoja, dešimtadalis (10 proc.) prisipažino, kad per paskutinius 6 mėnesius alkoholio nevartojo nei karto, 33 proc. apklaustųjų pažymėjo, kad per pastaruosius šešis mėnesius alkoholį vartojo kartą per mėnesį ir rečiau, 42 proc. nurodė, kad alkoholį vartoja dažniau – du keturis kartus per mėnesį.

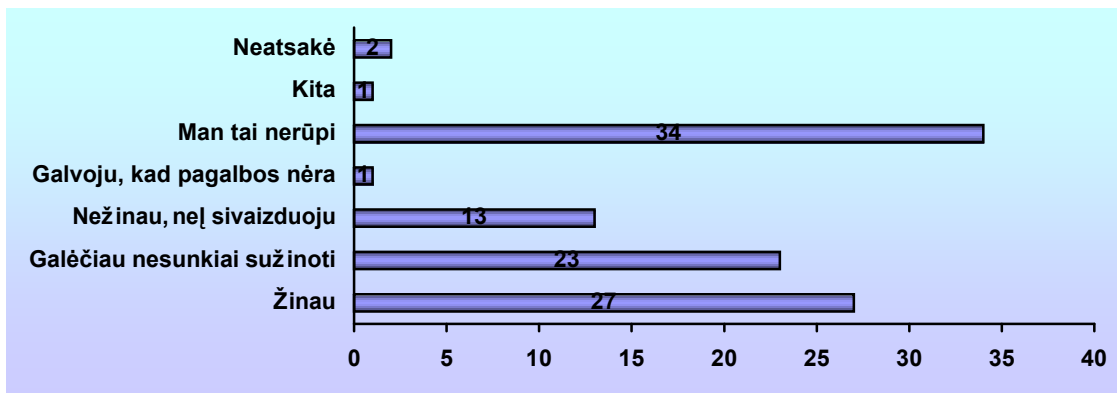
3.8.2. pav. Alkoholinių gėrimų vartojimo priežastys (proc.)

Tyrimu domėtasi, kokios dažniausios alkoholio vartojimo priežastys (3.8.2. pav.). Paaiškėjo, kad dažniausiai (48 proc.) minima alkoholio vartojimo priežastis buvo noras atsipalaiduoti, kiek rečiau - noras užmiršti savo problemas (17 proc.), neturėjimas ką veikti (14 proc.) ir siekis apsvaigti (11 proc.). Rizikos grupei gali būti priskiriami jaunuoliai siekę pasijusti laimingesni (9 proc.) ir norintys išsiskirti iš grupės draugų – 7 proc.

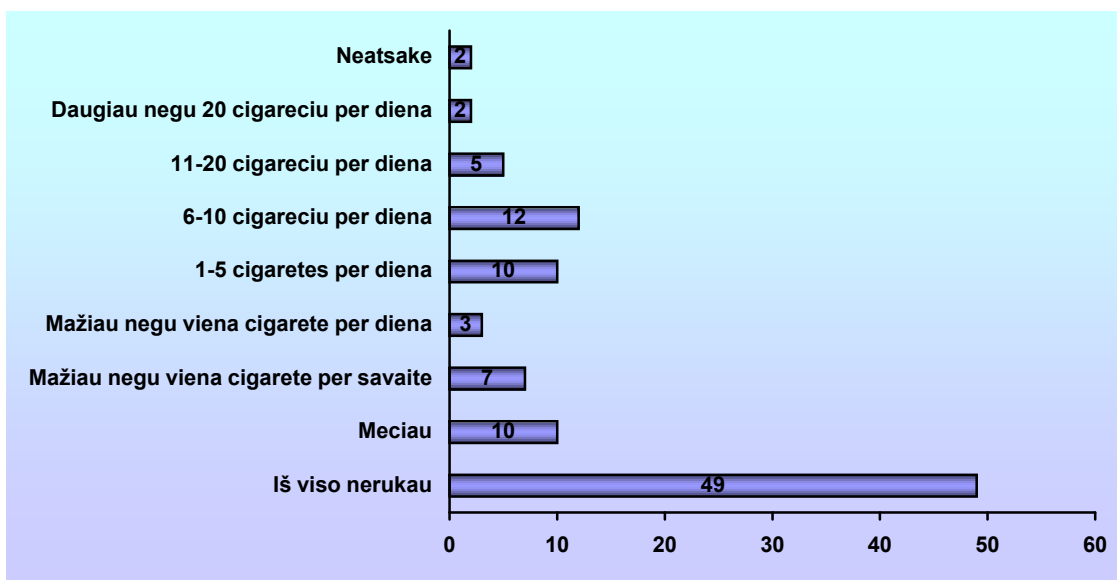
3.8.3. pav. Santykis su narkotikų vartojimu (proc.)

Kad nėra bandę narkotikų ir nenorėtų jų išbandyti nurodė net 74 proc. tiriamųjų. Rizikos grupei priskiriami linkę rizikuoti, su narkotikais eksperimentuoti jaunuoliai. 6 proc. narkotikų bandė vieną, o 7 proc. – keletą kartų. Tik tai 3 proc. pripažino, kad narkotikus vartoja pastoviai. 3 proc. respondentų nenorėjo atsakinėti į šį klausimą o tai leidžia kelti prielaidą kad neatsakiusiųjų skaičius gali būti priskirtas rizikos grupei (3.8.3. pav.).

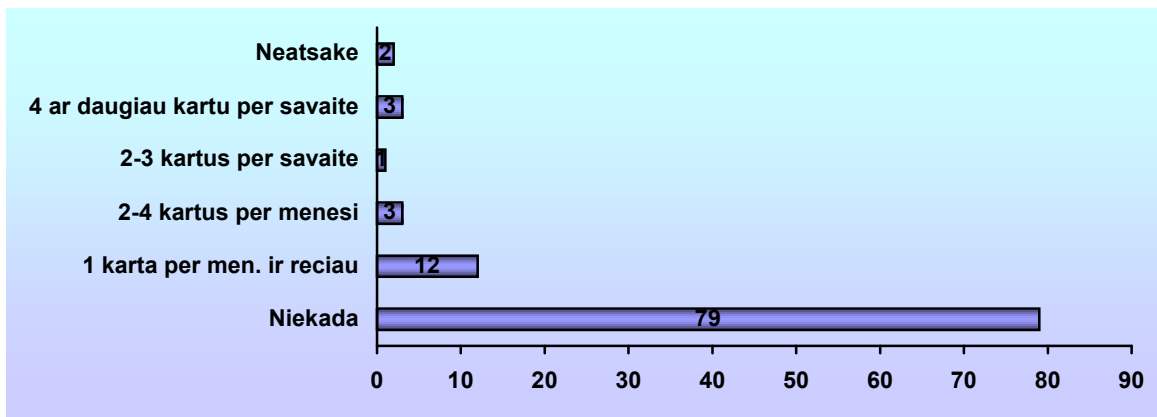
3.8.4. pav. Žino, kur galima kreiptis pagalbos dėl narkotinių medžiagų vartojimo (proc.)

Tyrimų siekta sužinoti, ar tiriamieji žino, kur galima kreiptis pagalbos dėl narkotinių medžiagų vartojimo (3.8.4. pav.). Paaiškėjo, kad nemažai (27 proc.) tiriamųjų nurodė, kad žino kur galima kreiptis pagalbos dėl narkotinių medžiagų vartojimo, penktadalis (23 proc.) galėtų nesunkiai apie tai sužinoti, 13 proc. nežino ir neįsivaizduoja kur gali kreiptis pagalbos.

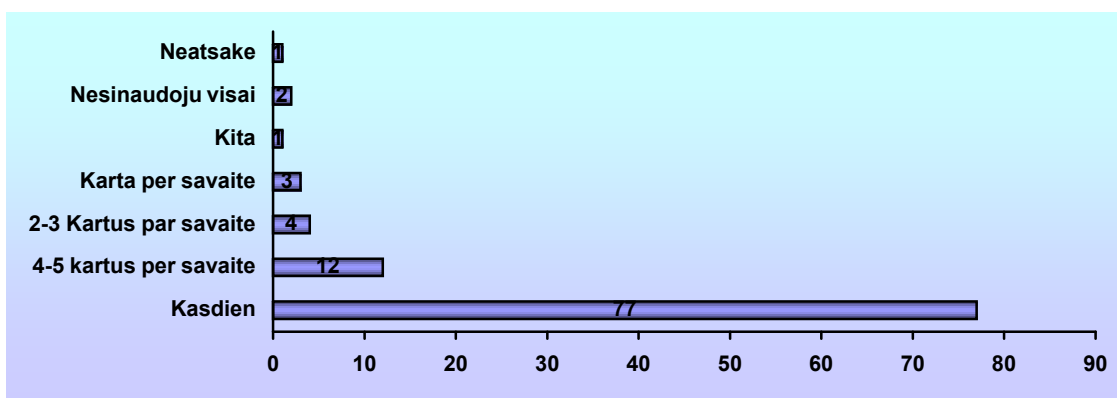
3.8.5. pav. Rūkymo (cigarečių, pypkės, cigarus ir kt.) dažnumas per paskutines 30 dienų (proc.)

Paaiškėjo (3.8.5. pav.), kad beveik pusė (49 proc.) tiriamųjų nurodė, kad nerūko, 10 proc. – metė rūkyti, tačiau 29 proc. tiriamųjų rūko kasdien, skiriasi tik cigarečių skaičius surūkomas per vieną dieną, todėl galima sakyti, kad jie turi rūkymo įprotį (priklausomybę).

3.8.6. pav. Migdomųjų/raminamųjų vaistų vartojimas per paskutinius 6 mėnesius (proc.)

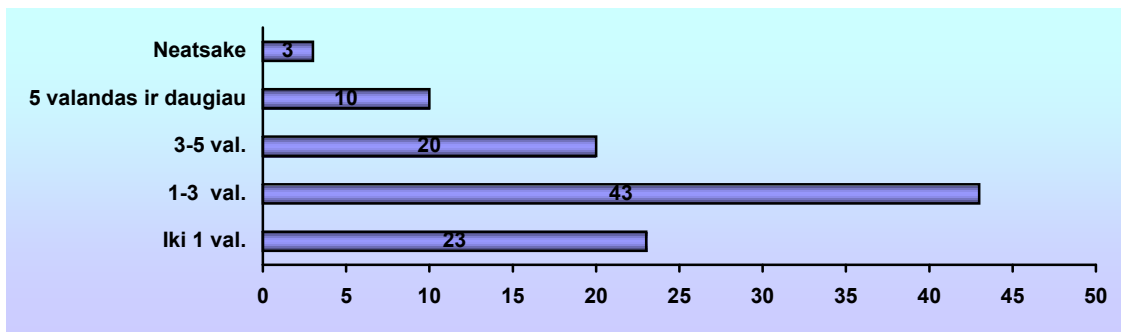
Tyrimo rezultatai rodo (3.8.6. pav.), kad 79 proc. tiriamųjų per paskutinius 6 mėnesius nevartojo migdomųjų/raminamųjų vaistų; 16 proc. tiriamųjų per paskutinius 6 mėnesius vartojo migdomuosius, raminamuosius vaistus, 3 proc. turi rimtų problemų, nes migdomuosius vartoja 4 ir daugiau kartų per savaitę.

3.8.7. pav. Naudojimosi internetu dažnumas per pastarąjį mėnesį (proc.)

Tyrimu norėta išsiaiškinti koks yra naudojimosi internetu dažnumas per pastarąjį mėnesį (3.8.7. pav.). 77 proc. respondentų nurodė, kad internetu naudojasi kasdien, dar 16 proc. – nuo dviejų iki penkių kartų per savaitę. Ir tikrai 2 proc. apklaustųjų pažymėjo, kad internetu nesinaudoja visai.

Kitas svarbus rodiklis apibūdinantis interneto vartojimo [pročius yra internete praleidžiamas laikas (3.8.8. pav.).

3.8.8. pav. Laikas vidutiniškai per dieną praleidžiamas internete (proc.)

Nustatyta, kad beveik pusė respondentų (43 proc.) internete vidutiniškai praleidžia 1-3 valandas per dieną. Trečdalis (30 proc.) tiriamųjų internete per dieną praleidžia 3 ir daugiau valandų.

14-29 metų jaunuoliai įvardija ir priemones, kaip galima būtų šalinti žalingus įpročius (žr. 3.8.1. lentelė).

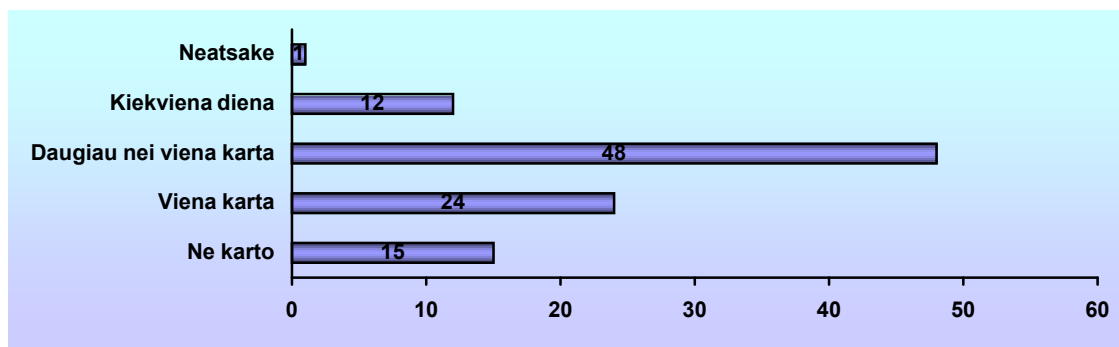
3.8.1 lentelė. 14-29 metų jaunuolių siūlymai žalingų įpročių šalinimui

Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
Tvarkos griežtinimas 14-29 m.	<Uždrausčiau alkoholio ir tabako pardavimą, tai būtų kontroliuojama videokameromis parduotuvėse...>, <Daugiau policijos patruliuot į gatves pėsčiomis pasiųsčiau>, <sugriežtinčiau cigarečių ir alkoholio pardavimo tvarką nes dabar atrodo, kad visi „Nepilnamečiams draudžiama“ – tai tik priemonės dėl akių vykdyti įstatymus>, <Uždrausčiau tabako ir alkoholio produktų pardavimą ir platinimą>, <Uždrausčiau cigarečių prekybą>, <Uždrausčiau jaunimui parduoti alkoholį ir cigaretes iki 23 metų>, <Bandyčiau skiepyti pasekmes tų įpročių, vyresnius žmones mokyti neparduoti narkotikų, alkoholio, cigarečių>, <Į vesčiau kontrolę mokyklose dėl alkoholio bei cigarečių. Šie produktai būtų uždrausti mokyklos ribose, o už taisyklių nesilaikymą baudžiama>, <Pabranginti parduotuvėse alkoholio ir tabako kainas>
Bausmės 14-29 m.	<taikyčiau dideles baudas pardavėjams, tėvams dėl įstatymo nesilaikymo>, <Į vesčiau kontrolę mokyklose dėl alkoholio bei cigarečių. Šie produktai būtų uždrausti mokyklos ribose, o už taisyklių nesilaikymą baudžiama>
Patrauklesnių veiklų skatinimas 14-29 m.	<Nukreipti dėmesį prie kitokios, patrauklesnės veiklos>, <Skatinti jaunimo užimtumą organizuojant pilietines akcijas ir t. t.>, <Organizuočiau palaikymo akciją>, <Daryčiau akcijas, bet netaikyčiau jokių griežtų nuobaudų>
Šeimos vaidmens	< Kad jaunimas turėtų kuo mažiau žalingų įpročių turėtų

stiprinimas 14-29 m.	stengtis šeima>, <tėvų „auklėjimas“>
Švietimas 14-29 m.	<Skleisčiau informaciją apie žalingų [pročių poveikį], <Renginiais propaguoti sveikesnį gyvenimo būdą. Jei neišeina sustabdyti, skatinti bent vartoti saikingai>, <Pirmiausia daryčiau seminarus, renginius, susitikimus, kurie atkreiptų dėmesį į šiuos žalingus [pročius], <Leisčiau alkoholį vartoti nuo 16 metų. Jaunimas pats turi suvokti cheminių medžiagų žalą>, <Įsteigčiau kokią nors organizaciją ir jiems paaiškintčiau apie žalingus [pročius], <tėvų „auklėjimas“>
Reklama 14-18 m.	<Geros prevencinės reklamos, tėvų „auklėjimas“, viešosios tvarkos palaikymas>
Be bausmių, dar didesnė laisvė 14-18 m.	<Daryčiau akcijas, bet netaikyčiau jokių griežtų nuobaudų>, <Leisčiau alkoholį vartoti nuo 16 metų. Jaunimas pats turi suvokti cheminių medžiagų žalą>

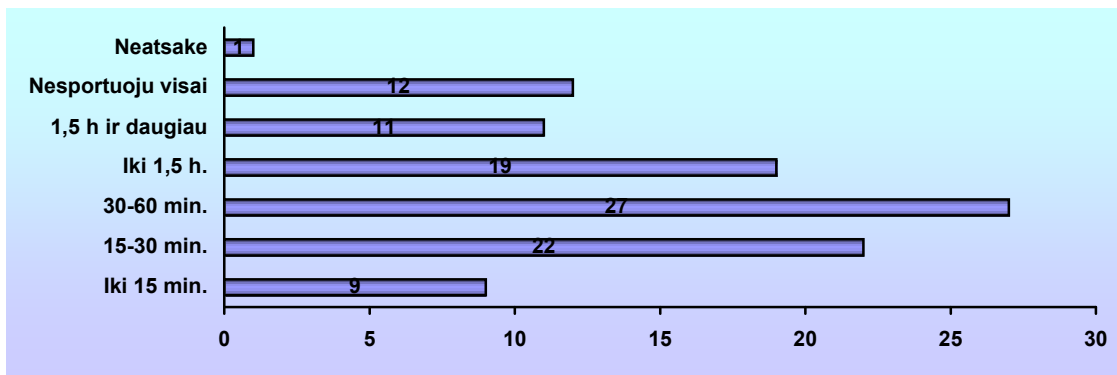
Jaunuolių įvardintos priemonės apima tokias kategorijas: tvarkos griežtinimą, reklamą, švietimą, bausmes, laisvių, šeimos vaidmens didinimą, patrauklesnių veiklų formų skatinimą. Galima teigti, kad prioritetas yra teikiamas tvarkos griežtinimui ir švietimui. 14-18 metų jaunuoliai didesnę dėmesį skiria reklamos bei laisvių didinimui, kurie turėtų įtakos žalingų įpročių mažinimui. Vyresniojo amžiaus jaunuoliai dažniausiai akcentuoja tvarkos griežtinimą. Abi jaunimo grupės pasisakė už tai, kad būtų stiprinamas šeimos vaidmuo.

Sportas, judėjimas labai svarbus šiuolaikiniame gyvenime kaip sveikatos šaltinis ir ligų prevencijos priemonė. Judame labai mažai, nes mažai dirbame fizinio darbo, dažniausiai dirbame, mokomės, laisvalaikį leidžiame sėdėdami. Todėl buvo siekiama išsiaiškinti, kiek kartų per savaitę ir kiek laiko jaunimas sportuoja ne pamokų ir ne paskaitų metu.

3.8.9. pav. Sportavimo dažnumas, kartai per savaitę (proc.)

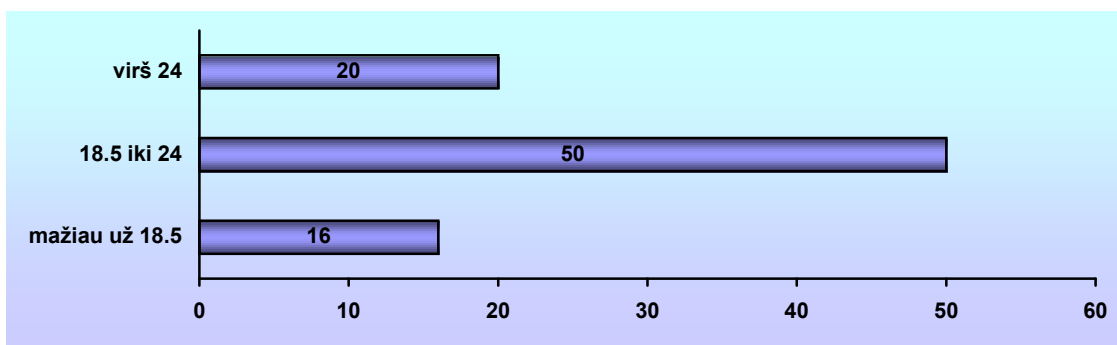
Tyrimu siekta nustatyti, sportavimo dažnumą (3.8.9. pav.). Paaiškėjo, kad visai nesportuoja 15 proc. tiriamųjų; vieną kartą per savaitę sportuoja penktadalis (24 proc.) ir beveik pusė respondentų (48 proc.) sportuoja daugiau nei kartą arba kasdien.

3.8.10. pav. Vidutiniška sportavimo vienu kartu trukmė (proc.)

Vidutiniška sportavimo vienu metu trukmė (3.8.10. pav.) labai įvairi, rečiausiai 9 proc. respondentų sportuoja vidutiniškai iki 15 minučių, dešimtdalis (11 proc.) - nuo 1.5 val. ir ilgiau, visi kiti tiriamieji pasiskirsto beveik po lygiai: 30-60 min. sportuoja vidutiniškai apie (27 proc.) apklaustųjų, 15-30 min. sportuoja apie (22 proc.) respondentų ir iki 1,5 val. – penktadalis (19 proc.) jaunimo.

Pastaruoju metu ryškėja tendencija, kad vis dažniau jaunos merginos suseraga valgymo sutrikimais, nervine anoreksija ar bulimija. Todėl į klausimyną buvo įtraukti klausimai apie kūno svorį ir ūgį, kuriais siekiama nustatyti kūno masės indeksą. Šis indeksas leidžia nustatyti ar svoris atitinka ūgį, yra per mažas ar per didelis. Kūno masės indeksas apskaičiuojamas pagal formulę: $kūno\ masė / ūgis^2$, pastaba: ūgis turi būti pateiktas (m).

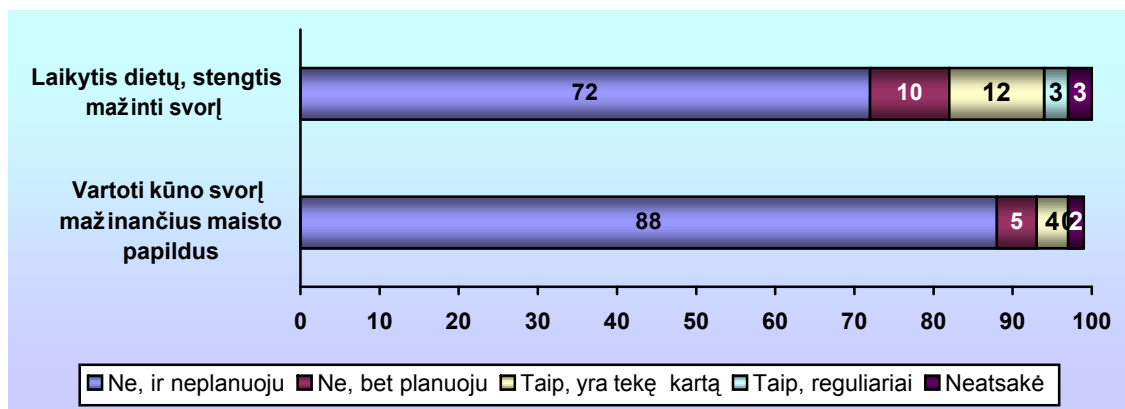

3.8.11. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal kūno masės indeksą (proc.)

Gautų duomenų analizė parodė (3.8.11. pav.), kad kūno masės indeksas mažesnis už normalų buvo 16 proc. tyrime dalyvavusių merginų, o viršsvorį turėjo penktadalis (20 proc.) merginų.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-29 metų jaunuoliai mažai **fiziškai aktyvūs** todėl, kad:

- *modernių technologijų dėka mažiau fiziškai judama* („Todėl, kad mūsų technologijų dėka viskas yra ranka pasiekama. Nereikia niekur eiti“, „Kadangi trūksta motyvacijos ir tokį gyvenimo būdą savotiškai diktuoja lengviausiai prieinamos informacijos priemonės“, „Todėl, kad atsirado ne tik aktyvių laiko praleidimo formų (kompiuteriai, internetas ir kt.)“, „Daug laiko praleidžia prie kompiuterio“);
- *motyvacijos stoka* („Kadangi trūksta motyvacijos ir tokį gyvenimo būdą savotiškai diktuoja lengviausiai prieinamos informacijos priemonės“);
- *laikostygius* („Nes nėra sąlygų sportuoti – nėra vietų dažnai ir laiko. Ypač žiemą“, „Apie 26 m. žmonės dažniausiai jau dirba. Aktyviam sportui lieka labai mažai laiko, o kelių laisvalaikio valandų ir pati jokia būdu neiškeisčiau į treniruoklių salę“, „Dėl užimtąs darbotvarkės“);
- *sąlygų nebuvimas* („Nes nėra sąlygų sportuoti – nėra vietų dažnai ir laiko. Ypač žiemą“, „Dėl neprivalomos kūno kultūros pamokų universitete, poilsiavietėse nėra visur sukurtų sąlygų sportuoti, trūksta sporto ideologinio propagavimo viešai“);
- *gyvenimo būdas* („Gyvenimo būdas skatina būti mažai fiziškai aktyviais: kompiuteriai ir pan.“, „Apie 26 m. žmonės dažniausiai jau dirba. Aktyviam sportui lieka labai mažai laiko, o kelių laisvalaikio valandų ir pati jokia būdu neiškeisčiau į treniruoklių salę“, „Turi žalingų įpročių, tai jiems šlubuoja sveikata“, „Nes dauguma jaunuolių mieliau renkasi pasislankiojimą gatvėmis, naršymą internete ar „pasitūsinimą“ užuot eję į sporto klubą, mokyklą ar rinkę si kitokio pobūdžio sportą“, „Jaunimas labai tingus, jie nesimaitina sveikai, todėl tai juos padaro tingiais ir jie sportu yra nesuinteresuoti“);
- *nepakakamas švietimas* („Dėl neprivalomos kūno kultūros pamokų universitete, poilsiavietėse nėra visur sukurtų sąlygų sportuoti, trūksta sporto ideologinio propagavimo viešai“);
- *draugų įtaka* („Todėl, kad turi žalingų įpročių, jie mažiau sportuoja, nes jiems blogą įtaką daro draugai, su kuriais yra dėl žalingų įpročių“).

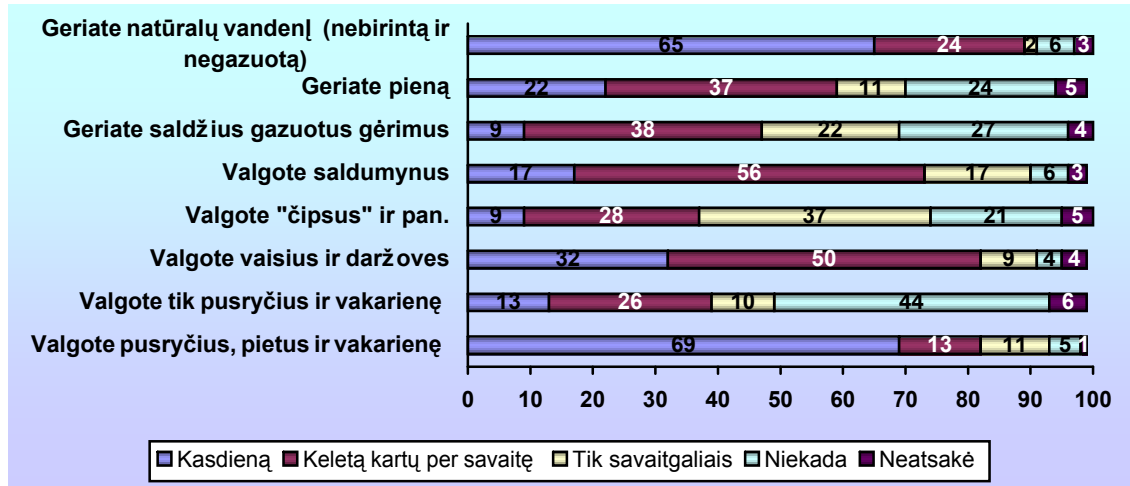

3.8.12 pav. Per pastarąjį mėnesį teko laikytis dietų ir vartoti kūno svorį mažinančius maisto papildus (proc.)

Nustatyta (3.8.12. pav.), kad susirūpinimo savo kūno apimtimis požymių rodo 10 proc. tiriamųjų, kurie dietos nesilaiko, bet planuoja laikytis, tai gali būti ta grupė jaunuolių, kurie susirūpinę savo figūra, bet niekada savo planų laikytis dietos neįgyvendina, 10 proc. tiriamųjų yra laikę si dietos vieną kartą ir 3 proc. dietų laikosi

reguliariai. Tuo tarpu kūno svorį mažinančius papildus vartoja dar mažiau tiriamųjų: 5 proc. jų nevartoja bet planuoja, 4 proc. apklaustųjų nurodė, kad yra tekę kartą.

Tiriant sveikatingumą ir gyvenimo būdą svarbu deramai diagnozuoti mitybos įpročius (3.8.13. pav.).

3.8.13 pav. Pastarojo mėnesio valgymo įpročiai (proc.)

Gautų rezultatų analizė parodė (3.8.13. pav.), kad daugumos tiriamųjų valgymo įpročiai yra geri, nes 82 proc. respondentų *kasdien arba keletą kartų per savaitę valgo vaisius ir daržoves*, 82 proc.) apklaustųjų pažymėjo, kad *valgo pusryčius, pietus ir vakarienę*, 79 proc. – *geria natūralų vandenį*, kadangi vandenį reikia gerti kasdien - tokių tiriamųjų jau yra 65 proc., vaisius ir daržoves kasdien valgo 32 proc. apklaustųjų Saldumynus kasdien arba keletą kartų per savaitę valgo 76 proc., *geria saldžius gazuotus gėrimus* – 47 proc. ir *valgo „čipsus“* – 37 proc. tiriamųjų.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai prastai maitinasi dėl:

- *nepakankamo švietimo* („Neskiriama mitybai pakankamai dėmesio, informavimui apie ją bei jos svarbą. Gyvenama „šia diena“, „Trūksta informacijos apie sveikus, ekologiškus produktus. Sveikas maistas yra daug brangesnis“, „dėl mažos informacijos apie sveiką gyvenseną“, „Ne visos šeimos pajėgios pilnavertiškai maitintis. Be to trūksta ir elementarių žinių apie mitybos įgūdžius, veiką mitybą, subalansuotus produktus“);
- *gyvenimo būdo* („Visi skuba, valgo greitą maistą, kad būtų greičiau ir sočiau... galbūt pigiau“, „Todėl, kad taip šeimose priprato maitintis. Taip pat kavinėse, valgyklose nesistengiama gaminti sveiko maisto“, „Dėl greito gyvenimo tempo“);
- *finansinių galimybių* („Visi skuba, valgo greitą maistą, kad būtų greičiau ir sočiau... galbūt pigiau“, „Nes perka pigiausią maistą, kurio pilna prekybos centruose“, „Dėl ekonominių ir socialinių priežasčių. Didelis nedarbas, sunki daugumos šeimos finansinė padėtis.“);
- *reklamos* („Dėl reklamos poveikio apie greitą maistą...“, „Į takoja ir traškučių, kitos maisto reklamos“);
- *laiko stygiaus* („Nėra tiek laisvo laiko, kad norėtum ir galėtum gaminti maistą, taigi užvalgai „greito“, bet prasto maisto“, „Ir vėl dėl tos pačios laiko stokos.

Susidaro įspūdis, kad gyvename tik tam, kad dirbtume, o ne dirbame tam, kad gyventume“, „Neturi laiko ruošti ekologiško ir sveiko maisto“, „Dėl to, kad maistas yra nekokybiškas bei per didelis užimtumas neleidžia kokybiškai, neskubant maitintis);

- *nekokybiško maisto* („Dėl to, kad maistas yra nekokybiškas bei per didelis užimtumas neleidžia kokybiškai, neskubant maitintis“).

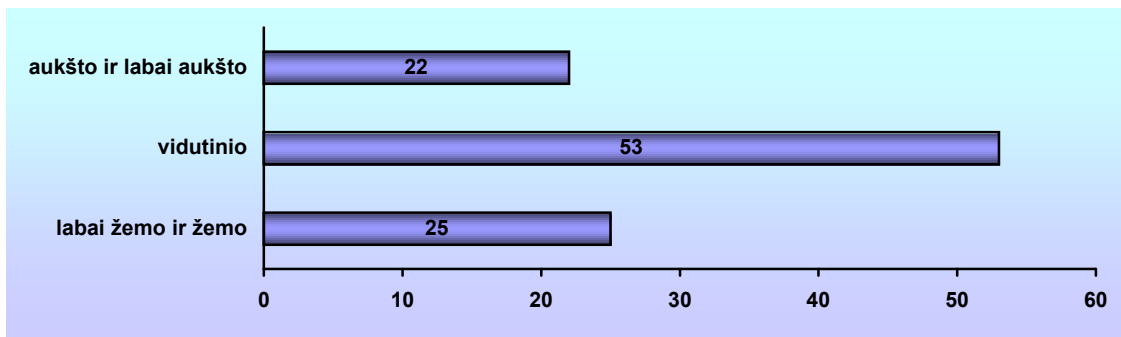
Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai prastai **maitinasi** dėl:

- *laiko stygiaus* („Todėl, kad neturi laiko pavalgyti, nes jų laisvalaikis užimtas (rūkymas, gėrimas, namų darbai)“, „Neturi laiko pavalgyti, nes jie būna draugų kompanijose, dėl kurių kyla problemos su žalingais [pročiais“);
- *finansinių problemų* („Nes geras ir sveikas maistas yra brangus“);
- *tinginystės* („Mes valgome tai, kas skanu ir lengvai paruošiama, nes mes esam tingūs“);
- *nesveiko maisto skatinimo* („Nes mokyklos prigrūstos automatų su nesveiku maistu, reklamos leidžiamos dideliu pagreičiu tik apie „Snicker“ ir t. t. Ir jaunimas visiškai neskatinamas maitintis sveikai“).

3.9. Šeima, draugai, kaimynystė

Šioje dalyje skaičiuojami jaunimo socialinės aplinkos ir socialinio palaikymo rodikliai. Socialinę aplinką sudaro šeima, draugai ir kaimynystė: šeimos integruotumo ir socialinio palaikymo rodikliai; draugų skaičius, ar lengva susirasti draugų, pasitenkinimas draugais ir draugų socialinis palaikymas; kaimynystės saugumas ir sutelktumas. Pagal šiuos rodiklius galima spręsti apie socialinio tinklo plotį ir jo kokybę bei apie socialinės pagalbos poreikį.

Šeimos narių socialinio palaikymo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie tam tikrą palaikymą išreiškiančias patirtis (pvz., pagyrimas, palaikymas, pagalba sprendžiant problemas, išklausymas ir pan.) iš šeimos narių, kurie rodo, kad tiriamasis gyvena jį palaikančioje, pripažįstančioje, mylinčioje ir vertinančioje namų aplinkoje. Socialinio palaikymo šeimoje rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 21. Kur 7 reiškia socialinio palaikymo šeimoje trūkumą, o 21 reiškia stipriai išreikštą socialinį palaikymą šeimoje, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo daugiau socialinio palaikymo tiriamieji sulaukia iš šeimos narių: labai žemo ir žemo (nuo 7 iki 12), vidutinio (nuo 13 iki 17), aukšto ir labai aukšto (nuo 18 iki 21) socialinio palaikymo šeimoje. Į šio rodiklio indikatorius atsakė 286 tiriamieji.

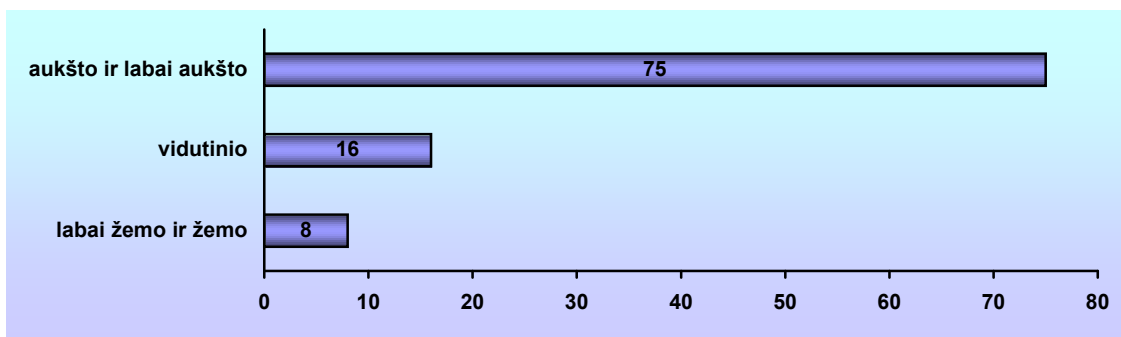

3.9.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal šeimos narių socialinį palaikymą (proc.)

Nustatyta, kad vidutinė šeimos narių socialinio palaikymo reikšmė buvo 14. Pusė respondentų (53 proc.) šeimos narių socialinį palaikymą vertina vidutiniškai, tuo tarpu (25 proc.) tiriamųjų gyveno šeimose, kurios socialinio palaikymo nesuteikia arba jį suteikia labai mažai (Žr. 3.9.1. pav.).

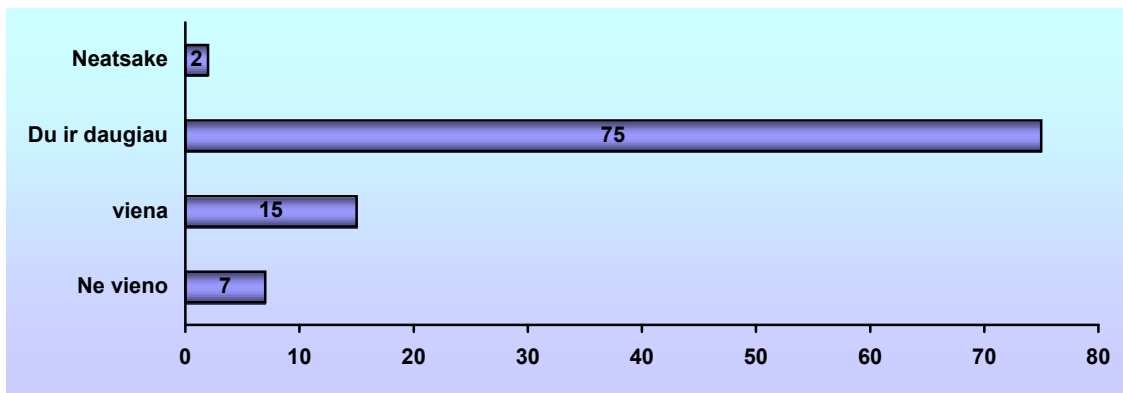
Santykių su draugais kokybės rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 5 indikatoriais apie santykių su draugais patirtis arba santykių su draugais kokybės suvokimus. Santykių su draugais kokybė išreiškiama tokiais draugystės požymiais, kaip pasitenkinimas, pasitikėjimas, pagalbos suteikimas, atvirumas. Šis rodiklis kinta skalėje nuo 5 (minimali reikšmė) iki 20 (maksimali reikšmė), kur 5 reiškia silpnus, nepalaikančius, o 20 reiškia stiprius, palaikančius santykius su draugais, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo kokybiškesni santykiai su draugais, tuo daugiau socialinio palaikymo tiriamieji sulaukia iš draugų.

Vidutinė šio rodiklio reikšmė buvo 17 kuri buvo arčiau maksimalios reikšmės. Tai aukštas rodiklis ir rodo, kad santykius su draugais, draugų socialinį palaikymą tiriamieji buvo linkę vertinti teigiamai.

3.9.2. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal santykių su draugais kokybės rodiklį (proc.)

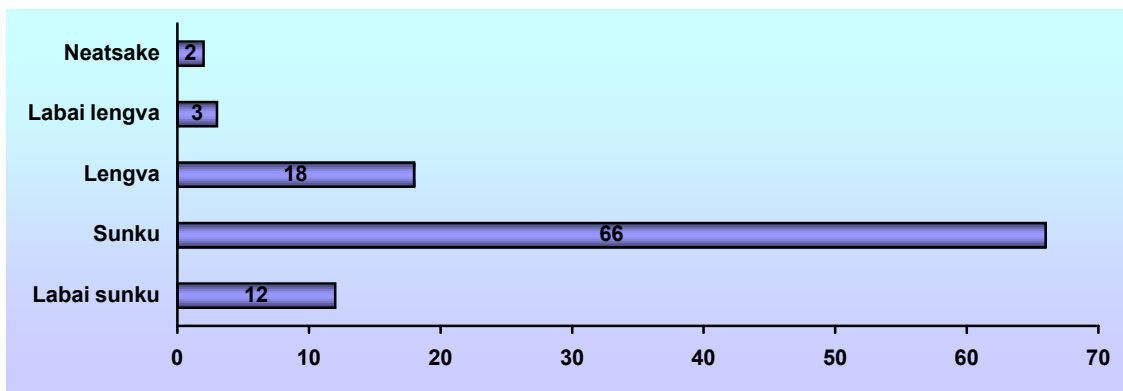
Nustatyta, kad vidutinė santykių su draugais rodiklio reikšmė padalijo tiriamųjų imtį į 3 dalis, 8 proc. tiriamųjų nesulaukia socialinio palaikymo iš draugų arba sulaukia jo labai mažai, tuo tarpu net 75 proc. respondentų sulaukė aukšto arba labai aukšto socialinio palaikymo iš savo draugų (Žr. 3.9.2. pav.).

3.9.3. pav. Artimų draugų skaičius (proc.)

Nustatyta (3.9.3. pav.), kad tiksliai vieną draugą turėjo 15 proc. tiriamųjų, tuo tarpu 7 proc. apklaustųjų nurodė, kad visai neturėjo draugų, tai rodo mažą ar siaurą socialinių ryšių tinklą, kas sudaro prielaidas rizikos grupei atsirasti.

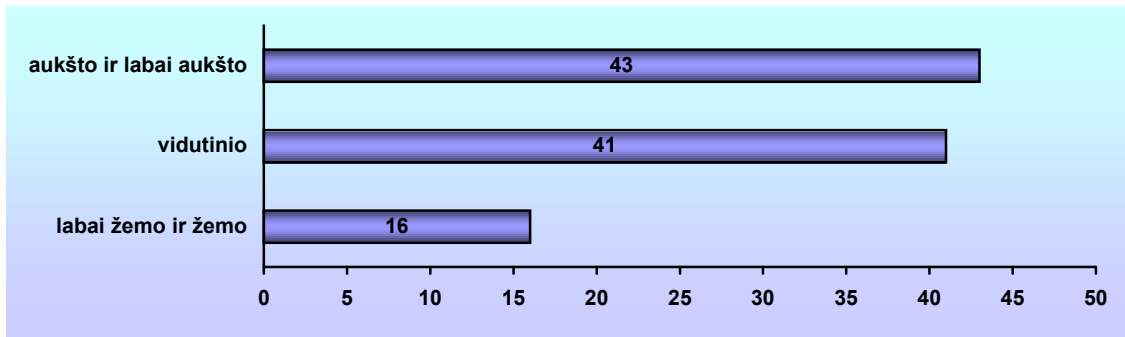
Nustatytas statistikai reikšmingas skirtumas tarp artimų draugų skaičiaus ir santykių su draugais kokybės rodiklių. Net 78 proc. respondentų, kurie turi du ir daugiau artimų draugų teigia, kad jų aplinkoje yra tokių žmonių, kurie moka išklaudyti neteisdamis ($\chi^2 = 1,250E2$, $df = 6$, $p=0,000$).

3.9.4. pav. Naujų draugų suradimo lengvumas (proc.)

Gautų duomenų analizė parodė (3.9.4. pav.), kad 66 proc. respondentų yra ganėtinai sunku surasti naujų draugų, 12 proc. apklaustųjų pripažino, kad labai sunku. Nustatytas statistiškai reikšmingas ryšys ($\chi^2 = 3,116E2$, $df = 12$, $p=0,000$) tarp artimų draugų skaičiaus ir naujų draugystė užmezgimo, vadinasi kuo sunkiau surasti draugų, tuo mažiau draugų ir turi.

Socialinio palaikymo rodiklis – tai suminis rodiklis rodantis ar tiriamieji bendrai sulaukia socialinės paramos ir palaikymo nesvarbu iš kokių žmonių, svarbu kad sulaukia. Rodiklis matuojamas indikatoriais įvardijančiais įvairius socialinio palaikymo būdus, tokius kaip išklaudyti, priėmimas, padrąšinimas ir pan. Šis rodiklis kinta skaleje nuo 0 iki 7, kur 0 reiškia socialinio palaikymo ir paramos nebuvimą, o 7 stiprų socialinį palaikymą ir paramą.

3.9.5. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal socialinio palaikymo rodiklį (proc.)

Vidutinė šio rodiklio reikšmė buvo 5, kuri buvo arčiau maksimalios reikšmės. Nustatytas aukštas rodiklis rodo, kad santykius su draugais, draugų socialinį palaikymą tiriamieji buvo linkę teigiamai vertinti 43 proc. apklaustųjų; 41 proc. tiriamųjų vidutiniškai.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliams **svarbiausia šeimoje**, siekiant išlaikyti darną yra:

- supratimas;
- bendravimas;
- bendri užsiėmimai;
- tolerancija;
- emocijų valdymas;
- pasitikėjimas;
- kokybiškas lytinis gyvenimas;
- vertybės;
- paguoda;
- iš tikimybė.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad jaunuoliams **draugai** yra būtini dėl daugelio priežasčių (žr. 3.9.1.lentelė).

3.9.1. lentelė. 14-29 metų jaunuolių nuomonė apie draugus

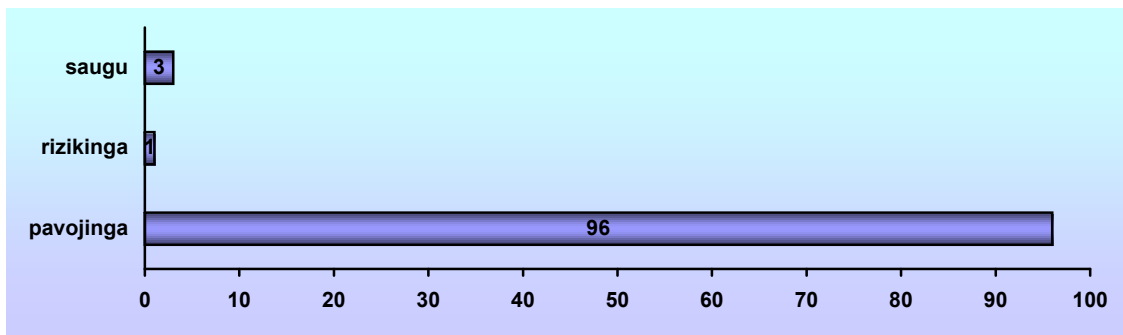
Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
Bendradarbiavimas	<Jie bendraminčiai, kompanionai, pagalbininkai ir tiesiog artimi žmonės>, <Kiekvienam žmogui reikalingas artimas draugas, norint išlaikyti pusiausvyrą gyvenime>, <Nes žmogui būtinas bendravimas>
Socializacija	<Pirmiausia žmogus yra socialus iš prigimties, vienas iš jo pagrindinių poreikių – socializacijos patenkinimas>
Pagalba	<Jie padeda nugalėti vienišumą, gal suteikti įvairios pagalbos, kad ir ieškant darbo>, <Jie bendraminčiai, kompanionai, pagalbininkai ir tiesiog artimi žmonės>, <Padeda pasiruošti paskaitoms, kada nesupranti>, < Tikri draugai padeda, paguodžia, palaiko>
Laisvalaikis	<Su draugais viskas daroma lengviau, įdomiau leisti kartu laisvalaikį, efektyviau ruošti paskaitoms>, <...su

19-29 metų jaunimui draugai labiausiai reikalingi tam, kad turėtų, kas *pagelbės*, kad turėtų žmones, šalia kurių gerai jaustųsi („Jie padeda nugalėti vienišumą, gal suteikti įvairios pagalbos, kad ir ieškant darbo“, „Jie bendraminčiai, kompanionai, pagalbininkai ir tiesiog artimi žmonės“). Taip pat draugų reikšmė išryškėja *laisvalaikio praleidime* („Su draugais viskas daroma lengviau, įdomiau leisti kartu laisvalaikį, efektyviau ruošti paskaitoms“). Įvardijamos ir *socializacijos priešastys* („Pirmiausia žmogus yra socialus iš prigimties, vienas iš jo pagrindinių poreikių – socializacijos patenkinimas“) bei *bendradarbiavimo svarba* („Jie bendraminčiai, kompanionai, pagalbininkai ir tiesiog artimi žmonės“, „Kiekvienam žmogui reikalingas artimas draugas, norint išlaikyti pusiausvyrą gyvenime“, „Nes žmogui būtinas bendravimas“) per kurį reiškiasi žmonių emocijos, bendravimas.

14-18 metų jaunuoliai vienareikšmiškai teigia, kad draugai yra reikalingi. Priežastys, dėl ko jie reikalingi apima:

- *laisvalaikį* („Su jais tu praleidi savo laiką išsipasakoji“, „Nes su jais leidžiame savo laisvalaikį, mokosi, sportuoja. Draugai – tai žmonės, su kuriais gali bendrauti, kalbėti, kažką veikti ne darbo, pareigų (mokslų) reikalais, tai žmonės, kurie sudaro tavo savitą aplinką ir pan. Draugai yra būtini, jie nereikalingi tik tada, kai vietoj jų geriausiu draugu tampa elektroninė tvirtovė arba darbas“, „Kad galėtų praleisti laiką su jais, pasiklausti ko nors ko nežinai“);
- *bendravimą* („Gali pailsėti, kiekvienam reikia žmogaus su kuo išsikalbėti“, „Nes su jomis gali pakalbėti, viską pasipasakoti“);
- *pagalbą* („Draugai mus išklauso, suteikia dvasinės stiprybės. Draugai padeda nuveikti didelius darbus“, „Reikalingi, kad padėtų jei ko nesupranti. Vienam būtų daug sunkiau, nei turėdamas draugą“, „Draugai kaip ir tėvai ne tik formuoja asmenybę, pasaulėžiūrą ir panašius dalykus, tačiau padeda atrasti naujus dalykus, užsiėmimus, galbūt atrasti save“, „Jie suteikia moralinės pagalbos, palaikymo“).

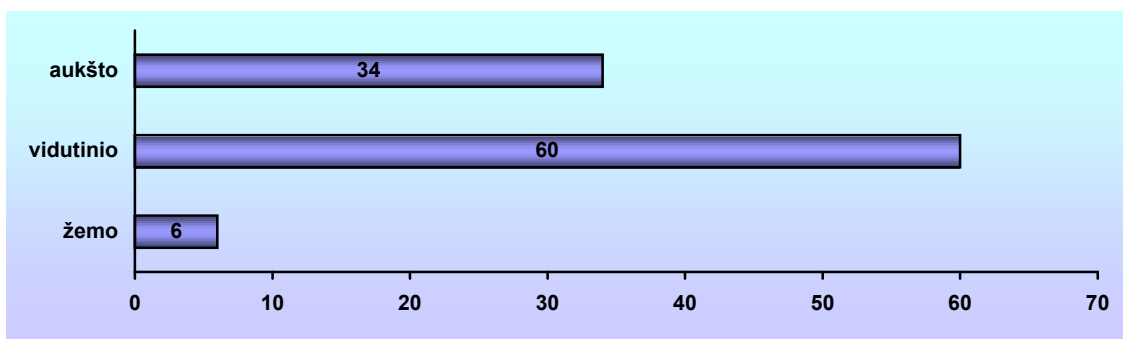
Kaimynystės saugumo rodiklis – tai suminis rodiklis, kurį sudaro 9 dichotominiai teiginiai apie tai kaip tiriamieji suvokia/žino apie kaimynystėje vykstančius nusikaltimus, nelegalias veiklas, kurios mažina kaimynystės saugumą, arba atspindi jos nesaugumą. Kaimynystės saugumo rodiklis kinta nuo 0 iki 9, kur 9 rodo saugiausią kaimynystę.

3.9.6. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal kaimynystės saugumo rodiklį (proc.)

Dauguma tiriamųjų pažymėjo (3.9.6. pav.), kad jų kaimynystėje per paskutines 30 dienų įvyko iki 4 saugumą mažinančių įvykių, todėl pavojus gresia net (96 proc.) respondentams.

Pasitenkinimo kaimynystėje rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie santykių su kaimynais patirtis bei pasitenkinimo įvairiais santykių gyvenimo kaimynystėje aspektais suvokimus, atspindintis tiek kaimynystės socialinę kontrolę, tiek jos solidarumą. Pasitenkinimo kaimynystėje rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 28. Kur 28 reiškia silpną o 7 reiškia aukštą pasitenkinimą kaimynystėje ir santykiais joje, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis pasitenkinimas, solidaresni santykiai, stipresni ryšiai kaimynystėje.

3.9.7. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasitenkinimo kaimynystėje rodiklį (proc.)

Nustatyta (3.9.7. pav.), kad 6 proc. tiriamųjų buvo nepatenkinti savo kaimynystėje, kas joje vyksta ir kaip žmonės bendrauja, tuo tarpu net 53 proc. buvo vidutiniškai pasitenkinę ir 34 proc. - apklaustųjų labai pasitenkinę.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai **problemas susijusias su jų rajonu/kaimu/kvartalu** sieja su:

- saugumu („Yra girtaujančių žmonių“);
- prasta infrastruktūra („nevalomos gatvės, nėra geras apšvietimas“, „Vaikams nėra kur žaisti, lakstyti, susitikti. Visur viskas užgrūsta mašinomis“, „Didelis komunalinių paslaugų mokestis, šildymo sistema, dažnos avarijos, susijusios su vandentiekio“);
- menku žmonių išsilavinimu („Žmonių neišsilavinimas ir nepagarba kitiems, bjaurūs komentarai“);
- buitinėmis problemomis („Tik bendros buitinės problemos“).

19-29 metų jaunuoliai įvardija problemas, susijusias su *neorganizuotu laisvalaikiu* („Sunku leisti laisvalaikį, nes yra tik prekybos centras“, „sugadintos krepšinio aikštės“, „Jaunimui trūksta veiklos, todėl nuo ankstyvos paauglystės užsiiminėja nelabai gerais dalykais: geria, šiukšlina, elgiasi nemandagiai, triukšmauja, gąsdina mažesnius ir t.t.“, „Jaunimui nėra jokių pramogų, nerengiamos šventės, užsiėmimai“), *prasta rajono infrastruktūra bei aplinkos tvarkymu* („Nesutvarkyta aplinka, neremontuoti pastatai... nėra gražių parkų“, „Blogas susisiekimas“, „Rajoninių kelių ir miesto gatvių būklė“, „Nevalomi kiemai, mažai automobilių stovėjimų aikštelių prie daugiabučių namų, sugadintos krepšinio aikštės“).

Šioms įvardintoms problemoms 14-29 metų jaunuoliai nurodo nemažai **priemonių**, siekiant **pagerinti situaciją savo rajone/kieme/kvartale** (žr. 3.9.2. lentelė).

3.9.2. lentelė. Priemonės, skirtos situacijai rajone/kieme/kvartale gerinti (14-18 metų jaunuolių nuomonė)

Subkategorija	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Į statymų tobulinimas	<lengvatos smulkiam verslui>, <didesni mokesčiai stambiam verslui, prekybos centrams>, <Įvesčiau komendanto valandą>, <stengčiausi visomis Įmanomomis priemonėmis sumažinti mokesčius>
Saugumas	<daugiau dėmesio gatvių apšvietimui bei miesto apsaugai>, <sustiprinčiau policijos pajėgas, budėjimus naktį>, <Įvesčiau komendanto valandą>, <paskirčiau daugiau mieste policininkų prižiūrėti atidžiau rajoną>, <Sustiprinčiau policininkų darbą, kad iš gaudytų nepilnamečius narkomanus>
Miesto/rajono infrastruktūra	<daugiau dėmesio gatvių apšvietimui bei miesto apsaugai>, <pagerinčiau estetinį miesto vaizdą – gatvių valymas, apšvietimas, vaikų žaidimų aikštelės, gėlynai>, <viešbučių tinklo plėtra, infrastruktūros plėtra su miesto apylinkėmis – turizmo plėtra>, <Pagerinčiau visų pirma aplinką, kai malonu gyventi, malonu ir dirbti>, <stengčiausi ieškoti rėmėjų naujų stovėjimo aikštelių statybai>, <gražinčiau aplinką>, <investuočiau Į kelių valymą žiemą>, <Įrengčiau geresnį apšvietimą, sudaryčiau daugiau autobusų maršrutų.>, <reikėtų pagerinti gatvių apšvietimą: praretinčiau parkus, kurie yra virtę tarsi miškais.>, <Įrengčiau parką ir kad būtų jame vandens telkinys>, <Įvesčiau papildomą viešojo transporto liniją, kad dažniau autobusai važiuotų, nereiktų toli iki stotelės eiti>
Bendradarbiavimas	<bendraučiau su žmonėmis ir atsižvelgčiau Į jų norus ir reikalavimus>, <bendruomenės susitikimai>, <pažinimas ir diskusijos kaip atgaivinti rajoną>
Laisvalaikis	<siekičiau, kad būtų organizuojama daugiau renginių>, <steigčiau didelį laisvalaikio ir pramogų centrą>, <sporto aikštės, futbolo stadionas>, <dviračių takai Į kitus aplinkinius miestus>
Piliečių aktyvumas	<steigčiau savanorišką grupę, kuri pati siūlytų idėjas Įvairioms problemoms spręsti, kad pagerėtų situacija>, <rengčiau daugiau Įvairių pažintinių susibūrimų>, <Įtraukčiau jaunimą Į Įvairias veiklas, skatinčiau jų sugebėjimus, juos palaikyčiau>
Ekologija	<efektyviau spręščiau užterštumo problemą>, <Įsteigčiau ekologiškų lietuviškų produktų turgų>
Finansai	<skirčiau daugiau lėšų kelių priežiūrai>, <aiškiai pateikičiau duomenis, kur ir kiek biudžeto pinigų išleidžiama>, <rašyčiau arba siūlyčiau rašyti projektus, kad miestelis gautų pinigų kokios organizacijos kūrimui>
Kultūriniai, socialiniai reikalai	<daugiau dėmesio kultūriniam miestiečių gyvenimui bei socialiniams reikalams;>, <Stengčiausi pagyvinti kultūrinį

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad siūlomos priemonės apima įstatymų tobulinimą, miesto/rajono infrastruktūros tobulinimą, saugumą, bendradarbiavimą, laisvalaikį, piliečių aktyvumą, finansinius klausimus, ekologiją, socialinius, kultūrinius reikalus.

Nemažai siūlyta priemonių *piliečių aktyvinimui* („steigčiau savanorišką grupę, kuri pati siūlytų idėjas įvairioms problemoms spręsti, kad pagerėtų situacija“, „rengčiau daugiau įvairių pažintinių susibūrimų“, „įtraukčiau jaunimą į įvairias veiklas, skatinčiau jų sugebėjimus, juos palaikyčiau“).

Laisvalaikio problema siūlo spręsti organizuodami renginius, steigdami laisvalaikio ir pramogų centrus.

Užtikrinant saugumą jaunuoliai siūlo griežtą instrumentą – komendanto valandos įvedimą, policijos patruliavimą, gatvių apšvietimą.

Tam, kad rajono/kiemo/kvartalo *aplinka* būtų kokybiškesnė, jaunuoliai siūlo tvarkyti miestą: apšviesti gatves, taisyti kelius, sutvarkyti žaidimų aikštes, automobilių parkavimo aikštes tvarkyti, puošti miestą, vystyti turizmą, puoselėti parkus.

Įstatymų pakeitimas, anot jaunuolių, būtų nukreiptas į lengvatas smulkiajam verslui bei mokesčių didinimą stambiajam verslui. Taip pat siūloma įvesti komendanto valandą.

Bendradarbiavimas būtų skatinamas aktyvinant bendruomenę („bendraučiau su žmonėmis ir atsižvelgčiau į jų norus ir reikalavimus“).

Jaunuoliams svarbu *aktyvinti pilietinę visuomenę* steigiant savanorių grupes, organizuojant pažintinius susibūrimus, gebėjimų skatinimą ir palaikymą.

Sprendžiant *ekologijos problemas* jaunimas siūlo spręsti užterštumo problemą bei steigti ekologiško maisto turgų.

4. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS SKUODO SAVIVALDYBEI

1 išvada. Trečdalis tiriamųjų per pastarąjį mėnesį susidūrė su įvairiais įvykiais (netolerancija (bendraamžių patyčios ir smurtas, blogu mikroklimatu ir pan.) dėl kurių mokykloje nesijautė saugūs. Nebuvo nė vieno tiriamojo, kuris būtų nurodęs, kad per pastarąjį mėnesį mokykloje neįvyko nieko, kas būtų kėlęs grėsmę jo saugumui. Nustatyta tiesioginė priklausomybė tarp patiriamo mokykloje smurto ir pamokų lankomumo.

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, paaiškėjo, jog patys jaunuoliai neturi siūlymų kaip mažinti smurto apraiškas mokykloje, vienintelis, jų manymu sprendimo variantas, smurtaujančių mokinių šalinimas iš mokyklos.

Didžioji dauguma tyrime dalyvavusių moksleivių neturi sunkumų dėl nuvykimo į mokyklą.

Skuodo mokyklos sudaro moksleiviams daug galimybių naudotis savo patalpomis ir stadionais po pamokų/ne pamokų metu: dažniausiai buvo minimas stadionas, rečiau biblioteka ir valgykla, rečiausiai (aktų ir sporto salės).

Rekomendacija. Daugiau dėmesio skirti patyčių ir smurto mokykloje prevencijai, didinti mokytojų kompetencijas patyčių prevencijos srityje, užtikrinti galimybes naudotis aktų ir sporto salėmis.

2 išvada. Būsima profesija vidutiniškai domisi tik pusė tyrime dalyvavusių moksleivių, tuo tarpu dešimtadalis moksleivių būsima profesijai domisi labai mažai. Kas antras iš atsakiusių respondentų rinkdamasis studijas nesidomėjo arba labai mažai domėjosi studijų programomis ir universitetų teikiamomis galimybėmis, pvz., technine baze, studijų mainais su užsienio universitetais, studijų kainomis ir pan.

Dirbantys studentai siekdami derinti darbą ir studijas, dažniausiai susiduria su tokiais sunkumais kaip miego trūkumu, studijų rezultatų prastėjimu.

Dauguma studijuojančių tiriamųjų ketina toliau tęsti studijas toje pačioje srityje arba kitoje srityje Lietuvoje.

Rekomendacija: Stiprinti ir plėsti profesinį informavimą, konsultavimą mokykloje. Kad šios paslaugos būtų prieinamos kiekvienam moksleiviui ir padėtų jam sąmoningai rinktis būsimą profesiją. Sudaryti sąlygas moksleiviams atpažinti savo gebėjimus bei polinkius ir padėti pasirinkti mokymosi dalykus, o vėliau ir studijų sritį pagal gebėjimus.

3 išvada. Tyrime dalyvavo niekur nedirbantys 9 jaunuoliai. Pažymėtina, kad neturintys darbo respondentai dažniausiai turi mažą darbo stažą – iki 6 mėn. ar nuo 1 iki 3 metų, todėl tiriamiesiems sudėtinga konkuruoti darbo rinkoje su didesnę patirtį turinčiais asmenimis.

Darbo neturintys ir nesimokantys tiriamieji naudoja įvairius darbo paieškos būdus: darbo biržą, darbo skelbimus internete ir laikraščiuose, pažįstamus, draugus ar derina kelis darbo paieškos būdus. Nei vienas tiriamasis nenurodė jaunimo darbo centro paslaugų.

Dirbantys respondentai ne pagal specialybę savo pasirinkimą grindžia, negalėjimu rasti darbo pagal specialybę, neadekvatų darbo pobūdžiui atlyginimą (per mažą) ir pan. Jaunuolių nuomone darbdaviai nenoriai priima į darbą jaunimą. Išryškėjo tendencija, kad tik maža dalis respondentų sąmoningai rinkosi būsimą profesiją, domėjosi jai keliamais reikalavimais, įsidarbinimo galimybėmis, konsultavosi su tėvais ir mokytojais ir pan.

Daugiausia dirbančių tiriamųjų buvo linkę sutikti, kad didžiausią įtaką įtaka įsidarbinant turėjo asmeninės pažintys.

Pusė respondentų norėtų keisti darbą dėl didesnio atlyginimo, karjeros perspektyvų trūkumo, tai sietina su išvykimu į kitą miestą ar užsienį. Vadinasi išorinės ir vidinės emigracijos priežastys – ekonominės.

Dauguma respondentų nėra susipažinę su verslumo skatinimo politika Lietuvoje bei teigia, kad verslo sąlygos jaunimui nėra sudarytos Lietuvoje.

Rekomendacija: Skatinti jaunimo verslumą, viešinti jaunimo verslumo skatinimo programą, programos priemones, didinti jos prieinamumą bei sudaryti sąlygas kokybiškos praktikos atlikimui studijų metu.

4 išvada. Dažniausiai tiriamieji savo laisvalaikiui skiria 10 val., kiek rečiau nuo 3 iki -5 val., nuo 5 val. iki 10 val. - penktadalis respondentų. Nustatyta, kad laisvalaikiui daugiausiai laiko skiria turintys draugų respondentai. Laisvą laiką respondentai praleidžia prie kompiuterio, rečiau žiūrį TV ir rečiausiai eina į teatrą ar koncertą. Pastebėta, kad jaunimas mėgsta apsipirkinėti, pusė respondentų nurodė, kad dažnai eina į parduotuves. Kompiuterinius žaidimus linkę dažniau žaisti respondentai gyvenantys mieste nei kaimo vietovėje. Jauni žmonės daugiausiai dėmesio ir laiko skiria: knygų skaitymui, rečiau

einama į kiną ir rečiausiai lankomasi muziejuose ir koncertuose. Respondentai, laisvalaikį skiriantys mokslui, yra visiškai patenkinti arba patenkinti savo laisvalaikiu.

Nustatyta, kad didžioji dauguma visiškai sutinka ir sutinka, su teiginiu „esu patenkintas savo laisvalaikiu“; pusė visiškai sutinka ir sutinka su tuo, kad turi daug galimybių įdomiai leisti laisvalaikį.

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis rajone trūksta kultūrinių, meninių renginių, akcijų, jaunimo projektų. Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis išryškėjo, kad jaunimas negali efektyviai išnaudoti savo laisvalaikio dėl pramogų stygiaus mieste, laisvo laiko stokos, finansinių problemų, asmeninių priežasčių (tingėjimo ir pan.) bei didelių mokymosi krūvių.

Rekomendacija Didinti pasiūlą aktyvių renginių, viešinti nevyriausybinių organizacijų kultūrinę veiklą, organizuoti edukacinius renginius muziejuose, teatruose ir pan., užtikrinti kuo įvairesnių pramogų pasiūlą.

5 išvada. Trečdalis tiriamųjų pajamos nesiekia minimalaus pragyvenimo lygio, trečdalis siekia 351 iki 500 litų, tik penktadalis tiriamųjų pažymėjo, kad pajamos vienam šeimos nariui siekia nuo 501 iki 1000 litų. Tyrimo duomenų analizė parodė, kad pagrindinis pajamų šaltinis – tėvų parama, tai pažymėjo beveik visi tyrime dalyvavę respondentai, tik dešimtadalis – pašalpas iš valdžios, penktadalis – darbinės pajamos, keli procentais – verslo.

Gyvenimo sąlygas pagerinti gali yra finansiniai ištekliai, materialinės sąlygos ir nematerialiniai dalykai, asmeninės savybės, tokios kaip tvarkingumas, rūpestingumas, sąžiningumas, gyvenimo tikslo turėjimas, taip pat geri santykiai šeimoje.

Rekomendacija: Ugdyti asmenines savybes: rūpestingumą, sąmoningumą, padėti identifikuoti gyvenimo tikslus bei skatinti įvairias verslumo programas jaunimui.

6 išvada. Tik mažiau nei dešimtadalis respondentų gyvena saugioje aplinkoje. Rizikos grupei priklauso daugiau nei pusė respondentų, trečdalis respondentų patenka į rizikos grupę patirti smurtą (gali būti užpultas, gali grasinti, siūlyti narkotikus ir t.t.). Ketvirtadalis respondentų pažymėjo, kad jų kaimynystėje įvyko muštinės tarp artimų gatvių, rajonų ar kaimo grupuočių, dešimtadalis nurodė, kad kažkas juos gąsdino ar grasino ar kažkas įsilaužė į jų ar kaimynų butą/ namą.

Rekomendacija: Rūpintis/užtikrinti saugumą mieste, gerinti policijos darbą

9 išvada. Daugiau nei pusei tyrime dalyvavusių respondentų būdingas žemas politinis-pilietinis aktyvumo rodiklis, ketvirtadaliui – vidutinis ir 4 proc. tiriamųjų - aukštas. To priežastys - tiriamųjų aplinkoje yra beveik nekalbama politikos temomis, jie nejaučia tėvų, mokytojų/dėstytojų skatinimo dėmesio šalies politikais įvykiais ir aktualijomis; didžiajai daliai respondentų būdingas vidutinis neigiamas požiūris į politiką.

Daugiau nei pusė tiriamųjų turi žemą pilietiškumą/ labdaringumą: nedalyvauja pilietinėse, labdaringose akcijose, neaukoja pinigų, nedalyvauja miesto renginiuose, kaimynystės gyventojų susirinkimuose, nesirašo peticijų, - tai rodo didžiulį jaunimo pilietinį pasyvumą. Tai patvirtina ir kitas rodiklis, matuojantis kiek jaunimo dalyvauja nevyriausybinių organizacijų veikloje. Paaiškėjo, kad tikrai dešimtadalis tiriamųjų nurodė priklausantys nevyriausybiniams jaunimo organizacijoms: dalyvavo valdymo organų

rinkimuose, organizavo renginius ir veiklas, užėmė organizacijoje vadovaujančias pareigas arba buvo atsakingi už kurią nors organizacijos veiklą

Daugiau nei trečdalis tiriamųjų tyrimo metu dalyvavo savanoriškoje veikloje, dešimtadalis anksčiau dalyvavo savanoriškoje veikloje

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad jaunuolių aktyvumą gali paskatinti šios priemonės: jaunuolių įtraukimas į neformalaus ugdymo veiklas; informavimas apie vykdomas priemones bei veiklų viešinimas; pozityvaus požiūrio į pilietiškumą formavimas.

Tiriamųjų aplinka kaip ir patys tiriamieji pasižymi silpnu pilietiniu aktyvumu ir dalyvavimu labdaringoje veikloje. Kuo daugiau pilietiškumo ir labdaringumo apraiškų yra jaunuolių aplinkoje, tėvų ir draugų elgesyje, tuo daugiau jų yra ir pačių jaunuolių elgesyje.

Mokiniai yra ne itin aktyvūs mokinių savivaldos veikloje, į aukšto aktyvumo grupę patenka tik ketvirtadalis, į vidutinę –daugiau nei pusė respondentų, visi kiti priklauso žemai aktyvumo grupei. Studentai panašiai kaip ir moksleiviai rodė, žemą ir vidutinį aktyvumą studentų savivaldoje.

Rekomendacija: Kurti ir viešinti teigiamą politiko įvaizdį, reikia rodyti tuos politikų darbus, veiksmus, kurie buvo geri, derantys su morale ir etika, pasitarnavo rinkėjų gerovės didinimui, padėjo išspręsti jų problemas ir pan.

Būtina viešinti, skleisti žinią apie nevyriausybių organizacijų veiklą, rodyti kaip pavyzdį, kad ir nedidelius, bet svarbius NVO nuveiktus darbus, parodyti visuomenei, kad NVO veikla ir indėlis į yra naudingas, reikalingas, vertingas, prisideda prie visuomeninio gėrio ir jį plečia; viešai pagerbti ir padėkoti savanoriams, visuomeninių organizacijų lyderiams, tokių būdu įvertinti juos, bet tuo pačiu parodyti visiems, kad ta veikla visuomenėje yra vertinama. Stiprinti labdaringumo apraiškas artimiausiose jaunuolių aplinkose – šiuo atveju – mokyklose ir pan.

9 išvada. Pagal fizinius simptomus, tik mažiau nei dešimtadalio tiriamųjų sveikatos būklę galima apibūdinti kaip blogą ir labai blogą, ketvirtadalį respondentų galima priskirti rizikos grupei, ir ketvirtadalį, geros sveikatos grupei.

Nors, pagal psichinės savijautos rodiklį daugiau nei dešimtadalis tiriamųjų turėjo rimtų psichologinių, emocinių nusiskundimų, daugiau nei pusė buvo rizikos grupėje, nes turėjo tam tikrą kiekį geros savijautos trikdžių, tačiau psichinę savijautą respondentai linkę vertinti labiau teigiamai nei neigiamai, beveik penktadalis pažymėjo, kad yra patenkinti savimi ir gali daryti daugelį darbų taip pat gerai, kaip ir kiti, tik keli respondentai mano, kad yra nieko verti arba mano, kad neturi kuo didžiulis.

Penktadaliui tiriamųjų lengvai ir labai lengvai sekėsi įveikti problemas ir kontroliuoti įvykius, daugiau nei pusei respondentų – vidutiniškai ir tikrai 4 proc. tai sekėsi atlikti sunkiai

Nustatytas koreliacinis ryšys tarp fizinės ir psichinės savijautos, jei blogėja viena, tai blogėja ir kita, Moterys dažniau nei vyrai turėjo tiek fizinį, tiek psichinį negalavimą Rastas statistiškai reikšmingas skirtas tarp psichinės savijautos ir miego trukmės, kuo respondentai mažiau miega, tuo prastesnė jų psichinė savijauta.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai psichologiškai geriau jaustūsi, jei būtų užtikrinta saugi aplinka; pozityvus asmeninis nusiteikimas; socialinės ir finansinės garantijos; artimųjų parama ir pan.; 14-18 metų

jaunuoliai psichologiškai geriau jaustūsi, jei būtų didesnis moralinis artimųjų palaikymas; šiltesnis mokyklos mikroklimatas; Įdomesnės pamokos mokykloje.

Rekomendacija: Skatinti asmenis pastoviai tikrintis sveikatą šviesti streso prevencijos klausimais, organizuoti labdaringas šviečiamąsias akcijas fizinės ir psichinės sveikatos temomis, streso valdymo klausimais.

10 išvada. Nustatyta, kad jaunesnio amžiaus vaikinai dažniau nei merginos turėjo lytinių santykių. Dešimtadalis lytinius santykius pradėjo jaunesni nei 16 metų., sulaukus 18 m. – trečdalis. Tik 14 proc., respondentų, pradėjusių lytinį gyvenimą, kontraceptines priemones naudoja visada, siekiant apsisaugoti nuo nėštumo, nuo lytiniu keliu plintančių ligų. Beveik penktadalis tiriamųjų turi vieną pastovų lytinį partnerį, mažiau nei dešimtadalis - pastovaus partnerio neturi; 4 proc. prisipažino, turintys kelis lytinius partnerius.

Griežtų moralinių nuostatų santuokos atžvilgiu laikėsi penktadalis tiriamųjų, jie manė, kad santuoka būtina, kai pora nusprendžia gyventi kartu; beveik pusė manė, kad santuoka reikalinga, tačiau prieš tuokiantis reiktų pagyventi kartu arba laukiantis vaikų. Tuo tarpu ketvirtadalis teigė, kad santuoka nebūtina norint gyventi kartu

Rekomendacija: Šviesti jaunimą lytinio ugdymo klausimais, stiprinti šeimos instituciją akcentuojant šeimą kaip vertybę.

11 išvada. Tik maža dalis tiriamųjų nurodė, kad alkoholio visiškai nevartoja, dešimtadalis – per paskutinius 6 mėnesius alkoholio nevartojo nei karto, trečdalis apklaustųjų pažymėjo, kad per pastaruosius šešis mėnesius alkoholį vartojo kartą per mėnesį ir rečiau, beveik pusė nurodė, kad alkoholį vartoja dažniau – du keturis kartus per mėnesį. To priežastys: buvo noras atsipalaiduoti, noras užmiršti savo problemas, neturėjimas ką veikti ir siekis apsvaigti, siekė pasijusti laimingesni ir norintys išsiskirti iš grupės draugų.

Kad nėra bandę narkotikų ir nenorėtų jų išbandyti nurodė daugiau kaip pusė tiriamųjų. Šiek tiek daugiau nei dešimtadalis jaunuolių narkotikų bandė vieną ar keletą kartų, 3 proc. pripažino, kad narkotikus vartoja pastoviai.

Trečdalis tiriamųjų nurodė, kad žino kur galima kreiptis pagalbos dėl narkotinių medžiagų vartojimo, penktadalis galėtų nesunkiai apie tai sužinoti, Šiek tiek daugiau nei dešimtadalis nežino ir neįsivaizduoja kur gali kreiptis pagalbos

Daugiau nei pusė tiriamųjų nurodė, kad nerūko ar metė rūkyti, tačiau trečdalis tiriamųjų rūko kasdien, skiriasi tik cigarečių skaičius surūkomas per vieną dieną. Beveik penktadalis tiriamųjų per paskutinius 6 mėnesius vartojo migdomuosius, raminamuosius vaistus, 3 proc. turi rimtų problemų, nes migdomuosius vartoja 4 ir daugiau kartų per savaitę .

Didesnė pusė respondentų nurodė, kad internetu naudojasi kasdien, beveik ketvirtadalis. – nuo dviejų iki penkių kartų per savaitę . Ir tik 2 proc. apklaustųjų pažymėjo, kad internetu nesinaudoja visai. Nustatyta, kad beveik pusė respondentų internete vidutiniškai praleidžia 1-3 valandas per dieną. Trečdalis tiriamųjų internete per dieną praleidžia 3 ir daugiau valandų.

Rekomendacija. Mokykloms: Užtikrinti kuo saugesnį mikroklimatą mokyklose, skatinti mokinių mokymosi motyvaciją, padėti spręsti mokiniams iškylančias mokykloje

problemas, skatinti dalyvauti įvairiose neformaliose veiklose, užsiimti mėgstama veikla, organizuoti psichinį atsparumą ugdančius užsiėmimus, padėti jaunimui išgyventi nesėkmes t.y. sudaryti sąlygas kreiptis pagalbos į įvairius pagalbos centrus, stebėti vaiko savijautą, ugdyti socialinius įgūdžius, stiprinti šeimos vaidmenį.

Šeimai: Domėtis vaiko laisvalaikiu, draugais, mokymosi rezultatais, savijauta

Savivaldybei: Mažinti įvairių psichotropinių medžiagų prieinamumą nepilnamečiams, stiprinti bendruomenių veiklą ir atsakomybę už bendruomenės narius, organizuoti tęstinę narkomanijos prevenciją

12 išvada. Visai nesportuoja mažiau nei penktadalis tiriamųjų; vieną kartą per savaitę sportuoja penktadalis ir beveik pusė respondentų sportuoja daugiau nei kartą arba kasdien. Vidutiniška sportavimo vienu metu trukmė labai įvairi nuo 15 – iki 1,5 val.

Kūno masės indeksas mažesnis už normalų buvo daugiau nei šeštadalio tyrime dalyvavusių merginų, o viršsvorį turėjo penktadalis merginų.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-29 metų jaunuoliai mažai fiziškai aktyvūs dėl modernių technologijų, kurių dėka mažiau fiziškai judama; motyvacijos sportuoti stokos; laiko stygiaus; gyvenimo būdo; draugų įtakos.

Rekomendacija. Propaguoti sveiko gyvenimo įgūdžius, organizuoti įvairius sveiką gyvenimą ugdančius užsiėmimus.

13 išvada. Pastaruoju metu ryškėja tendencija, kad vis dažniau jaunos merginos suserga valgymo sutrikimais, nervine anoreksija ar bulimija. Gautų duomenų analizė parodė, kad kūno masės indeksas mažesnis už normalų buvo ketvirtadalio tyrime dalyvavusių merginų, o viršsvorį turėjo penktadalis ketvirtadalio merginų. Susirūpinimą savo kūno apimtimis rodo dešimtadalis tiriamųjų, kurie dietos nesilaiko, dešimtadalis tiriamųjų yra laikę si dietos vieną kartą ir 3 proc. dietų laikosi reguliariai. Kūno svorį mažinančius papildus vartoja dar mažiau tiriamųjų 4 proc.

Daugumos tiriamųjų valgymo įpročiai yra geri, nes daugelis respondentų kasdien arba keletą kartų per savaitę valgo vaisius ir daržoves, valgo pusryčius, pietus ir vakarienę, geria natūralų vandenį. Tačiau kasdien vandenį geria šiek tiek daugiau nei pusė respondentų, vaisius ir daržoves kasdien valgo trečdalis apklaustųjų. Saldumynus kasdien arba keletą kartų per savaitę valgo daugiau nei pusė, geria saldžius gazuotus gėrimus – pusė ir valgo „čipsus“ – trečdalis tiriamųjų.

Rekomendacija: Propaguoti jaunimo tarpe sveiką gyvenimo būdą, organizuojant sveikos gyvensenos ir pan. dienas, pasitelkiant informacines technologijas.

14 išvada. 19-29 metų jaunimui draugai labiausiai reikalingi tam, kad nesijaustų vienišai, turėtų su kuo bendrauti, gautų ir sulauktų įvairios pagalbos. Tik trys trečdaliai respondentų sulaukė aukšto arba labai aukšto socialinio palaikymo iš savo draugų. Tik tai vieną draugą turėjo mažiau nei ketvirtadalis tiriamųjų, mažiau nei dešimtadalis nurodė, kad visai neturėjo draugų, tai rodo mažą ar siaurą socialinių ryšių tinklą, kas sudaro prielaidas rizikos grupei atsirasti. Respondentai, kurie turi du ir daugiau artimų draugų teigia, kad jų aplinkoje yra tokių žmonių, kurie moka išklaudyti neteisdamai Daugiau nei pusei respondentų yra ganėtinai sunku surasti naujų draugų, dešimtdaliui apklaustųjų - labai sunku.

Rekomendacija: Sudaryti sąlygas plėtotis neformaliems jaunimo klubams, diskusijų klubams ir pan., kuriuose jaunimas galėtų bendrauti pagal savo pomėgius ir poreikius.

13 išvada. Dauguma tiriamųjų pažymėjo, kad jų kaimynystėje per paskutines 30 dienų įvyko iki 4 saugumą mažinančių įvykių, todėl pavojus gresia beveik visiems respondentams. Nustatyta kad beveik dešimtadalis tiriamųjų buvo nepatenkinti savo kaimynyste, kas joje vyksta ir kaip žmonės bendrauja, tuo tarpu pusė buvo vidutiniškai pasitenkinę ir trečdalis - apklaustųjų labai pasitenkinę .

Rekomendacija: Rūpintis/užtikrinti miesto saugumą, gerinti policijos darbą. Remti, palaikyti, viešinti nevyriausybines organizacijas, skatinti jų veiklos plėtrą, skatinti saugios kaimynystės programas.